

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Aplikace principů trvale udržitelného rozvoje na Dobrovolný svazek obcí
Broumovsko

Application of Sustainable Development Principles to Voluntary Association
of Municipalities Broumovsko

DP-PE-KEK-2009 09

ADAM FICHTNER

Vedoucí práce: Ing. Miroslava Lungová Ph.D. (KEK)
Konzultant: PhDr. Jana Mikulecká (DSO Broumovsko)

Počet stran: 74

22. 5. 2009

Počet příloh: 6

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladu, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 22. 5. 2009

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, kteří mi pomáhali a podporovali mě při psaní diplomové práce. Jmenovitě bych chtěl poděkovat PhDr. Janě Mikulecké za cenné informace a poskytnutí údajů potřebných k vypracování práce. Dále bych chtěl poděkovat vedoucí této práce Ing. Miroslavě Lungové Ph.D. za pomoc při tvorbě diplomové práce, za její trpělivost a za neocenitelné rady.

Anotace

Předmětem této diplomové práce je aplikace principů trvale udržitelného rozvoje na Dobrovolný svazek obcí Broumovsko. V první části práce je shrnut vývoj postoje člověka k životnímu prostředí a teorie trvale udržitelného rozvoje. V další části je tato oblast vymezena, krátce shrnuta historie dané oblasti a její SWOT analýza. Nejrozsáhlejší část této práce je věnována aplikaci jednotlivých principů trvale udržitelného rozvoje na sledovanou oblast. Možnosti rozvoje jsou hledány podle jednotlivých principů. Na základě analýzy rozvojových možností oblasti byl vytvořen soubor doporučení, který by mohly být cestou k dosažení trvalé udržitelnosti. V poslední podkapitole praktické části je navržen soubor indikátorů, pomocí kterého lze zhodnotit úspěšnost navrhovaných opatření. Tato práce by měla sloužit jako inspiraci při hledání možností udržitelného rozvoje Dobrovolného svazku obcí Broumovsko.

Klíčová slova

Trvale udržitelný rozvoj

Dobrovolný svazek obcí Broumovsko

Principy trvale udržitelného rozvoje

Indikátory trvale udržitelného rozvoje

Životní prostředí

Summary

Subject of the Diploma Thesis is application of sustainable development principles to Voluntary Association of Municipalities Broumovsko. In the first part there is gathered process of human approach to environment and theory of sustainable development. In next part there is specified area and shortly gathered history of this area. The vastest part of the Thesis is devoted to application of separate sustainable development principles to area in view. Development options are being searched according separate principles. On the basis of area development options analysis has been made collection of introduction, which could be a way to reach of sustainability. In the last chapter of practical part there is proposed a collection of indicators, by which means it can be evaluate fruitfulness of proposal actions. This Thesis should be engaged as an inspiration for searching of sustainable development options of Voluntary Association of Municipalities Broumovsko.

Key words

Sustainable development

Voluntary Association of Municipalities Broumovsko

Sustainable development Principles

Indicators of sustainable development

Enviromental

Obsah

PROHLÁŠENÍ.....	3
PODĚKOVÁNÍ	4
ANOTACE.....	5
KLÍČOVÁ SLOVA	5
SUMMARY.....	6
KEY WORDS	6
OBSAH.....	7
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	9
SEZNAM TABULEK	11
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	12
ÚVOD	13
1 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	15
1.1 VÝVOJ VZTAHU ČLOVĚKA K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ	15
1.2 KONFERENCE OSN V RIO DE JANEIRU.....	18
1.2.1 Principy udržitelného rozvoje	20
1.2.2 Pilíře udržitelného rozvoje.....	22
1.2.3 Agenda 21	23
1.2.4 Indikátory udržitelného rozvoje	25
1.3 SVĚTOVÝ SUMMIT O UDRŽITELNÉM ROZVOJI	27
2 UDRŽITELNÝ ROZVOJ V ČESKÉ REPUBLICE	29
2.1 RADA VLÁDY PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ	29
2.2 MÍSTNÍ AGENDA 21 V ČR	31
2.3 INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJ V ČR.....	33
3 VYMEZENÍ OBLASTI A ANALÝZA SOUČASNÉ SITUACE.....	35
3.1 DOBROVOLNÝ SVAZEK OBCÍ BROUMOVSKO.....	35
3.2 HISTORICKÝ VÝVOJ OBLASTI	37
3.3 SWOT ANALÝZA BROUMOVSKA.....	39
4 APLIKACE PRINCIPŮ TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	43
4.1 OŽIVENÍ HOSPODÁŘSKÉHO RŮSTU	43
4.1.1 Analýza situace v průmyslu.....	43

4.1.2 Analýza situace na trhu práce.....	47
4.1.3 Stav dopravní infrastruktury	53
4.1.4 Návrhy řešení.....	55
4.1.5 Zhodnocení.....	57
4.2 ZMĚNA KVALITY RŮSTU	59
4.2.1 Analýza cestovního ruchu v oblasti.....	59
4.2.2 Návrhy řešení.....	63
4.2.3 Zhodnocení.....	65
4.3 UCHOVÁVÁNÍ A OBOHACOVÁNÍ KVALITY PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ.....	65
4.3.1 Zemědělství	66
4.3.2 Návrhy.....	67
4.4 ZAJIŠTĚNÍ UDRŽITELNÉ ÚROVNĚ POPULACE	68
4.4.1 Demografické údaje	68
4.4.2 Občanská vybavenost.....	73
4.4.3 Návrhy opatření	76
4.4.4 Zhodnocení.....	77
4.5 NOVÉ ORIENTOVÁNÍ TECHNIKY A ODSTRAŇOVÁNÍ RIZIKA.....	78
4.6. INTEGROVÁNÍ ASPEKTŮ EKONOMICKÝCH A ASPEKTŮ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ BĚHEM ROZHODOVÁNÍ ..	80
4.6.1 Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006-2015.....	80
4.6.2 Strategie rozvoje území Broumovska	80
4.6.3 Integrovaný plán rozvoje Broumovska 2007 – 2013.....	81
4.6.4 Zhodnocení.....	82
4.7 REFORMOVÁNÍ MEZINÁRODNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH VZTAHŮ	82
4.8 POSILOVÁNÍ MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	82
4.8.1 Euroregion Glacensis	82
4.8.2 Partnerská města	84
4.8.3 Návrhy a zhodnocení.....	85
4.9 INDIKÁTORY HODNOCENÍ	85
ZÁVĚR.....	87
POUŽITÁ LITERATURA	88

Seznam použitých zkratk a symbolů

%	procento
§	paragraf
a.s.	akciová společnost
aj	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cca.	přibližně
CEP	Centrum evropského projektování
č.	číslo
ČR	Česká republika
DSO	dobrovolné svazek obcí
EU	Evropská unie.
EVL	evropsky významná lokalita
Ha	hektar
CHKO	chráněná krajinná oblast
IREDO	integrovaná regionální doprava
KČT	klub českých turistů
km	kilometr
m	metr
m n. m.	metr nad mořem
MA 21	místní Agenda 21
MAS	místní akční skupina
mj.	mimo jiné
např.	například
NPR	národní přírodní rezervace
o.s.	občanské sdružení
obr.	obrázek
orp.	obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
PP	přírodní památka

PR	přírodní rezervace
RVUR	rada vlády pro udržitelný rozvoj
s.r.o.	s ručením omezeným
Sb.	sbírka
Tab.	tabulka
Tj.	to je
UR	udržitelný rozvoj
Tzn.	to znamená
Tzv.	tak zvaný
ÚP	úřad práce
UR	udržitelný rozvoj

Seznam tabulek

Tab. 1	Počet ekonomických subjektů a jejich přepočet na 1 000 obyvatel
Tab. 2	Míra nezaměstnanosti ve správních územích ORP Královéhradeckého kraje, v Královéhradeckém kraji a ČR
Tab. 3	Průměrná měsíční mzda v okresech Královéhradeckého kraje, krajích ČR a ČR v roce 2005
Tab. 4	Počty zemědělců dle velikostí pozemků
Tab. 5	Hustota zalidnění měst a obcí DSO, v DSO Broumovsko, v Královéhradeckém kraji a v ČR.
Tab. 6	Porovnání průměrného nejvyššího dosaženého vzdělání obce Broumovsko a ČR
Tab. 7	Navrhované indikátory udržitelného rozvoje pro DSO Broumovsko

Seznam obrázků

- Obr. 1   Mapa DSO Broumovsko a jeho umístění v Královéhradeckém kraji
- Obr. 2   Struktura maximálního dosaženého vzdělání obyvatel DSO Broumovsko
- Obr. 3   Průměrná výše mzdy dle úrovně dosaženého vzdělání v roce 2007 v ČR
- Obr. 4   Vývoj počtu obyvatel ve správní obvodu Broumov v letech 1950 až 2007
- Obr. 5   Náklady na vytápění při roční spotřebě 28,6 MWh
- Obr. 6   Grafické znázornění euroregionu Glacensis s označením DSO Broumovsko

Úvod

Společnost se od počátku lidské existence vyvíjí. Tento vývoj byl po staletí velmi pomalý a v souladu s přírodou. Chodem času se postupně zrychloval a obzvláště s nástupem vědecko-technické revoluce se stal takřka neudržitelným. Lidstvo bezohledně spotřebovávalo stále více surovin a produkovalo rostoucí množství odpadů. A právě v tomto období si někteří lidé konečně uvědomili, že takový přístup může znamenat jediné – zánik přírody tak jak ji dnes známe. Na základě toho podnikli první kroky vedoucí až k dnešnímu hnutí na ochranu přírody. Je ale naivní se domnívat, že se lidstvo vrátí zpět do 19. století, a proto myšlenka trvale udržitelného rozvoje vznikla.

Trvale udržitelný rozvoj se řadí mezi dnes stále ještě ne příliš známé pojmy, ale povědomí o této problematice se pomalu začíná zlepšovat. A právě nyní, v 21. století, je ten nejlepší čas, abychom se začali podle myšlenek trvalé udržitelnosti chovat. V opačném případě lze očekávat dramatické změny, vedoucí možná až k zániku života takového, jak ho dnes známe. Většina globálních problémů vzniká na lokální úrovni a proto se tato diplomová práce bude věnovat trvale udržitelnému rozvoji v místním kontextu.

Trvale udržitelný rozvoj je výjimečný svým základem, který je postaven na souladu mezi enviromentální, ekonomickou a sociální stránkou rozvoje. Aby trvale udržitelný rozvoj nebyl jen prázdným pojmem a další teorií, byla vytvořena soustava principů pomocí jejichž aplikace se dá trvalé udržitelnosti dosáhnout. A právě tyto principy budou aplikovány v této diplomové práci na Dobrovolný svazek obcí Broumovsko.

Dobrovolný svazek obcí Broumovsko je specifickou oblastí, jejíž rozvoj je dlouhodobě limitován příhraniční polohou a umístěním uprostřed chráněné krajinné oblasti. Nejen na základě těchto faktů vyvstávají problémy, které lze řešit právě aplikací principů trvale udržitelného rozvoje. Z důvodu zvýšené ochrany přírody byly dlouhodobě opomíjeny možnosti ekonomického rozvoje této oblasti. To nebylo v souladu s vyvážeností všech tří složek trvale udržitelného rozvoje a právě proto je myšlenka trvale udržitelného rozvoje pro Broumovsko šancí.

V teoretické části této diplomové práce bude shrnut vývoj postoje člověka k životnímu prostředí a teorie trvale udržitelného rozvoje. Praktická část diplomové práce se bude věnovat analýze problémů ve sledované oblasti a hledání možností praktické aplikace principů trvale udržitelného rozvoje.

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit současnou situaci dobrovolného svazku obcí Broumovsko a navrhnout doporučení, která povedou k odstranění zjištěných problémů. Tato doporučení budou vytvořena tak, aby korespondovala s principy trvale udržitelného rozvoje. Dalším cílem této práce je vytvořit sadu kritérií, pomocí nichž bude možné zhodnotit aplikovaná doporučení.

1 Trvale udržitelný rozvoj

Pojem trvale udržitelný rozvoj (v originále sustainable development) byl definován na podzim roku 1987, kdy jej vymezila světová komise pro životní prostředí. V české literatuře se již spíše používá pouze pojem udržitelný rozvoj a proto toto označení bude použito i v této diplomové práci.

Udržitelný rozvoj byl definován během 38. zasedání OSN. Na tomto zasedání byla přijata rezoluce Valného shromáždění č. 38P/161 ve které je trvale udržitelný rozvoj definován jako takový rozvoj, při němž bude současná generace uspokojovat své potřeby tak, aby neomezila možnosti příštích generací uspokojovat jejich potřeby. Tento pojem je zakotven i v české legislativě, i když v pozměněné formě. (viz dále).

1.1 Vývoj vztahu člověka k životnímu prostředí

Vztah člověka k životnímu prostředí se postupem času vyvíjel. Celý vývoj lze rozdělit do čtyř etap podle úrovně hospodářské činnosti člověka

První etapou je myšleno období od počátku existence lidské rasy po konec feudálního období. Toto období bylo nejdelší a je charakteristické tím, že na zemi žil relativně malý počet lidí. Stejně tak i tempo růstu lidské populace bylo malé. Na konci tohoto období na zemi žilo přibližně 1,3 miliardy lidí. Tato etapa bývá také charakterizována nízkým stupněm rozvoje ekonomického reprodukčního procesu.

Vzhledem k nízkému stupni rozvoje výrobních sil byla nízká spotřeba zdrojů a produkce odpadů. Hlavním energetickým zdrojem byl oheň, síla člověka a tažných zvířat. Největší změnou v ekosystému v důsledku lidské činnosti bylo kácení lesů za účelem rozšíření zemědělské půdy a získávání stavebního dříví.

Vliv člověka na životní prostředí je ale velmi malý a se vzniklými změnami je příroda schopna se vypořádat vlastními autoregulačními mechanismy. Případné nevratné dopady na životní prostředí měly pouze lokální charakter. Veškerá činnost, kterou lze z dnešního

pohledu nazvat jako ochranu přírody, byla vyvíjena pouze z důvodu lepšího využití dostupných zdrojů.

Začátek druhé etapy je charakterizován nástupem průmyslové revoluce. V závislosti na konkrétní zemi tato etapa začala v období od druhé poloviny 18. století (např. Anglie) do druhé třetiny 19. století. Konec této etapy je přibližně ve druhé třetině dvacátého století. Populační růst byl výraznější než v předchozí etapě a ke konci etapy na zemi žilo 2,5 miliardy lidí.

Hlavním rysem tohoto období byl rozvoj strojové výroby v důsledku čehož se podstatně zvýšila produktivita a dělba práce. To mělo vliv na množství vyráběných produktů a také na objem produkovaného odpadu. Negativní vliv lidské činnosti se rychle zvětšoval a místy měl již regionálních charakter. Vazba mezi znečištěním životního prostředí a zdravotním stavem člověka ještě nebyla předmětem zájmu lidí a ekologie, jako nový obor zabývající se vztahem znečištění životního prostředí a zdravotním stavem člověka, byla oficiálně uznána až v roce 1900. Vztah člověka k přírodě byl vždy zaměřen hlavně na otázku dostupnosti přírodních zdrojů.

Třetí etapa byla zatím ze všech nejkratší. Její začátek je spojen s vědeckou technickou revolucí a navazuje na etapu druhou. Za konec této etapy bývají u vyspělých států označována osmdesátá až devadesátá léta dvacátého století. Populační růst je exponenciální a v roce 1986 počet obyvatel země přesáhl 5 miliard lidí.

Hlavním charakteristickým rysem byl velký rozvoj výrobních sil a zavádění automatizace do výroby. Tím došlo k prudkému nárůstu produktivity práce a zvýšení nároků na přírodní zdroje. S růstem objemu výroby samozřejmě stoupal i objem odpadů vypouštěných do přírody a negativní ekonomického procesu na životní prostředí. [20]

Vazba mezi kvalitou životního prostředí a zdravotním stavem člověka již byl nezvratně prokázán. Přesto k podstatné změně postoje člověka k životnímu prostředí došlo až koncem šedesátých let a začalo docházet k prvním regulačním vznikem odpadů. Koncem šedesátých let byl jako reakce na neřízený ekonomický růst západních zemí založen

Římský klub. V roce 1968 pozval Aurelio Peccei třicet významných vědců a podnikatelů z deseti evropských zemí do Říma k diskuzi o narůstajících světových problémech. Účastníci setkání podpořili založení této nevládní mezinárodní organizace proto, aby upozorňovala vládní činitele na nebezpečí hrozící lidstvu, bude-li pokračovat v současném tempu znečišťování prostředí. Hlavní činností tohoto klubu je zkoumání budoucího vývoje, které jsou shrnovány v tzv. zprávách Římského klubu. Celkem Římský klub vydal jedenáct zpráv. [12]

V návaznosti na tento klub vznikají další hnutí na ochranu životního prostředí a přírody a vlády jsou nuceny, aby se začaly zabývat stavem životního prostředí.

Významným milníkem v ochraně životního prostředí byla první konference o životním prostředí zorganizovaná OSN ve Stockholmu v roce 1972. V mnoha zemích byly následně zřízeny resorty ministerstva životního prostředí a byly vypracovávány oficiální projekty týkající se ochrany životního prostředí. V důsledku ropné krize, která proběhla v sedmdesátých letech, se lidstvo poprvé začalo zabývat otázkou vyčerpatelnosti přírodních zdrojů. I přes veškeré snahy však dochází nadále k nárůstu znečištění a přijatá opatření neřešila problémy globálně. Často docházelo pouze k převedení problému na jinou lokalitu.

V roce 1983 ustanovilo valné shromáždění OSN Zvláštní komisi pro životní prostředí a rozvoj jejíž předsedkyní byla jmenována norská premiérka Gro Harlem Brundtlandová. Tato komise měla vyřešit 3 nejdůležitější úkoly :

- přehledit kritické problémy životního prostředí a rozvoje a formulovat realistické návrhy jejich řešení
- navrhnout nové formy mezinárodní spolupráce
- zvyšování a angažovanost v činnosti jednotlivců, dobrovolných organizací, podniků, ústavů a vlád. [7]

Na zasedání komise 27.února 1987 v Tokiu komise uveřejnila prohlášení (tzv. Tokijskou deklaraci), ve kterém stručně shrnuje výsledky práce¹ komise. Za cíl a kritérium národní politiky a mezinárodní spolupráce definovala pojem trvale udržitelný rozvoj a uvedla 8 jeho základních principů.

Zavedením pojmu trvale udržitelný rozvoj začala čtvrtá etapa vztahu člověka k životnímu prostředí. Očekává se že tato současná etapa přinese změnu přístupu člověka k životnímu prostředí. Tato skutečnost se již začíná projevovat ve výrobních závodech, které dobrovolně zavádějí aktivity vedoucí ke snížení zátěže. Stejně tak i problematika ochrany životního prostředí se dostává do popředí zájmu a zapojuje se do ní stále větší počet lidí a stává se záležitostí všech.

Při vlastním řešení problému životního prostředí se přechází od reaktivních metod k preventivním. Od otázky typu „Co s odpadem?“ se přechází k otázce: „Jak omezit vznik odpadů?“. Některé podniky jsou ještě dál a už i při vývoji nových produktů řeší, jak je vytvořit tak, aby byl co nejšetrnější nejen z hlediska výroby, surovin a zpracování, ale i z hlediska spotřeby a likvidace. Od roku 1996 jsou v platnosti také první ISO normy týkající se enviromentálního managementu. Konkrétně se jedná o normy řady ISO 14 000. [20]

1.2 Konference OSN v Rio de Janeiru

Za nejdůležitější mezník UR lze považovat konferenci OSN v Rio de Janeiru v červnu 1992. Tato konference bývá označována jako Summit země a zúčastnilo se jí přes 10 tisíc delegátů ze 178 různých států světa. Paralelně probíhajícího globálního fóra se zúčastnilo dalších 15 aktivistů. Příprava konference probíhala od roku 1989, kdy byla vytvořena speciální skupina při OSN. Původním cílem této skupiny bylo vytvoření „Charty země“. Tato charta měla řešit hlavně otázky týkající se nejpalčivějších problémů životního prostředí. Za největší současné problémy životního prostředí bylo určeno odlesňování

---

¹ Výsledky práce jsou shrnuty v závěrečné zprávě s názvem „Naše společná budoucnost“ (v orig. Our Common Future), originál dostupný z WWW: <<http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>>

země, pokračující snižování biodiverzity a vznik klimatických změn v důsledku globálního oteplování (to je způsobené vypouštěním plynů odpovědných za skleníkový efekt).

Od tohoto cíle bylo ustoupeno, protože nedošlo k dohodě v návrhu řešení všech řešených problémů. Výsledkem složitých jednání bylo přijetí několika dokumentů a sice:

- Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a klimatu
- Rámcová úmluva Spojených národů o změně klimatu
- Úmluva o biologické rozmanitosti
- Prohlášení k principům globální dohody o využívání ochrany a trvale udržitelném rozvoji všech typů lesů
- Agenda 21

V průběhu kongresu 153 zástupců zemí podepsalo právní dokumenty: “Dohoda o biologické diversitě“ a “Dohoda o změně klimatu“. Jediná otázka ve které nedošlo ke shodě se týkala problematiky odlesňování. Proto Komise pouze vydala právně nezávazné “Prohlášení o zásadách managementu, udržování a trvale udržitelného rozvoje všech typů lesů“. Zároveň bylo konstatováno, že problémy stojící před lidstvem jsou natolik závažné, že je nemožné, aby si s nimi mohla poradit jakákoli jednotlivá země. Proto je jedním z nezbytných nástrojů pro uplatnění udržitelného rozvoje mezinárodní spolupráce. [13]

1.2.1 Principy udržitelného rozvoje

Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a klimatu obsahuje 27 principů UR². V literatuře se tyto principy, kterým by se měly jednotlivé státy věnovat, objevují různě zpracované a v různém počtu. Dle Remtové (1996) existuje osm základních principů UR. Jsou to tyto:

- Oživit hospodářský růst
- Změnit kvalitu růstu
- Uchovávat a obohacovat kvalitu přírodních zdrojů
- Zajistit udržitelnou úroveň populace
- Nově orientovat techniku a odstraňovat rizika
- Při rozhodování integrovat aspekty ekonomické a aspekty životního prostředí
- Reformovat mezinárodní hospodářské vztahy
- Posílit mezinárodní spolupráci

Oživení hospodářského růstu je potřeba podporovat hlavně v rozvojových zemích, kde vinou nedostatku peněz dochází ke znehodnocování životního prostředí. Toto znehodnocení následně ohrožuje nejen obyvatele rozvojové země, ale zároveň působí problémy globálního charakteru. Takovýto růst musí za hlavní společenské cíle považovat sociální spravedlnost, nestrannost, bezpečnost a udržitelnost. Je nutno nalézt i nové indikátory růstu, které budou kromě ekonomického růstu hodnotit i ostatní faktory, např.: stav přírodních zdrojů, úroveň zdravotní péče, uchovávání kulturního dědictví aj.

Problematika životního prostředí musí být zvažována při všech zásadních rozhodnutích na národní i mezinárodní úrovni. Zkušenosti ukazují, že všechna rozhodnutí při nichž není brán ohled na životní se následně ukážou být špatná a z dlouhodobého hlediska neekonomická. Je nutno se zaměřit spíše na prevenci škod, než na jejich odstraňování. Proto i technický rozvoj je nutno sledovat z hlediska jeho budoucího vlivu na životní prostředí a před zavedením technických zařízení a technologických procesů do užívání je nutno posoudit a zhodnotit jeho potenciální účinky na životní prostředí.

---

² Celá deklarace a všech 27 principů dostupné z WWW:

<<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>>

Ve všech oblastech mezinárodního rozvoje musí být přiznána vyšší priorita monitorování, hodnocení a výzkumu životního prostředí a přírodních zdrojů, stejně tak i jejich obhospodařování a rozvoji. Všechny organizace, které se tímto zabývají, musí jednat o rozdílných názorech a snažit se o jejich koordinaci. Mezinárodní hospodářské vztahy se musí upravit tak, aby se obchodní, kapitálové a technologické toky lépe slučovaly s požadavky péče o životní prostředí.

Další princip UR sleduje udržitelnou úroveň populace. Je nutné, aby populační politika byla ve shodě s ostatními programy hospodářského a sociálního rozvoje, s výchovou, zdravotní péčí a ekonomickou základnou.[20]

Výčet principů UR se obdobným způsobem objevuje i v jiné literatuře. Například v Metodice pro místní Agendy 21 v ČR [4] jsou uvedeny mimo jiné i následující principy:

- kapacita životního prostředí je omezená
- kvalita života
- sociální spravedlnost
- vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost
- demokratické procesy

Kapacita životního prostředí není omezená jenom ve smyslu zdroje surovin, látek a funkcí potřebných k životu, ale také jako prostoru pro odpady a znečištění všeho druhu. Kvalita života má rozměr nejen materiální, ale stejně i společenský, etický, estetický, duchovní, kulturní a další a lidé mají přirozené právo na kvalitní život. Rovněž je nutno zabezpečit národnostní, rasové i jiné rovnosti, respektování práv všech současných i budoucích generací na zdravé životní prostředí a sociální spravedlnost. Máme morální odpovědnost k budoucím generacím. Morální odpovědností je myšleno, aby budoucí generace nemuseli řešit problémy, které jsme my řešit nechtěli.

Příležitosti i zodpovědnosti by měly být děleny mezi země, regiony i mezi rozdílné sociální skupiny. Chudoba je faktorem ohrožujícím udržitelný rozvoj, proto je až do jejího odstranění naše odpovědnost společná, ale diferencovaná. Sociálnímu pilíři udržitelného

rozvoje se přikládá stále větší význam. UR je potom trvalé zlepšování sociálních podmínek v rozsahu ve kterém bude ekologicky únosný. Ekonomika je potom nástrojem k dosažení zlepšení sociálních podmínek.

Obecně lze říci, že zapojením veřejnosti již od počáteční fáze plánování projektů se vytváří nejen objektivnější plány, ale také obecná podpora pro jejich realizaci. Zapojením veřejnosti vzroste podpora pro projekty. [4]

1.2.2 Pilíře udržitelného rozvoje

Na konferenci OSN byly také vymezeny tři základní pilíře UR. Na UR je nutno pohlížet v kontextu všech tří pilířů, které na sebe působí a jsou vzájemně propojeny. Jedině vyváženost a propojenost všech tří pilířů povede k UR.

Ekologický pilíř poukazuje na fakt lidí a přírody. Veškerý rozvoj lidské společnosti se děje v rámci přírodních podmínek. Lidé a veškeré jejich činnosti jsou prováděny v rámci přírodních podmínek a celá civilizace je závislá na přírodních zdrojích a na planetárních životadárných systémech. Pokud má být hospodářský a sociální rozvoj trvale udržitelný, je nutno, aby nebyla překročena únosná kapacita prostředí.

Ekonomickým pilířem je myšlen přírodní kapitál. Vedle přírodních zdrojů se na zemi vyskytují i zdroje pro udržování života jako je atmosféra, oceány nebo sluneční svit. Tyto zdroje jsou v současné době využívány bezplatně a jsou označovány jako volně dostupně zdroje.

Sociální pilíř reprezentuje rozvoj lidské osobnosti i celého lidského společenství. Lidským rozvojem je myšleno odstranění chudoby, zlepšení zdravotní péče a zdraví, odstranění chorob, prodloužení průměrného věku, ale také růst vzdělanosti, zlepšení životních podmínek a zlepšení bezpečnosti. Důležité je též dostatečné hmotné zabezpečení. Odstranění chudoby je jedním z nejzákladnějších cílů lidského rozvoje a bez jejího odstranění není možné naplnit koncepci UR. [26]

1.2.3 Agenda 21

Dalším důležitým dokumentem, jenž vznikl na Summitu Země je Agenda 21, která představuje první celosvětově zaměřený pracovní plán pro aplikaci trvale udržitelného rozvoje. Tento dokument obsahuje přes 500 stran rozdělených do čtyř tématických částí a čtyřiceti kapitol. Každá kapitola se věnuje jedné oblasti nutné pro nastolení trvale udržitelného rozvoje. Tyto sekce jsou:

- Sociální a ekonomické aspekty udržitelného rozvoje
- Ochrana a management zachování přírodních zdrojů
- Sílící vliv důležitých organizací
- Prostředky realizace. [1]

Remtová (1996, 48) uvádí: „Ze stručně uvedeného obsahu Agendy 21 vyplývá, že v současné době si lidská společnost již plně uvědomuje potřebu bezodkladného řešení problémů. K tomuto účelu však nepostačí prostředky technicko technologického charakteru. Ale svou roli musí především sehrát růst ekologického vědomí lidí, tzn. spolupůsobení dalších nástrojů, především morálních, ekonomických a právních.“

Z hlavního dokumentu Agenda 21 vychází místní Agenda 21, která je programem rozvoje obce či regionu zavádějícím program trvale udržitelného rozvoje do praxe. Název místní Agenda 21 není náhodný. Celý název v sobě spojuje význam a zaměření MA 21. Slovo “místní“ v názvu odkazuje na konkrétní místo, kde bude MA 21 působit, tj. v určité oblasti, regionu nebo obci. Slovo “Agenda“ poukazuje na konkrétní program, který povede k dosažení určitého cíle. Číslo 21 upozorňuje na časové zaměření MA 21, tedy 21. století a vybízí i promyšlení činnosti a jejich důsledků v delším časovém horizontu.

V době existence velkého počtu rozvojových programů by mohla MA 21 zapadnout, ale není tomu tak. Její výjimečnost je mimo jiné daná pověřením OSN a MA 21 jsou podporovány z národní i mezinárodní úrovně. Navíc jsou podstatou MA 21 principy udržitelného rozvoje a jedná se tedy o komplexní přístup k řízení společnosti. V Evropě je

do programu zapojeno více než 1300 měst s více než 100 mil. obyvateli a do programu zdravých měst je zahrnuje 1500 měst po celém světě (r. 2003). [20]

Činnosti MA 21 je věnována 28. kapitola dokumentu Agenda 21. Většina problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má kořeny na úrovni místních aktivit. Proto je efektivnost a úspěšnost řešení cílů a úkolů určena účastí a spoluprací místních úřadů. Ovšem ne všechny aktivity a programy lze klasifikovat jako MA 21. Každá činnost, která má být nazvána MA 21, musí být součástí dlouhodobé, jasně stanovené a společenskými skupinami a veřejností přijaté strategie udržitelného rozvoje obce (regionu).

Do činností MA 21 lze zařadit následující činnosti.

- obnova památek
- ožívování a zachování tradičních zvyklostí a řemesel
- udržitelná turistika
- územní plánování založené na integrovaném přístupu a vhodná výstavba
- péče o krajinu
- péče o starší občany
- program pro školy zaměřený na otázky trvale udržitelného rozvoje
- program konzultací vedoucích k vytvoření strategického plánu rozvoje místa (města, obce, regionu)
- praktická práce v místě
- projekty zabývající se konkrétní problematikou
- kulturní a společenské akce pro veřejnost
- výchovné a vzdělávací programy pro veřejnost i pro místní zastupitele a další cílové skupiny
- spolupráce s médii při osvětě veřejnosti
- podpora vhodného podnikání
- práce místních orgánů po zapracování principů trvale udržitelného rozvoje
- ekologické vytápění
- nákupy respektující udržitelnost spotřeby
- a velké množství dalších činností.

Výše uvedené činnosti jsou jen malou ukázkou toho, co lze nazývat aktivitou v oblasti místní Agendy 21. MA 21 má tedy velký rozsah možností jakým směrem se ubírat při realizaci UR. Ovšem je důležité se vždy zaměřit nejdříve na to, co je pro danou oblast skutečně důležité a co může přinést úspěch.

Veškeré globální problémy začínají na místní úrovni a s jejich řešením se tedy musí i na této úrovni začít. MA 21 by tedy měla směřovat k udržitelnosti v místním měřítku a mít globální návaznost. Měla by také vést k otevřené spolupráci místního i širokého společenství a zabývat se dosažením kvalitního života v kvalitním prostředí s perspektivou dlouhodobé udržitelnosti. MA 21 by měla i pomáhat dosahovat uvědomění si souvislosti mezi individuálním rozhodováním a globálními záležitostmi. Kvalitní MA 21 by tedy měla vést k zabezpečení udržitelné kvality života v místním měřítku. [4]

1.2.4 Indikátory udržitelného rozvoje

Cesta k udržitelnému rozvoji je velmi náročný proces vyžadující velmi mnoho informací. Tyto informace musí být ve vhodné formě, aby je bylo možné využít v rozhodovacích fázích procesu a při vyhodnocování účinnosti přijatých opatření. Právě pomocí indikátorů lze velmi snadno a jednoduše prezentovat i složité komplexní jevy bez náročných statistických metod.

V návaznosti na konferenci OSN v Rio de Janeiru byla v prosinci 1992 založena komise OSN pro udržitelný rozvoj (The Commission on Sustainable Development). V roce 1995 byl na třetím zasedání této komise schválen pracovní program v oblasti indikátorů pro UR, jehož součástí bylo 133 indikátorů (viz příloha A). Tyto indikátory jsou uspořádány v pořadí hnací síla – stav – odpověď. Hnací silou jsou myšleny lidské aktivity ovlivňující UR, stav potom zachycuje situaci v oblasti UR. Indikátor odezvy ukazuje možnosti praktických opatření a možné další změny v situaci UR. Indikátory jsou určeny pro užití na národní úrovni během rozhodovacího procesu, ale zdaleka ne všechny indikátory lze užít v každé zemi a v každé situaci. Proto si jednotlivé země vyberou indikátory, které mají význam v souvislosti jejich národních cílů, priorit a strategických záměrů.

Vývoji indikátorů se věnují i další mezinárodní organizace, jež jsou mimo systém OSN. Důležitá je Evropská unie, jenž má vlastní Statistickou kancelář věnující se mimo jiné i oblasti životního prostředí. Od roku 1994 také funguje Evropská agentura pro životní prostředí. Tato agentura EU předložila v roce 1995 publikaci o stavu evropského životního prostředí, v které přináší velké množství indikátorů z oblasti UR. Vývoji indikátorů se věnují i státy na národní úrovni (zde je nutno zmínit zejména Holandsko, Kanadu, Norsko, Spojené státy americké a Velkou Británii) a další mezinárodní nevládní organizace, např. Světový ústav zdrojů, Světová banka. [15]

Aby byly indikátory použitelné, musí splňovat řadu kritérií. Těmito kritérii jsou:

- **Významnost** – Indikátory jsou významné, pokud jsou pro sledovaný jev či jeho složku skutečně důležité. Oblast udržitelného rozvoje je z pohledu rozsahu dat velmi rozsáhlá a proto je nutné vybírat vždy jen některé údaje.
- **Správnost** – Dalším kritériem indikátorů je jejich správnost. Správnost indikátorů je definována alespoň v rovině konceptu (teorie) a metodiky provedení sběru dat.
- **Nezatíženost významnějšími chybami** – Toto kritérium je myšleno ve smyslu chyb při sběru a zpracování dat. Žádná měření nejsou naprosto správná, ale jde o to, aby chyby byly minimalizovány.
- **Reprezentativnost** – Daný indikátor musí jasně reprezentovat určitý jev nebo předmět. Je nutné zvolit vhodné geografické měřítko a časové rozložení měření (odebírání vzorků).
- **Jedinečnost** – Získané údaje musí být jedinečné a originální, tzn. nesmí být opakované nebo dublovat jiné již existující údaje.
- **Měřitelnost** – Kritérium určující technickou možnost získání podkladových údajů. Důležité je, aby požadovaná data bylo vůbec technicky možné získat. V případě statistických dat, aby taková data vůbec existovala, nebo aby byla měřitelná.
- **Náklady a užitek** – Veškeré náklady spojené s pořízením dat nesmí být rovny nebo dokonce přesahovat užitek, který z těchto dat plyne.
- **Minimalizace negativních účinků na prostředí** – Při získávání a měření by mělo být minimalizováno poškození pozorovaného jevu.

- **Spolehlivost** – Získaná data musí být spolehlivá, je nutno je prověřovat a potvrzovat nezávislým měřením. Případně lze data získávat různými metodami.
- **Srovnatelnost** – Aby byla data srovnatelná, je nutné postupovat standardizovanými postupy měření. Dalším předpokladem srovnatelnosti je správnost a spolehlivost údajů.
- **Průhlednost** – Postup při získávání dat musí být transparentní, tj. musí být známé použité metody zisku dat, postupy výpočtů, atd. Transparentní postup při získávání vede k důvěryhodnosti dat.
- **Pochopitelnost** – Indikátory jsou tvořeny pro určitého uživatele. Důležité je, aby získaná data byla příjemci prezentována jasně a srozumitelně.
- **Výpovědní schopnost** – Žádné indikátory nemají smysl samy o sobě. Smysl je nacházen pouze v určitém kontextu, který o něčem vypovídá a lze ho interpretovat.
- **Načasování** – Je nutné, aby získaná data byla k dispozici ve správný čas. To většinou znamená co nejdříve.
- **Využitelnost** - Smyslem jakýchkoliv dat je jejich užití. Nemá smysl sbírat data, o která není zájem, nebo je nelze použít. Ovšem některá data získají význam až po delší době v širších souvislostech. Proto je nutné posoudit využitelnost dat v širokém časovém, geografickém a věcném kontextu. [15]

1.3 Světový summit o udržitelném rozvoji

Dalším významnou konferencí po “Summitu země” byl dlouho připravovaný a očekávaný Světový summit o udržitelném rozvoji. Ten se konal v Jihoafrickém Johannesburgu pod záštitou OSN v létě roku 2002. Cílem této konference, rozsahem ještě větší, než byla ta v Rio de Janeiru, bylo přejít od slov k činům a nebo, jak to vyjádřil generální tajemník OSN Kofi Annan „Od plánu k akci“. Na tomto summitu byla jako základní program udržitelného rozvoje v 21. století potvrzena Agenda 21 (viz kapitola 1.2.3). Výsledkem jednání byl ještě nový dokument nazvaný „Implementační plán“, který je návodem pro realizaci Agendy 21 v celosvětovém měřítku a obsahuje i řadu nových priorit v oblastech, které v Agendě 21, např. využívání energie, vztahu volného obchodu, globalizace a udržitelného rozvoje a další.

Základním předpokladem pro dosažení trvale udržitelného rozvoje je správné řízení věcí veřejných (v orig. good governance). Toto je obsaženo v deklaraci OSN z roku 2000 a dokumentech ze summitu OSN v Johannesburgu z roku 2002. Správné řízení věcí veřejných je založeno na otevřenosti, zodpovědnosti a efektivnosti institucí a účasti veřejnosti na rozhodovacích procesech. Správné řízení věcí veřejných by mělo respektovat základní principy udržitelného rozvoje. Správné řízení je charakterizováno transparentností, zodpovědností, bezúhonností, vhodným managementem, efektivními a dostupnými službami, závazkem k partnerství a neustálým rozvojem institucí veřejné správy.

Nelze dosáhnout udržitelného rozvoje, pokud politická a institucionální správa států, regionů či měst nevykazuje pět základních rysů správného řízení. Těmito rysy jsou otevřenost, zapojení do veřejného rozhodování, zodpovědnost, efektivnost a spojitost strategií a konkrétních rozhodnutí. [20]

2 Udržitelný rozvoj v České republice

V ČR je udržitelný rozvoj definován zákonem č.17/1992 Sb., § 6 jako takový rozvoj společnosti, který současným i budoucím generacím zachovává možnosti uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. [28]

2.1 Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Neudržitelnost dosavadního přístupu k lidským činnostem a nutnost změny přístupu si uvědomili i zástupci České republiky. Konference OSN v Rio de Janeiru (viz kapitola 1.2) se účastnila i delegace z České republiky vedená ministrem životního prostředí Josefem Vavrouškem. Účast zástupců ČR ovšem nezajistila okamžitou aktivitu v této oblasti. Až v létě roku 2003 vznikla Rada vlády pro udržitelný rozvoj a pracovní skupina pro místní Agendu 21. Předsedou této skupiny se stal místopředseda vlády ČR Petr Mareš, místopředsedy pak ministr práce a sociálních věcí, ministr průmyslu a obchodu a ministr životního prostředí. Důvodem účasti představitelů různých ministerstev byla snaha o jejich zapojení do problematiky UR a o to, aby UR nezůstal jen záležitostí ministerstva životního prostředí. Dalšími členy rady byli i zástupci obecních a krajských samospráv a neziskových organizací.

Hlavním úkolem rady bylo vypracovat návrh Národní strategie udržitelného rozvoje, k jejímuž vypracování se ČR zavázala na Mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN v roce 1997. Tento dokument měl být připraven již na jihoafrický Summit země v roce 2002. V době konání Summitu země měla ČR hned dva návrhy, avšak vláda nepřijala ani jeden. První z nich byl vypracován kolektivem autorů³ v Centru pro otázky životního prostředí UK v roce 2001. Ministr životního prostředí Miloš Kunžvart ho však odmítl z důvodu velké obecnosti a dokument se stal podkladem při zpracování nového

---

³ Členy tohoto kolektivu byli PaedDr. Tomáš Háek, RNDr. Vojtěch Hrouda, PhD., Mgr. Hana Kolářová, Mgr. Jan Kovanda, Prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc. a Mgr. Milan Ščasný. Všichni byli členy Centra pro otázky životního prostředí University Karlovy.

návrhu. Tento byl zpracován autorským týmem⁴ z Českého ekologického ústavu. Nakonec se vláda neusnesla ani na jednom z těchto návrhů. [25]

Třetí a úspěšný pokus o sestavení Strategie udržitelného rozvoje vypracoval Ústav pro ekopolitiky ve spolupráci s firmou DHV a mezinárodní organizací Regionální environmentální centrum na základě zadání vedoucího universitního Centra pro sociální a ekonomické strategie Martina Potůčka a ředitele Centra pro otázky životního prostředí Bedřicha Moldana. Strategie udržitelného rozvoje byla přijata v listopadu 2004. Tento dokument, který vychází ze společenské diskuze, má za úkol reagovat na potřeby koordinovaného vývoje a vzájemné rovnováhy sociální, ekonomické a environmentální oblasti rozvoje české společnosti. Strategie udržitelného rozvoje ČR je výchozím dokumentem pro zpracovávání dalších materiálů koncepčního charakteru a pro strategické rozhodování v rámci státní správy, územně veřejné správy a jejich spolupráci se zájmovými skupinami. Tento dokument současně zaštiťuje dlouhodobý rámec politického rozhodování v souladu s mezinárodními závazky, jež ČR přijala podpisem příslušných dohod. Prosazování plánu trvale udržitelného rozvoje je v souladu s politikou EU. Ta klade důraz na to, aby integrovaná politika rozvoje krajů přispívala k ekonomickým, sociálním a environmentálním aspektům udržitelného rozvoje. Jedním ze strategických cílů Strategie udržitelného rozvoje ČR je mj. podpora udržitelného rozvoje obcí a regionů. Dílčím cílem potom je tvorba podmínek pro zmírnění a odstranění ekonomických disparit a také využívání příležitostí pro podporu přeshraniční spolupráce regionů a realizaci MA 21.

V současné době je v platnosti druhá aktualizace z roku 2007 přijatá vládou ČR 19. prosince 2007. Další aktualizace bude předložena do 30. listopadu 2009. Tyto aktualizace ale už RVUR nepředložila jako poradní orgán vlády, jelikož usnesením vlády ze dne 27. září 2006 byla převedena na ministerstvo životního prostředí. [24]

---

⁴ Autorský tým byl ve složení Ing. Ivan Dejmal, Prof. PhDr. Jan Keller, CSc., Ing. Jaromír Kovář, Ing. Igor Michal, CSc., PhDr. Alena Reitschmiedová, Ing. Arch. Martin Říha, JUDr. Petr Petržílek, PhDr., Ing. Josef Seják, CSc., Ing. Miroslav Šafařík, PhD., promov. Biolog Pavel Šremer, Ing. Václav Vacek, CSc.

2.2 Místní agenda 21 v ČR

Historie místní Agendy 21 se v ČR datuje od roku 2003. Tehdy vznikla Rada vlády pro udržitelný rozvoj a následně na to i její pracovní část nazvaná Pracovní skupina pro místní Agendu 21 (dále jen PS MA21). V počátcích existence PS MA21 se řešila hlavně otázka, jak poznat kvalitně vedenou MA21. Pro měření kvality MA21 vznikla Kritéria MA21, kterými se určuje kvalita provedení a na základě hodnocení je vytvořena databáze MA21. Tuto databázi spravuje Česká informační agentura životního prostředí (CENIA).

Podle kritéria místní Agendy 21 jsou MA21 rozřazeny do pěti skupin. Ve skupinách A-D jsou takové MA21, kde již místní Agenda nějakou dobu funguje. Poslední pátá skupina je určena pro obce, města a regiony, které s místní Agendou 21 teprve začínají a je tak kategorií “startovací”. K postupu do vyšší kategorie musí MA21 vždy splnit všechna nutná kritéria daná pro předcházející skupinu. [3]

Kategorie Zájemci

- zahrnuje hlavně obce, města či regiony, kteří mají zájem o proces MA21 jako takový, aniž by u nich zatím docházelo k vytváření jakýchkoliv formálních struktur či procesů. Smyslem přistoupení k této kategorii je být informován o tom, co MA21 vlastně obnáší, o novinkách, příkladech dobré praxe a podobně. Jde o jakýsi startovací bod, kde se lze s MA21 seznámit a následně rozhodnout, zda je MA21 pro daný region či obec to, co mu pomůže zvyšovat kvalitu života.

Kategorie D

- pro zařazení do vyšší skupiny je již vyžadována realizace aktivit založených na principu partnerství a vytvoření organizačního zázemí na straně obce, města či regionu (tj. určení zástupce, který bude oficiálním koordinátorem MA21). MA21 musí být naplňována konkrétním obsahem, což s sebou přináší komunikační a manažerské postupy, jako je např. aktivní zapojování veřejnosti do oblastí plánování, rozhodování a realizace významných opatření, jenž se dotýkají života občanů nebo spolupráce s občanským a podnikatelským sektorem při jejich tvorbě.

Kategorie C

- hlavním kritériem pro zařazení do této třídy je požadována zejména propracovanější organizační struktura, hlubší politické zastřešení a vyšší míru aktivní účasti obyvatel na aktivitě MA21. Další důležitou částí je ustavení oficiálního orgánu samosprávy pro MA21 a schválení oficiálního dokumentu přihlášení se k MA21. Značný důraz je kladen na pravidelná setkání na veřejném fóru, kde má kterýkoli z občanů dané lokality možnost diskutovat o věcech veřejných. Je velmi důležité dobré propojení jednotlivých oblastí života v místě a jejich představitelů - politické reprezentace, místních podnikatelů, občanských sdružení, spolků atd.

Kategorie B

- další skupina i nadále zvyšuje požadavky předchozích kategorií. Vytváří zejména ucelenou strategii udržitelného rozvoje daného regionu (oblasti) za účasti expertů, partnerů a veřejnosti. Zastupitelstvo města, obce či regionu musí rozhodnout o vhodném systému finanční podpory aktivit MA21. Zdroje mohou být vlastní (z rozpočtu města, obce nebo regionu) i cizí (např. evropské fondy). Místní samospráva sleduje směřování k udržitelnému rozvoji pomocí měřitelných indikátorů, které si definuje sama za účasti občanů nebo je vybere z již existujících.

Kategorie A

Nejvyšší kategorie shrnuje všechny předchozí do jednoho vzájemně provázaného celku. Municipality v této kategorii propojuje jednotlivé oblasti své činnosti respektující principy udržitelného rozvoje do komplexního procesu strategického řízení. Realizace procesu MA21 je zabezpečována stálým orgánem rady (komise MA21) či zastupitelstva samosprávy. Město, obec či region zavádí systémy managementu kvality veřejné správy - např. ISO 9000, nebo 14000, či EMAS a průběžně sleduje a vyhodnocuje uplatňování principů udržitelného rozvoje na základě stanovených ukazatelů. [3]

Zde uvedená kategorizace bude aplikována na sledovanou oblast v praktické části (viz kapitola 3.1).

2.2.1 Zhodnocení místní Agendy 21 v ČR

Dne 6. listopadu 2007 přednesli zástupci Týmové iniciativy pro místní udržitelný rozvoj o.s.⁵ (dále jen TIMUR) na Pracovní skupině RVUR pro Místní Agendu 21 svůj názor a vydali písemné stanovisko ke stavu zavádění a podpory Místní Agendy 21 v ČR. Dle jejich závěrů není problematika UR na místní úrovni pro vládu ČR prioritní. Za chybu lze podle sdružení TIMUR považovat i fakt, že MA21 zprostředkovává Ministerstvo životního prostředí, přestože je pouze jedním z mnoha resortů, jehož se udržitelný rozvoj týká. V současné době neexistuje žádný státní program Agendy 21 a dle Státní politiky životního prostředí nelze očekávat, že by v krátkém časovém horizontu vytvořen byl. Dle sdružení také chybí jasné definované priority, ke kterým by bylo možné přiřadit konkrétní opatření a jejich měřitelný reálný dopad. TIMUR respektuje názor, že dobrá MA21 nemůže existovat bez podpory místní úřadů, ale na základě zkušeností členů sdružení nemusí být role místní samosprávy vždy vůdčí. Nesouhlasí také s úlohou podniků v procesech 21. Myslí si, že jejich budoucí role by měla být na úrovni plnohodnotných účastníků MA21. Podle jejich názoru je také nutné analyzovat rozvoj procesů MA21 včetně finanční a metodické podpory. Součástí této analýzy by potom dle sdružení TIMUR mělo být zhodnocení efektivity vynaložených nákladů a skutečný dopad procesů na kvalitu života a rozvoj.[22]

2.3 Indikátory udržitelného rozvoje v ČR

Největším zdrojem dat v ČR je Český statistický úřad, který pravidelně vydává statistickou ročenku. V ní je možno najít většinu údajů relevantních pro UR. Dále ministerstvo životního prostředí provozuje informační systém o životním prostředí, který obsahuje soustavu dlouhodobě provozovaných informačních systémů. Od roku 1990 jsou v ČR vydávány publikace obsahující podrobné hodnocení stavu životního prostředí v ČR. V roce 1993 byla Ministerstvem životního prostředí vydána „Zpráva o stavu životního prostředí

---

⁵ TIMUR o.s. je sdružení nestátních neziskových organizací a partnerských měst, které vzniklo v roce 2002 za přispění Ministerstva životního prostředí ČR. Posláním sdružení je podporovat udržitelný rozvoj měst a obcí zaváděním místních indikátorů UR. Dále pořádá semináře a odborné konference a snaží se o popularizaci problematiky UR.

České republiky“. Stav životního prostředí je v této publikaci charakterizován pomocí uznávaných indikátorů OECD. [15]

V letech 1998 až 2000 byl zpracován Centrem University Karlovy pro otázky životního prostředí Návrh národní strategie udržitelného rozvoje. Přílohou tohoto dokumentu byl soubor 63 indikátorů UR (viz příloha B) , které byly vybrány z mezinárodních i českých zdrojů. V současné době je tvořen internetový portál, který bude obsahovat databázovou aplikaci s indikátory udržitelného rozvoje (<http://www.indikatory.env.cz>). Přestože je celý systém nazýván databází indikátorů UR, je zaměřen převážně na indikátory životního prostředí. [2]

3 Vymezení oblasti a analýza současné situace

V následující kapitole bude charakterizováno území DSO Broumovsko, objasněn jeho historický vývoj a krátce zhodnocen současný stav. Konkrétní problémy oblasti budou rozebrány v dalších kapitolách práce, kde budou navrženy i možnosti jejich řešení v rámci principů UR.

Broumovsko je jak geograficky, tak i historicky ojedinělým krajem, jemuž byly dány do vínku neobyčejné přírodní krásy. Oblast byla roky rozvíjena benediktínským řádem a obohacován o umělecké pamětihodnosti. V oblasti se střídají hory i údolí, skalní masivy i hluboké rokle a to všechno je doplněno soustavou lesů, luk, polí a pastvin. Krajinný ráz je umocňován polohou a vzhledem sídel a církevních i lidových staveb. Broumovsko je světoznámé hlavně díky Adršpašsko-teplickým skalám, které jsou jedny z největších a nejdivočejších v Evropě. Broumovsko je známé také díky kulturním památkám. V Broumově je benediktínský klášter a městská památková rezervace, nedaleké Křinice jsou vesnickou památkovou rezervací. V celé oblasti je velký počet benediktínských klášterů a vůbec nejstarší dřevěný kostel v Čechách (Broumov). Oblast je známá typickými zděnými statky Broumovského typu, velkým množstvím křížů, kaplí, křížových cest a dalších památek. [29]

3.1 Dobrovolný svazek obcí Broumovsko

DSO Broumovsko v současné době zahrnuje 13 obcí. Těchto 13 obcí zastupuje 22 obecních částí, z nichž některé jsou samostatnými obcemi bez vlastní samosprávy a spadají tak pod obec jinou. DSO Broumovsko se rozkládá na území CHKO Broumovsko. Sledovaná oblast je ohraničena hranicí s Polskou republikou a na jižní straně je přirozená hranice tvořena hřebenem Broumovských stěn. Za přirozené centrum tohoto regionu lze označit město Broumov, které je se svými 8064 obyvateli největším městem regionu. Broumov leží v okrese Náchod přibližně 30 km severozápadně od města Náchod a 45 km západně od města Trutnov. Umístění oblasti je znázorněno v mapce na obrázku č.1. K 31. prosinci 2007 žilo ve DSO Broumovsko 16 846 obyvatel. Sledované území je zahrnuto v mikroregionu Glacensis, o kterém bude pojednáno v kapitole 4.8.1.

Obr. 1

Mapa DSO Broumovsko a jeho umístění v Královéhradeckém kraji

Zdroj: Vlastní zpracování

Dobrovolný svazek obcí Broumovsko (dále jen DSO Broumovsko) je sdružení měst a obcí z oblasti Broumovska. Toto sdružení navazuje na činnost dřívějšího Sdružení měst a obcí Broumovska, Policka a Teplicka, které vzniklo 3. listopadu 1997. Účelem vzniku sdružení byla spolupráce obcí při řešení společných problémů zájmového území a jeho ekonomický a sociální rozvoj. Zakládajícími obcemi byly Adršpach, Božanov, Broumov, Hejtmánkovice, Heřmánkovice, Hynčice, Martínkovice, Meziměstí, Otovice, Teplice nad Metují, Velké Petrovice a Vernéřovice. DSO Broumovsko se z tohoto sdružení

transformovalo v červenci 2001. Po transformaci Sdružení tento svazek navazuje na činnost bývalého sdružení a i nadále se snaží o rozvoj cestovního ruchu v oblasti, v publikační a propagační činnosti apod. V současné době jsou členy svazku obce: Adršpach, Benešov, Božanov, Broumov, Březová, Hejtmánkovice, Heřmánkovice, Hynčice, Janovičky, Jetřichov, Křinice, Martínkovice, Meziměstí, Otovice, Rožmitál, Ruprechtice, Šonov, Teplice nad Metují, Vernéřovice, Vižňov a Zdoňov. Stanovy DSO Broumovsko jsou přiloženy v příloze C. [5]

V databázi členů MA 21 jsou pouze dvě obce ze sledovaného území. Jedná se o obce Broumov a Vernéřovice, které jsou shodně zařazeny v kategorii zájemci. Tyto obce potvrdili svůj zájem o členství 31.3.2008. Ostatní obce v evidenci členů MA 21 zařazeny nejsou. [3]

Od roku 1999 se sdružení zabývalo propagací oblasti jako turistického cíle a i jako místa pro podnikatelskou činnost. Sdružení podporovalo nejen turistiku místní, ale i mezinárodní v česko-polském pomezí. V oblasti turistiky byla podporována především tzv. šetrná turistika, v rámci čehož byly v letech 1999 a 2000 vybudovány dvě cyklotrasy. První vede pohraničím České republiky z Broumovských stěn do Stolových hor a druhá ze Zeleného údolí do Stárkova. K oběma cyklotrasám byl vydán průvodce KČT. V roce 2000 zřídilo Sdružení měst a obcí Broumovsko ve spolupráci s městem Broumov Informační centrum Broumovska. V období 2005 až 2007 byly uskutečněny tři projekty na podporu cestovního ruchu – Poznej Broumovsko, Za poklady Broumovska a Užijte si Broumovsko. Další činností DSO Broumovsko je příprava podkladů pro získávání dotačních titulů pro rozvoj území. Stanovy DSO Broumovsko jsou přiloženy v příloze. [5]

3.2 Historický vývoj oblasti

Oblast byla osídlována přibližně od doby kamenné zejména podél toků řek Metuje a Stěna. Později po oteplení klimatu došlo k osídlení i dále proti proudu toku řek. Archeologické nálezy naznačují, že oblastí procházela jedna z větví jantarové stezky. Po odchodu germánského obyvatelstva, ve 4. až 5. století, byla oblast znovu osídlena až ve 12. století v důsledku rozvoje sídel v centru Kladské kotliny. Velký význam na osídlení

sledované oblasti měl až příchod mnišského řádu z Břevnovského kláštera do Police nad Metují. Z tohoto kláštera byla sledovaná oblast kolonizována mnichy Benediktínského řádu a v roce 1348 byl Broumov povýšen na město. Postupem času v oblasti vyrůstala feudální sídla sdružující správní, centrální a obranné funkce a od 16. století vznikala i zámecká sídla (Adršpach a Teplice nad Metují).

Na novověké osídlování měl největší vliv rozvoj textilní výroby. K tradičnímu soukenictví přibýlo ve druhé polovině 17. století především zpracování lnu a tkalcovství na vesnicích a textilní průmysl se stal pro tuto oblast typickým. To mělo za následek výrazný nárůst počtu obyvatel, kdy zdejší oblast patřila mezi nejlidnatější oblast Čech. Od poloviny 19. století došlo k zatím největšímu hospodářskému a stavebnímu rozmachu. Vznikající továrny významně měnily charakter měst a i některých vesnic.

První polovina dvacátého století byla ovlivněna velkými národnostními nepokoji mezi českým a německým obyvatelstvem a hospodářskou krizí. Během první světové války došlo ke stagnaci průmyslové výroby, v důsledku čehož docházelo k problémům sociálně slabých vrstev. Po skončení první světové války došlo ke krátkému uklidnění situace. Obzvláště těžce však postihla oblast hospodářská krize po roce 1929. Ve velkých podnicích došlo k omezení výroby, některé dokonce úplně ukončily činnost. V roce 1938 byla téměř celá oblast po Mnichovské dohodě připojena k Německé říši. Těsně před obsazením německým vojskem odsud uprchli příslušníci české menšiny.

Po 2. světové válce prošla oblast dramatickým vývojem. V letech 1945 až 1947 došlo k vyhnání německého obyvatelstva (v roce 1946 to bylo cca 22 000 obyvatel) a oblast byla dosídlena českým obyvatelstvem, ať už původním nebo i z jiných oblastí Čech. Pro srovnání lze uvést, že oproti roku 1930, kdy měl okres Broumov přibližně 32 000 obyvatel, žilo na stejném území v roce 1950 pouze necelých 18 000 obyvatel. Vyvlastněná zemědělská půda a budovy byly přiděleny dosídlenému obyvatelstvu. Zajímavostí je, že dvě třetiny obyvatel pracovaly v průmyslu a zemědělství bylo zaměřeno na pastevectví. Po zestátnění všech podniků a s centrálně plánovaným hospodářstvím byla průmyslová výroba na Broumovsku na okraji zájmu. Z toho vyplynula stagnace a úpadek průmyslové výroby v oblasti. Nestavěly se nové průmyslové závody a textilní produkce stagnovala.

V zemědělství byla situace trochu jiná. Takřka úplná výměna obyvatelstva s sebou nesla nezkušenost dosídlenců se zemědělstvím v oblasti a malý vztah k půdě. Díky tomu docházelo k velmi snadnému zakládání zemědělských družstev v oblasti. I tak ale ještě v roce 1956 vlastnila družstva pouze 22 % zemědělské půdy.

V roce 1960 byl zrušen broumovský okres a byl převeden pod okres Náchod. Pro broumovsko to znamenalo převedení sídel podniků a institucí s regionální působností mimo oblast. Tím došlo k odlivu financí i kvalifikovaných pracovníků a začala izolace oblasti. Po roce 1989 sice došlo k zásadní politické změně, ale stávající problémy pokračovaly, ba dokonce se některé z nich i prohloubily.

Broumovsko trpí typickými problémy sudetského pohraničí, tj. odlivem mladých a vzdělaných lidí, nízkou průměrnou vzdělaností, nízkou daňovou výťažností, uzavíráním drobných průmyslových podniků, problémy zemědělského hospodaření, špatnou dostupností lékařské péče, malou občanskou iniciativou a mnoha dalšími problémy. Velkým problémem se v oblasti stalo zemědělství, původní obrovské státní statky se po revoluci brzy rozpadly a vznikl velký počet zemědělských podniků.

Naopak velkým přínosem pro oblast byl konec totalitního režimu ve smyslu otevření státní hranice s Polskem, které oblast obklopuje ze tří stran. Oblast se stala častým cílem návštěvníků z celé České republiky, stejně tak i ze zahraničí. Turisticky je tato oblast velmi atraktivní a v cestovním ruchu je často spatřován její největší ekonomický potenciál. [27]

3.3 SWOT analýza Broumovska

Dříve než začneme aplikovat principy UR na DSO Broumovsko, je vhodné vymezit zásadní faktory ovlivňující sledovanou oblast. Ke stanovení těchto činitelů bude aplikována metoda SWOT analýzy. Zde uvedená data SWOT analýzy vychází z analýzy, jenž byla zpracována v roce 2004. Její aktualizace vznikla v říjnu 2007, kdy byla přepracována a doplněna (kompletní SWOT analýza viz příloha D).

Silné stránky

Určitě nejsilnější stránkou Broumovska je kvalitní životní prostředí a přitažlivá příroda a krajina jedinečného rázu. Tento fakt s sebou nese i zvýšenou ochranu přírody, která zaručuje, že tyto hodnoty nebudou v budoucnosti znehodnoceny. Pro možnosti dalšího rozvoje sledované oblasti má tato silná stránka význam zejména v oblasti cestovního ruchu. Pro rozvoj cestovního ruchu hovoří také velké kulturní a historické dědictví a specifická atmosféra oblasti, která je cítit na každém kroku. V poslední době byla vybudována a stále se rozvíjí síť cyklotras.

Za silnou stránku oblasti lze také považovat potenciál pro rozvoj podnikání. V oblasti je mnoho volných pozemků a budov, které lze využít různým způsobem. Navíc je v oblasti relativně vyšší míra nezaměstnanosti a poměrně levná pracovní síla. V případě správného využití může být výhodou i tradice a potenciál zemědělství a lesnictví. Silnou stránkou je i fakt, že celá oblast je protkána hustou sítí silnic a je obsluhována i železniční dopravou.

Kladem oblasti je dostatečná síť MŠ a ZŠ a základních zdravotních a sociálních služeb. Silnou stránkou jsou otevřené hranice umožňující přeshraniční spolupráce české a polské strany s možností využití dotačních titulů.

Slabé stránky

První slabá stránka Broumovska souvisí s lidmi žijícími v oblasti. Počet obyvatel sledované oblasti má s výjimkou krátkodobého nárůstu okolo roku 2001 klesající tendenci. Navíc je tento stav provázen dalšími negativními demografickými jevy jako je celkové stárnutí populace a odchod mladých a vzdělaných lidí z Broumovska pryč. Broumovsko se obecně potýká s nízkou úrovní vzdělanosti. V oblasti není dostatečná síť obchodů a služeb a dostatek příležitostí pro trávení volného času. Atmosféra je v regionu uzavřená a velmi silně je pocíťována zvýšená ochrana přírody, se níž se místní často neztotožňují. Možná i proto chybí aktivita místních občanů ve věcech veřejných a slabý vztah lidí ke krajině a prostředí. V oblasti je poměrně vysoká koncentrace osob ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, která v naprosté většině nejeví zájem o úroveň dosaženého vzdělání. V souvislosti s tím roste kriminalita a vandalismus.

Co se ekonomiky týká, je zřejmě největší slabinou sledované oblasti vyšší míra nízké ekonomické aktivity obyvatel a s ní související jevy jako je nezaměstnanost, nízká úroveň příjmů, malá kupní síla a nedostatek investičního kapitálu. Změny, které proběhly po roce 1989, mají za následek nízký počet průmyslových podniků a chátrající průmyslové a zemědělské stavby. Oblast průmyslu je také zatížena nedostatkem kvalifikované pracovní síly.

Oblast sice disponuje hustou sítí silnic a je obsluhována i železniční dopravou, ale slabou stránkou stále zůstává jejich technický stav. V souvislosti s tím existuje i nedostatečná dostupnost okrajových částí území.

Příležitosti

Velkou příležitostí jsou jistě volné pozemky a budovy, které lze využít k podnikání. Rozvoji podnikatelských aktivit by mělo napomoci šíření informací pro podnikatele. Ve sledované oblasti lze navíc vyrábět z místních zdrojů (lesy, půda, atd.). Příležitostí k rozvoji je jistě i oblast služeb, které nejsou zatím dostatečně nabízeny. K rozvoji oblasti lze využívat dotační tituly a granty určené pro rozvoj příhraničních a vesnických oblastí a možnosti vznikající z prohlubující se spolupráce s okolními regiony.

Příležitostí je rozvoj cestovního ruchu, který bude respektovat ochranu přírody, jedná se tedy zejména o měkké formy turismu. Další možností je i rozvoj sportovních činností ať už v tradičních nebo nových formách.

Broumovsko je kvalitním místem pro život, kde se mohou uplatnit kvalifikovaní lidé. Příležitostí pro Broumovsko je rozvoj center komunitního života v obcích a občanských aktivit

Hrozby

Hrozbou pro Broumovsko je nízký podíl mladých a vzdělaných lidí. Pokud se sledovaná oblast nestane pro tyto skupiny obyvatel perspektivnější, nelze očekávat, že by se tento stav nějak změnil. To by mělo za následek další úbytek kvalifikovaných pracovních sil,

kterých je již nyní nedostatek. Další hrozbou je podceňování a neřešení vztahů a soužití početné romské menšiny s většinovou populací. Stejně jako její začlenění do společnosti a uzavírání se veřejnosti vůči této skupině obyvatel. Hrozbou je i nezáměr některých rodin o úroveň základního vzdělání, Bez kvalitního základního vzdělání nelze pomýšlet na další růst kvalifikace. V souvislosti s tím je problémem i nedostatek kvalifikovaných pedagogů ve sledované oblasti.

V ekonomické oblasti je asi největší hrozbou případný úpadek významných zaměstnavatelů. Dva největší zaměstnavatelé zaměstnávají více než 20 % všech ekonomicky aktivních obyvatel a jejich případné ukončení činnosti by mělo rozsáhlé následky na nezaměstnanost v oblasti. Hrozbou je i pokračující destabilizace zemědělství a spekulace s nemovitostmi a zemědělskou půdou. V oblasti je i mnoho hektarů půdy, u které zatím nejsou vyřešeny vlastnické vztahy.

Hrozbou by také mohlo být znehodnocení krajiny a přírody nevhodnými stavbami, nepřiměřeně velkou infrastrukturou, masovou turistikou a nešetrným hospodařením v lesích. [23]

4 Aplikace principů trvale udržitelného rozvoje

V této kapitole budou dle jednotlivých principů udržitelného rozvoje rozebrány problémy ovlivňující život v DSO Broumovsko. Následně budou navržena opatření korespondující s principy UR, která by měla vést k jejich odstranění.

4.1 Oživení hospodářského růstu

Možnosti rozvoje DSO Broumovsko postavených na principu oživení hospodářského růstu jsou zejména v oblasti průmyslu a zemědělství. Rozvojem průmyslu, resp. zemědělství by bylo možné řešit i některé další problémy obyvatel DSO Broumovsko (např. nezaměstnanost, malá kupní síla, apod.). Jedním z faktorů zásadně ovlivňujících rozvoj hospodářské činnosti je i doprava, která bude rozebrána také v rámci této kapitoly.

4.1.1 Analýza situace v průmyslu

Pro oblast Broumova byla vždy typická průmyslová odvětví, která navazovala na tradiční zemědělství a lesnictví. Jednalo se tedy zejména o průmysl textilní a dřevozpracující.

Textilní průmysl se v oblasti rozvíjel již od středověku. Vždy se jednalo hlavně o zpracování surovin z místního zemědělství, zejména tedy zpracování lnu. Postupem času, především s rozvojem železnice se zdejší podniky zaměřily spíše na zpracování bavlny. Za místní centra textilního průmyslu lze označit Broumov, Meziměstí a Teplice nad Metují, kde sídlily hlavní podniky věnující se tomuto odvětví. Ostatní, ovšem menší textilní podniky byly rozmístěny po celé oblasti. Problémy textilního průmyslu začaly po roce 1989. V tomto období došlo ke vpádu levných surovin ze zahraničí, což mělo za následek útlum tohoto odvětví. Postupem času byly uzavřeny výroby v Meziměstí a Teplicích nad Metují. Největší firma v oboru, kterou je Veba Broumov a.s., v současné době zaměstnává cca 1300 zaměstnanců (před rokem 1989 měla až 4500 zaměstnanců). Tato firma je zároveň i největší firmou regionu. Již zmiňovaná Veba a.s. patří mezi několik z mála

prosperujících firem v oboru na území České republiky. Většina její výroby jde v současné době na export.

Lesní pozemky vždy zabíraly podstatnou část rozlohy sledovaného území, což zdůvodňuje tradici dřevozpracujícího průmyslu v oblasti. V současné době jsou lesní porosty na téměř 35 % území DSO Broumovsko. Většina dřeva je zpracovávána na pile v Meziměstí, kde se nachází manipulační sklad Lesů ČR a.s. Zde ale probíhá pouze hrubé zpracování dřeva a jeho většina se vyváží pryč z oblasti v surovém stavu. Významným zaměstnavatelem v regionu (nejen co se týče dřevozpracujícího průmyslu) je Lesní Holding a.s. V regionu jsou i další zpracovatelé dřeva, např. Pila Teplice nad Metují s.r.o., Hobra Školník s.r.o. v Broumově (vyrábí filtrační a izolační desky) nebo Dřevoterm s.r.o. v Březové (rolety a části nábytku). Obrovský význam pro budoucnost lesů v oblasti má zalesňování vytěžených ploch vhodnými druhy stromů, aby byla obnovena původní bukovo-jedlová skladba lesa.

Dlouhou historii na Broumovsku za sebou má také zpracování kamene. Celá oblast je světoznámá svými skalními městy a pískovec je také využíván k průmyslovému zpracování. Průmysl zpracování kamene navazuje na tradici drobných dílen, které se v minulost na Broumovsku vyskytovaly ve velmi hojném počtu. Tyto dílny byly postupem času nahrazeny několika podniky, které se specializují právě na zpracování kamene. V současné době je zpracováván místní kvalitní pískovec, který je těžen v lomu Božanov a lomu Libná (místní část obce Zdoňov). Nejvýznamnější firmou je Granit Lipnice, která kámen v uvedených lomech těží a následně jej zpracovává v provozovně v Teplicích nad Metují. Další firmou, jež se zaměřuje na zpracování zdejšího pískovce, je kamenická firma Brádle, jejíž sídlo je také v Teplicích nad Metují. Zdejší pískovec se využívá především při výrobě uměleckých památek a stavbě budov. Další možností využití kamene je výroba drceného kameniva pro stavební účely a zimní údržbu komunikací. Tato výroba je umístěna v Rožmitále (městská část Broumova). Zpracováním kamene se zabývá také firma Pískovce s.r.o. (kamenné výrobky pro interiéry) a Lesy ČR Broumov (pro údržbu lesních cest). [18]

Vedle tradičních průmyslových odvětví, jenž navazují na místní přírodní produkty, se v oblasti postupem času vyvinul i průmysl kovozpracujících. Tento typ průmyslu se zaměřuje hlavně na materiálově nenáročnou výrobu a to zejména na přesné strojírenství. Největší firmou v oboru na území DSO Broumovsko a současně druhým největším podnikatelským subjektem v oblasti vůbec je adršpašská pobočka firmy Continental Automotive Czech Republic, která zaměstnává přibližně 700 lidí. Tento podnik vyrábí zejména ostříkovače do automobilů. V kovozpracujícím průmyslu podnikají na tomto území také další firmy, např. Hynčické strojírny, KOOH-I-NOOR v Broumově a Cedima v Meziměstí. [23]

Ve sledované oblasti jsou kromě výše uvedených oborů zastoupeny i další odvětví.

- Potravinářský průmysl v regionu zastupují hlavně dva výrobci. Největším je Pivovar Broumov, jehož historie sahá až do 15. století. Jedná se spíše o regionální pivovar s ročním výstavem okolo 40 000 hl piva. Oproti tomuto pivovaru je relativně mladým podnikem stáčírna balené vody General Bottlers s.r.o. v Teplicích nad Metují vyrábějící známou balenou vodu Toma Natura.
- Stavební průmysl je na Broumovsku zastoupen několika malými stavebními firmami jako je např. Broumstav s.r.o, Broumovské stavební sdružení s.r.o., Bezedos s.r.o. nebo stavební firmou Radek Myška.
- V oblasti dále funguje několik autoservisů (Broumov, Teplice nad Metují a Jetřichov) a tiskárna v Broumově. [8]

V porovnání celého kraje je na Broumovsku nejmenší počet podnikatelských subjektů v přepočtu na 1000 obyvatel. K 31. prosinci 2007 působilo ve sledované oblasti pouze 3 334 ekonomických subjektů. Oproti 31. prosinci 2006, kdy ve sledované oblasti působilo 3 230 subjektů, došlo tedy k nárůstu o více než 3 %. Tento nárůst je sice vyšší než jaký byl v okrese Náchod i v celém Královéhradeckém kraji, ale v přepočtu ekonomických subjektů na 1000 obyvatel Broumovsko i nadále výrazně zaostává. V roce 2006 působilo v celém Královéhradeckém kraji v přepočtu na 1 000 obyvatel 226 ekonomických subjektů, zatímco na Broumovsku to bylo pouze 191 subjektů. V roce 2007 došlo k nárůstu na 196 ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel. [18]

Tab. 1 Počet ekonomických subjektů a jejich přepočet na 1 000 obyvatel

	2000	Počet/1000	2005	Počet/1000	2006	Počet/1000
ORP Broumovsko	2 846	161	3 333	192	3 230	187
Královéhradecký kraj	21 143	187	24 523	218	24 657	220
Česká republika	108 377	197	123 986	226	125 433	228

Zdroj: Vlastní zpracování dle MAS Broumovsko+, str.16

Tabulka ukazuje rozdíl v počtu ekonomických subjektů v porovnání spádové oblasti ORP Broumov a Královéhradeckého kraje (o 33 ekonomických subjektů méně) a ČR (o 41 ekonomických subjektů méně). Ve sledovaném období je počet ekonomických subjektů v dané oblasti přibližně o 14 % nižší než v Královéhradeckém kraji a přibližně o 17 % nižší než je průměr ČR.

Co se velikosti týká, jedná se zejména o podniky malé a střední. Velké podniky, tzn. podniky čítající více než 500 zaměstnanců jsou v oblasti pouze dva, a to Veba Broumov a.s. a Continental Automotive Czech Republic v Adršpachu. Největší počet ekonomických subjektů působících na Broumovsku je v oblasti obchodu, prodeje a oprav motorových vozidel a pohostinství. [23]

O rozvoj podnikatelských aktiv na Broumovsku se snaží Podnikatelský klub Broumovska. Tato organizace, sdružující fyzické i právnické osoby, se snaží o projednávání a prosazování myšlenek, iniciativ a podnětů, jež by vedly k příznivé podnikatelské situaci a zlepšení podmínek pro soukromé podnikání a také ke zkvalitnění životních podmínek na Broumovsku a v celé ČR vůbec. Snaží se prosazovat zájmy místních podnikatelů v jednání s místními i regionálními orgány veřejné správy ve spolupráci s dalšími institucemi občanské společnosti. Cílem podnikatelského klubu je mimo jiné úsilí o ochranu a podporu zájmů hospodářské činnosti na území Broumovska, posilování komunikace mezi podnikateli v oblasti při projednávání aktuálních otázek rozvoje podnikání v regionu, podpora spolupráce veřejné a soukromé sféry při rozvoji Broumovska a informační podpora při přípravě a provádění projektů, které jsou ve shodě s cíly a zájmy sdružení.

V roce 2006 spustil Podnikatelský klub regionální burzu práce provozovanou na serveru <http://prace.broumovsko.cz>. Tento server informuje o volných pracovních pozicích a zároveň slouží jako databáze zájemců o práci pro zaměstnavatele. Další činností Podnikatelského klubu je zprostředkovávání informací potenciálním investorům a podpora komunikace mezi místními podnikateli. [19]

4.1.2 Analýza situace na trhu práce

Trh práce na Broumovsku je ovlivňován řadou specifík. Jedním z nich byl již výše zmiňovaný odsun původního německého obyvatelstva, což velkou měrou přispělo k poklesu vzdělanosti a obecně nepříznivé profesní struktuře obyvatel. Vedlo to rovněž k nárůstu koncentrace romského etnika v okolí Broumova. V regionu navíc nejsou dlouhodobě vytvářeny podmínky pro to, aby odborníci původem ze sledovaného území našli uplatnění ve svém oboru, následkem čehož odcházejí z oblasti pryč.[18]

Nezaměstnanost je jedním z velkých problémů obyvatel DSO Broumovsko. V dlouhodobých statistikách okresu Náchod má správní obvod obce s rozšířenou působností Broumov nejvyšší míru nezaměstnanosti a i v hodnocení v rámci kraje patří mezi správní obvody s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Správní obvod ORP Broumov úřad práce dále dělí na tři spádové oblasti (Broumov, Meziměstí a Teplice nad Metují), kde se míry nezaměstnanosti liší. Konkrétně nejnížší míra nezaměstnanosti je v okolí Teplic nad Metují, naopak nejvyšší je v okolí Broumova. Nejčtenější skupinu těchto nezaměstnaných tvoří obyvatelé s nízkou kvalifikací.

Ke ztrátě velkého počtu pracovních příležitostí došlo zejména v důsledku transformace zemědělství a lesnictví, kterou doprovázelo velké snižování počtu pracovních míst v těchto oborech. V současné době hospodaří téměř polovina zemědělských subjektů pouze na malých plochách, k čemuž nepotřebují zaměstnance (viz tabulka č. 4). Za další příčinu vysoké míry nezaměstnanosti lze považovat restrukturalizaci průmyslu, která měla za následek zánik některých provozů. Vyšší míra nezaměstnanosti je také způsobena nízkým

stupněm podnikatelské aktivity místního obyvatelstva, nesouladem mezi volnými pracovními místy a profesním zaměřením uchazečů o zaměstnání a velkým počtem problémových uchazečů, o jejichž přijetí nemají zaměstnavatelé zájem.

Nejvyšší nezaměstnanost je u nekvalifikované pracovní síly, zejména se základním nebo neukončeným základním vzděláním. Naopak největší poptávka je po kvalifikovaných řemeslných profesích jako jsou švadleny, šičky, kovodělníci, řidiči, zámečníci a prodavači.

[30]

Tab. 2 Míra nezaměstnanosti ve správních územích ORP Královéhradeckého kraje, v Královéhradeckém kraji a ČR

	Uchazeči o zaměstnání k 31.12.2007		Míra nezaměstnanosti			
	dosažitelní	celkem	k 31. 12. 2006	pořadí	k 31. 12. 2007	pořadí
Česká republika	331 696	354 878	7,67		5,98	
Královéhradecký kraj	13 681	14 499	6,32	9.	4,70	10.
Okres Náchod	2 502	2 699	6,05	60.	4,19	60.
Broumov	624	665	10,17	1.	7,07	3.
Dobruška	285	309	4,72	13.	2,91	14.
Dvůr Králové n. Lab.	975	1 007	10,12	2.	7,03	4.
Hořice	602	626	8,42	5.	6,55	5.
Hradec Králové	2 883	3 074	5,20	11.	3,88	10.
Jaroměř	519	552	6,91	7.	5,41	8.
Jičín	1 401	1 458	6,75	8.	5,91	7.
Kostelec nad Orlicí	340	381	4,92	12.	2,81	15.
Náchod	1 132	1 230	5,25	10.	3,69	11.
Nová Paka	429	447	6,98	6.	6,47	6.
Nové Město n. Met.	227	252	4,67	14.	3,14	12.
Nový Bydžov	641	678	10,09	3.	7,81	1.
Rychnov nad Kněžnou	506	552	4,44	15.	2,95	13.
Trutnov	2 425	2 534	9,46	4.	7,37	2.
Vrchlabí	692	734	6,27	9.	4,65	9.

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/tab_7_nezamestnanost_ve_spravnych_obvodech_obci_s_rozsirenou_pusobnosti_k_31_12_2007>

Z tabulky jasně vyplývá, že správní oblast ORP Broumov se řadí mezi oblasti s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Poměr dosažitelných uchazečů a celkového počtu nezaměstnaných je přibližně stejný jako je průměr v Královéhradeckém kraji a o něco vyšší než v okrese Náchod. [30]

Zaměstnanost v oblasti činí 43 %, což je méně než je republikový, krajský i okresní průměr. Výjimkou je Adršpach, což je dáno lokací závodu Continental Automotive Czech Republic, který zaměstnává přes 700 lidí a relativně malým počtem obyvatel obce a dále také Broumov, kde je zaměstnanost vyšší. Region je charakteristický relativně častým dojížděním za prací, z čehož je většina realizována uvnitř regionu. V některých obcích (jedná se např. o obce Křinice, Hejtmánkovice, Heřmánkovice a Vernéřovice) dojíždí za prací dokonce více než 80 % všech ekonomicky aktivních obyvatel. [23]

Mzdy jsou ve sledované oblasti velmi nízké. Ve 3. čtvrtletí roku 2008 byla průměrná hrubá měsíční mzda v Královéhradeckém kraji 19 676 Kč, přičemž průměr ČR se pohyboval těsně po hranici 23 000 Kč. Průměrná hrubá měsíční mzda v Královéhradeckém kraji tedy dosáhla čtvrté nejnižší hodnoty ze všech 14 krajů ČR. Okres Náchod navíc dosahuje dlouhodobě nejnižších hodnot průměrné hrubé měsíční mzdy v celém kraji. Pro srovnání v roce 2005 byla hodnota průměrné hrubé měsíční mzdy v okrese Náchod 14 950 Kč, v Královéhradeckém kraji 16 369 Kč a v ČR 19 024 Kč. [21]

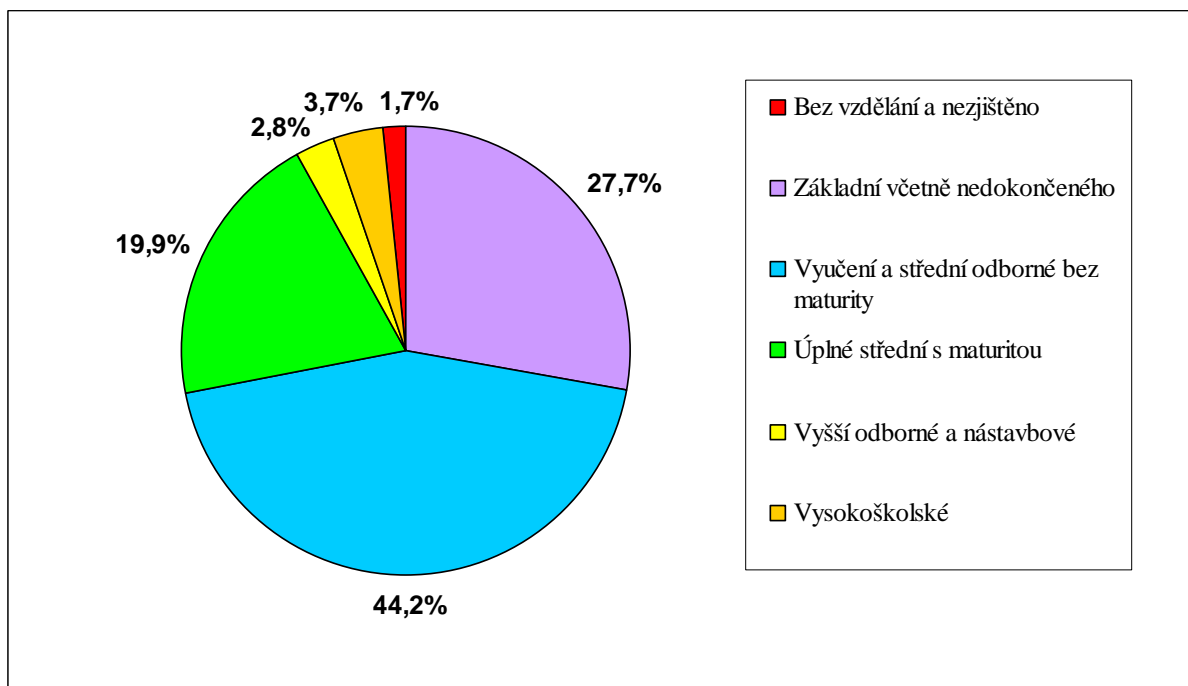
Tab. 3 Průměrná měsíční mzda v okresech Královéhradeckého kraje, krajích ČR a ČR
v roce 2005

Okres, kraj	Průměrná měsíční mzda v Kč
Okres Náchod	14 950
Okres Jičín	15 833
Okres Trutnov	15 892
Okres Rychnov nad Kněžnou	16 108
Okres Hradec Králové	17 729
Karlovarský kraj	16 002
Olomoucký kraj	16 193
Kraj Vysočina	16 294
Pardubický kraj	16 357
Královéhradecký kraj	16 369
Zlínský kraj	16 420
Jihočeský kraj	16 632
Jihomoravský kraj	16 984
Liberecký kraj	17 008
Ústecký kraj	17 094
Moravskoslezský kraj	17 618
Plzeňský kraj	17 627
Středočeský kraj	18 634
Hlavní město Praha	23 933
Česká republika	19 024

Zdroj: Vlastní zpracování dle <[http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/70002D0B1E/\\$File/31050203.xls](http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/70002D0B1E/$File/31050203.xls)>

Z tabulky je zřejmé, že průměrná měsíční mzda v okrese Náchod je nejnižší ze všech okresů Královéhradeckého kraje. Navíc lze očekávat, že vzhledem k vyššímu podílu obyvatel (viz obr. 2) s nízkým vzděláním (nedokončené základní, základní a střední odborné bez maturity) budou příjmy obyvatel Broumovského regionu nižší než jaký je průměr celého okresu.

Obr. 2

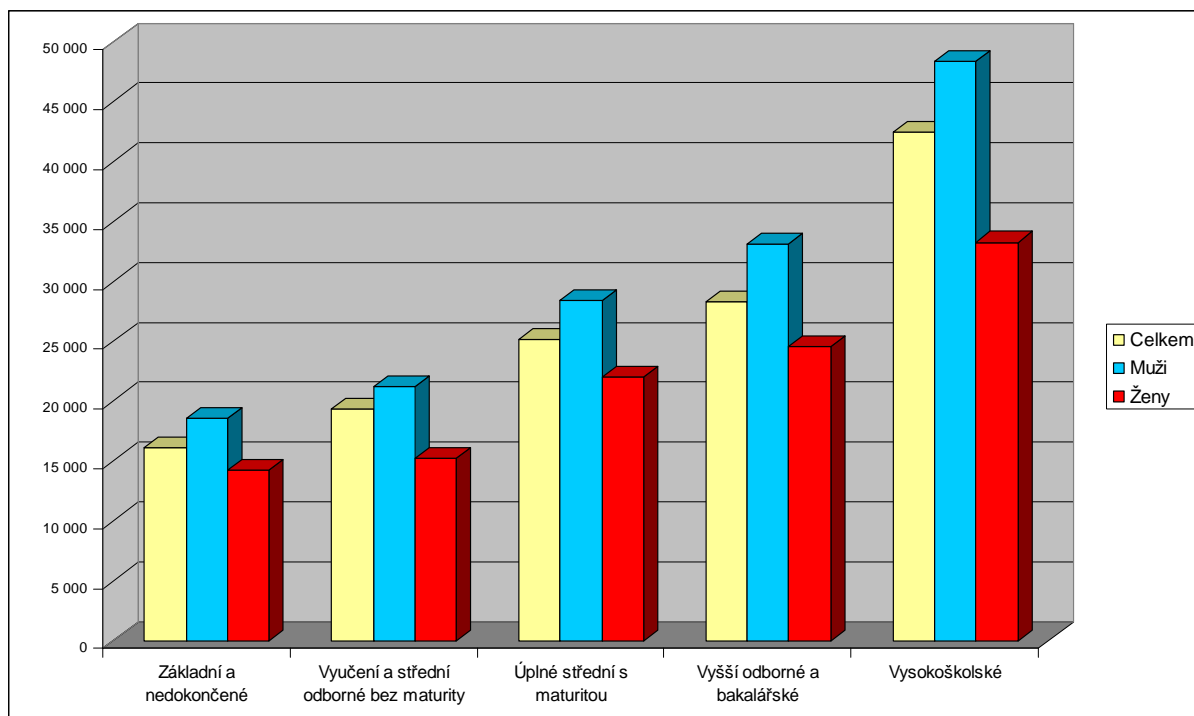

Struktura maximálního dosaženého vzdělání obyvatel DSO Broumovsko

Zdroj: Holman 2008, str. 59

Z grafu lze vyčíst, že 73,6 % všech obyvatel má nižší než úplné střední vzdělání s maturitou. Průměrná výše příjmu podle úrovně dosaženého vzdělání je uvedeno v následujícím obrázku č.3.

Obr. 3

Průměrná výše mzdy dle úrovně dosaženého vzdělání v roce 2007 v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/BF00321D9A/\\$File/311108a19.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/BF00321D9A/$File/311108a19.pdf)>

Z uvedeného grafu jasně vyplývá, že vyšší vzdělání znamená vyšší úroveň mzdy. Průměrná mzda vysokoškolsky vzdělaného člověka je více než dvakrát vyšší než průměrná mzda u osoby pouze vyučené nebo se středním vzděláním bez maturity. U osob pouze se základním nebo nedokončeným vzděláním je tento rozdíl ještě větší. Vzhledem k velkému podílu obyvatel s nižším než úplným středním vzděláním (viz obr. 2) lze očekávat nižší úroveň kupní síly v oblasti. [21]

4.1.3 Stav dopravní infrastruktury

Dopravní infrastruktura v oblasti a její vedení je ovlivněno značnou členitostí sledovaného území a několika neprostupnými oblastmi jako jsou např. Adršpašsko-Teplické skály nebo Broumovské stěny. To má za následek fakt, že ačkoliv je vzdušná vzdálenost mezi Broumovem a Policí nad Metují přibližně 6 km, překonaná vzdálenost při cestě autem je 15 km a při cestě vlakem dokonce 30 km. Dalším faktorem komplikujícím

dopravní obslužnost oblasti je státní hranice s Polskou republikou, jenž sledovanou oblast obklopuje ze 3 světových stran.

Největší dopravní tepnou je bezpochyby silnice druhé třídy II/303 mezi Náchodem a Broumovem propojující severní část okresu s okresním městem. Avšak svou dopravní kapacitou a vedením centry měst a obcí (např. Bukovice, Hronov, Pěkov, atd.) nevyhovuje dopravnímu zatížení a potřebám rozvoje území. Tato silnice v Náchodě navazuje na dopravní koridory E 67 z Prahy do Warszawy a silnice II/14 z Rychnova nad Kněžnou do Trutnova. Další silnice druhé třídy vede z obce Starostín (navazuje na silnici z polského obce Golińsk) přes Meziměstí a Broumov na další hraniční přechod v obci Otovice (za státní hranicí pokračuje do obce Tłumaczów) a propojuje tak Broumovsko s Polskou republikou. Dopravní obslužnost ostatních obcí je zajištěna pomocí husté sítě komunikací III. třídy. Nižší dopravní zatížení silnic ve spojení s řídkým osídlením má za následek i nízkou prioritu při údržbě technického stavu těchto komunikací. Tyto silnice jsou často ve špatném technickém stavu. Problémem je mnohdy i šíře silnic, která neodpovídá dnešním potřebám. Silnice ve velké míře lemují stromořadí a proto je nelze snadno rozšířit. Stromy svými kořeny navíc nadzdvihávají asfalt, čímž dochází k dalšímu zužování šíře vozovky. V zimních měsících se na většině sledovaného území nesmí vozovka ošetřovat solením, což dále zvyšuje komplikovanost silniční dopravy v tomto ročním období. [23]

Železniční doprava je na sledovaném území zastoupena tratěmi č. 026 z Týniště nad Orlicí přes Teplice nad Metují a Meziměstí do Broumova (trať dále pokračuje i do Otovic, ale v současné době vlak už v tomto úseku nejedí) a tratí č. 047 z Trutnova do Teplic nad Metují. Dané železniční tratě jsou jednokolejné a neelektrifikované s velkým množstvím úrovnových železničních přejezdů. Na tratích se vyskytuje množství závad omezujících rychlost vlaků. Trať č. 026 má celostátní význam a lze v jejím případě počítat s možnou modernizací a případnou elektrifikací, trať č. 047 má pouze místní význam. Trať č. 026 je pro obyvatele obcí západní části DSO Broumovsko (okolí Meziměstí a Teplic nad Metují) hlavním způsobem dopravy do okolních center jako je Náchod nebo Hradec Králové.

Mezinárodní železniční doprava je provozována pouze na trati Meziměstí – Mieroszków. Do roku 1953 byla vedena také trať přes Otovice do polské obce Scinawka Srednia. Tato trať byla od roku 1945 využívána jen pro nákladní dopravu a roku 1953 zanikla úplně. [8]

4.1.4 Návrhy řešení

Oživení hospodářského růstu na Broumovsku lze dosáhnout rozvojem podnikatelských aktivit, čímž by došlo i k odstranění dalších souvisejících negativních jevů jako je např. nezaměstnanost. Nejpodstatnější skupinu nezaměstnaných, jak již bylo dříve řečeno, tvoří lidé s nižší úrovní vzdělání. Je tedy nutné vytvořit nová pracovní místa zejména pro tuto skupinu osob. Nová pracovní místa by mohla nejjednodušeji vzniknout rozvojem průmyslu v oblasti.

Jako největší překážky rozvoje podnikatelských aktivit a příchodu nových investorů do sledované oblasti jsou často označovány rozhodnutí správy CHKO Broumovsko. Jako řešení lze navrhnout vytvoření dohody mezi podnikatelským klubem Broumovska a správou CHKO Broumovsko. V této dohodě by měly být jasně specifikovány podmínky provozu podnikání jako je např. zaměření, lokace výroby a další podmínky činnosti. Podmínkou možnosti vzniku nové výroby je její ekologická šetrnost. Mimo to by nová výroba měla respektovat i vzdělanostní strukturu obyvatelstva Broumovska a ideálně využívat místních obnovitelných zdrojů. Vhodné by bylo i umístění výroby do některého ze stávajících objektů, který je ve stavu brownfields⁶. Výrobou, která by splňovala výše uvedená kritéria, by mohla být výroba tuhých biopaliv (viz kapitola 4.5) jako jsou například brikety, pelety apod. V oblasti se nacházejí velké lány nevyužívaných polí, která lze zužítkovat pro pěstování plodin určených k výrobě biopaliv (viz kapitola 4.3.1). Při výrobě lze také využít zbytky vznikající při zpracování dřeva na místních pilách. Navíc

---

⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj definuje brownfields jako: „Všechny pozemky a nemovitosti uvnitř urbanizovaného území, které ztratily svoji původní funkci nebo jsou nedostatečně využité. Tyto nemovitosti také ekonomicky a fyzicky deprimují sebe sama i své okolí. Složitostí a nákladností na řešení problémů spojených s renovací a ozdravením pak tyto nemovitosti odrazují soukromý kapitál od účinné intervence.“ [Damborský, 2004]

výroba biopaliv je činnost, u které prakticky nevznikají odpady a vzhledem k ekologickému zaměření by neměla vadit ani správě CHKO Broumovsko. Tuto činnost tedy je tedy možné v dané oblasti doporučit.

Další návrh se týká dřevozpracujícího průmyslu. Velké množství dřeva se totiž vyváží pouze v surovém stavu po hrubém opracování. Tento stav je nutné změnit a dřevo vyvážet již zpracované. Výstupem tohoto návrhu by měl být vznik nových podnikatelských subjektů, v dřevozpracujícím průmyslu jako jsou pily nebo truhlárny. Nově vzniklé subjekty s sebou přinášejí i nová pracovní místa a v důsledku vyšších výkupních cen zpracovaného dřeva i příliv kapitálu.

Nízký počet ekonomických subjektů je dle starostů obcí DSO Broumovsko zapříčiněn chybějící odvahou začít podnikat a nedostatkem financí pro start podnikání. Zde lze pomoci pouze s nedostatkem finančních zdrojů pro začátek podnikání. Pro venkovské oblasti existuje celá řada dotačních titulů a grantů na rozvoj podnikání. Tyto tituly ale nejsou místními podnikatelskými subjekty příliš využívány. Jako nejčastější důvod je přitom uváděna obava z náročné administrativy. Tento problém by pomohlo vyřešit vytvoření nové pracovní pozice „grantového poradce“, který by byl zaměstnancem DSO Broumovsko. Pracovník by pomáhal získávat podnikatelským subjektům peníze z dotačních fondů pro rozvoj podnikání. Lze se domnívat, že nabídka pomoci v začátcích podnikání a pomoc při získávání peněz z dotačních fondů, by motivovaly zdejší obyvatele k zahájení podnikatelské činnosti. Mzda tohoto pracovníka by mohla být spolufinancována z rozpočtů členských obcí DSO Broumovsko a částečně z peněz podnikatelského subjektu, kterému by tento pracovník pomohl peníze získat.

Pokud by se podařilo výše navrhovaná řešení realizovat, jistě by to mělo pozitivní vliv i na míru nezaměstnanosti a kupní sílu místních obyvatel. Právě nedostatek pracovních příležitostí je jeden z faktorů významně ovlivňujících odchod lidí pryč z venkovských oblastí (viz kapitola 4.4.1). Zvýšení kupní síly zdejšího obyvatelstva bude mít další důsledky pro rozvoj podnikání (zejména obchodní činnost) ve sledované oblasti.

Brzdou rozvoje podnikatelských aktivit ve sledované oblasti je také špatný stav dopravní infrastruktury. Náprava tohoto nevyhovujícího stavu by jistě také vedla k rozvoji podnikání na Broumovsku. Dalším doporučením proto je postupná obměna stromořadí lemujících současné komunikace. Na Broumovsku tvoří lesní porosty více než 30 % veškeré rozlohy DSO Broumovsko a nepůjde tedy o až tak značný zásah do životního prostředí. Někteří obyvatelé by jistě mohli být proti tomuto opatření, argumentovat potom lze i faktem, že častou příčinou úmrtí při dopravních nehodách v této oblasti je náraz vozidla do zmiňovaných stromů. Obměna stromořadí následně umožní i rozšíření současných silnic.

Dalším návrh je pokusit se zrekonstruovat stávající silniční síť. V tomto případě by se mělo postupovat podle vytíženosti konkrétních silnic a důraz by měl být kladen zejména na úseky silnic, jenž jsou v nejhorším stavu jako např. úsek silnice č. II/303 v úseku Pěkov – odbočka Jetřichov nebo silnice č. III/302 v Teplicích nad Metují v úseku od firmy General Bottlers – restaurace Rybárna. Dále lze doporučit vytvoření autobusového spojení do Polské republiky, které je popsáno výše (viz kapitola 4.2:2).

V oblasti železniční dopravy by rozvoji oblasti v souladu s principy UR pomohla rekonstrukce železniční sítě. Odstraněním závad na trati by došlo ke zvýšení rychlosti vlakové dopravy a vlaková doprava by se stala více využívanou u osobní i nákladní dopravy. Vhodné by bylo provést také elektrifikaci tratí. Tento návrh je však zřejmě reálný pouze u trati č. 026 v úseku mezi Týništěm nad Orlicí a Meziměstím a navazujících úseků tratí č. 031, 032 a 033 ze směru od Hradce Králové. Vhodné by také bylo využívat pro nákladní dopravu prioritně železniční cestu.

4.1.5 Zhodnocení

Broumovsko vždy bylo především zemědělskou oblastí a průmysl se zaměřoval na textilní výrobu. Po změnách, které nastaly v souvislosti s revolucí v roce 1989, je třeba hledat nový směr orientace zdejšího průmyslu. Asi největší ekonomický potenciál této oblasti má cestovní ruch (viz kapitola 4.2), ale samozřejmě není možné, aby všichni pracovali v tomto odvětví. Kvalitní životní prostředí, které je na jedné straně velkým plusem oblasti, se

ukazuje být omezující pro rozvoj průmyslových odvětví. Rozvojový potenciál ale Broumovsko rozhodně má, jen je nutno skloubit podnikatelský záměr a ochranu přírody. Příslibem pro rozvoj podnikání ve sledované oblastí mohou být nevyužívané výrobní areály, které lze snadno přetransformovat v prostory vyhovující pro počátky nového podnikání. Další výhodou může být i dostatek lidských zdrojů, s tím související i relativně levná pracovní síla a fungující podnikatelský klub.

Po vstupu ČR do Schengenského prostoru už není Broumovsko tak izolovaným územím, jak bývalo v minulosti. Přeshraniční spolupráce umožňuje využívat státní a regionální pobídkové programy pro rozvoj a podporu podnikání. V případě využití možnosti exportu do Polské republiky se výrazně rozšiřuje trh, na který mohou místní výrobci dodávat své zboží. Zdejší hraniční přechody jsou v současnosti určeny pouze pro vozidla do 3,5 tuny a autobusy, přičemž rozšíření možností přeshraniční dopravy brání nesouhlas obyvatel obcí, v jejichž katastrech se hraniční přechody nacházejí. Kdyby se podařilo zvrátit jejich rozhodnutí o omezení dopravy na těchto hraničních přechodech, rozrostla by se oblast, do které by zdejší výrobci mohli vyvážet své výrobky. Na druhé straně by po otevření hraničních přechodu pro nákladní automobily hrozil nárůst nákladní dopravy v rámci mezinárodního tranzitu. Otázkou ovšem zůstává, nakolik je tato hrozba reálná vzhledem k nižší kvalitě dopravní infrastruktury v oblasti.

Oblast dopravy má velký vliv na rozvoj každého území. Špatná dopravní dostupnost území izoluje a snižuje zájem investorů o příchod do dané lokality. Výše uvedené návrhy mohou vést ke zlepšení stavu dopravní infrastruktury a zlepšení dopravní dostupnosti. Postupná obnova stromořadí sice může na první pohled vypadat “neekologicky“, ale na druhou stranu stromy lemující silnice stárnou a postupem času bude jejich pokácení nutné v každém případě. Navíc lze očekávat, že by došlo k úspoře finančních prostředků, pokud bude rekonstrukce silnic probíhala zároveň s obnovou stromořadí. Lze také doporučit větší využívání nákladní železniční přepravy všude, kde je to možné. K tomu by mohlo vést zvýšení jízdní rychlosti vlakových souprav, čehož lze dosáhnout jedině rekonstrukcí železniční trati. Případná elektrifikace tratí také zvýší ekologičnost železniční dopravy.

4.2 Změna kvality růstu

Dalším principem UR, který lze aplikovat na oblast DSO Broumovsko, je změna kvality růstu. Tento princip lze uplatnit především v oblasti cestovního ruchu. Cestovní ruch je obecně vnímán jako obor, který má asi největší potenciál vést k dalšímu rozvoji Broumovska. Nicméně je cestovní ruch v některých lokalitách (např. Adršpašské skály) na hranici ekologické únosnosti a je tedy nutné změnit jeho charakter.

Trvale udržitelný turismus je definován jako: „turismus, kde se společně scházejí potřeby turistů a hostitelských regionů při vzájemné ochraně a zlepšování šancí pro budoucnost“.

Udržitelné formy turismu jsou potom založeny na následujících principech:

- Minimalizace dopadů
- Budování respektu a podpory pro místní kulturu a životní prostředí
- Poskytování pozitivních zážitků pro návštěvníka i hostitele
- Poskytování finančních prostředků pro ochranu přírody
- Poskytování finančních prostředků na podporu místních obyvatel
- Zvyšování vnímavosti k místní kultuře, politice a životnímu prostředí [6]

4.2.1 Analýza cestovního ruchu v oblasti

Cestovní ruch ve sledované oblasti je hodně propojen s kvalitním životním prostředím a historickými památkami. Pískovcová skalní města lákají k návštěvě turistů a konkrétně Adršpašské skalní město ročně navštíví přibližně 250 000 turistů. Za ekologicky takřka neúnosnou situaci se dá považovat to, že do Adršpachu přijíždí většina turistů osobními automobily, čímž vzniká vysoké množství zplodin vypouštěných do ovzduší. [8]

Zbytek oblasti není ani zdaleka tak hojně navštěvován. Například méně známé, ale neméně krásné Teplické skalní město ročně navštíví přibližně 50 000 turistů. Turistický potenciál mají i pohraniční Javoří hory s nejvyšším vrcholem Ruprechtickým Špičákem, kde byla v roce 2002 instalována rozhledna. V oblasti se také hodně rozšířila cykloturistika, k čemuž přispělo vybudování nových cyklotras a propojení cyklotras i do blízkého

příhraničí. Zdejší pískovcová skalní města (Adršpašsko-teplické skály, Broumovské stěny a Křížový vrch) také patří mezi nejznámější horolezecké terény v České republice.

Kulturním historickým památkám ve sledované oblasti dominují církevní stavby. Z tohoto pohledu je nejznámější stavbou Broumovský klášter, který byl založen v první polovině 14. století benediktínským řádem. Tento klášter byl prohlášen za národní kulturní památku. Další velmi známou památkou je nejstarší dřevěný kostelík v Broumově z druhé poloviny 12. století. Za zmínku stojí určitě i další kostely a kaple v oblasti, městská památková zóna v Broumově a venkovská památková rezervace v Křinicích. V poslední době se v oblasti pomalu začínají objevovat také nabídky agroturistiky.[11]

Představitelé místních samospráv shledávají cestovní ruch jako nejvýraznější prvek, který může vést k dalšímu rozvoji oblasti, díky přírodním hodnotám a kulturním památkám, které se v regionu nacházejí. Broumovsko je považováno za oblast vhodnou pro všechny věkové kategorie. Oblast je přitažlivá pro domácí i zahraniční návštěvníky. Asi největší slabinou v oblasti cestovního ruchu je krátkodobost pobytů. Většina návštěvníků zůstává pouze několik dní, i když region a blízké okolí má potenciál i pro delší návštěvy. Problémem je i nejednotná prezentace oblasti navenek.

V minulých letech byla vybudována základní infrastruktura pro turisty a cykloturisty (značení cyklotras, tras pro běžecké lyžování, vytvoření map a propagačních materiálů). Informační místa jsou vybudována na obecních úřadech a u některých ubytovatelů. Kromě informačních míst v oblasti fungují tři infocentra, která jsou umístěna v Adršpachu, Broumově a Teplicích nad Metují. Zmiňovaná infocentra jsou zřízena a podporována obcemi. Další rozvoj cestovního ruchu je limitován zejména nepříliš hustou sítí ubytovacích a stravovacích zařízení (mimo oblast Teplic nad Metují a Adršpachu). Dále pak chybějící nabídkou možností vyžití pro delší pobyt a pro případ špatného počasí, jako je například půjčovna sportovního nářadí, vzorový návrh programu pro delší pobyty, sportovní kurzy apod. V minulosti proběhla kampaň na propagaci Broumovska, která byla spolufinancována z peněz EU. [18]

4.2.1.1 Životní prostředí a ochrana přírody

Potenciál cestovního ruchu v oblasti je založen na kvalitním životním prostředí, které bylo vyhlášeno chráněnou krajinou oblastí 27. března 1991. Cílem vyhlášení CHKO Broumovsko byla ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu, typických znaků, vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejich přírodních zdrojů v oblasti. Typickými rysy této oblasti jsou její povrchová utváření, fauna a flora, rozvržení a využívání lesního a zemědělského půdního fondu, rozmístění a skladba sídel a místní zástavby lidového rázu. Broumovskem probíhají horské hřebeny s výškovými rozdíly od 300 do 800 m n. m., které i na krátkých vzdálenostech způsobují velké rozdíly v podnebí. Mezi teplejší části Broumova patří Broumovská kotlina. Naopak širší okolí Teplic nad Metují, Adršpachu a Broumovské stěny patří mezi chladné oblasti regionu. Klimaticky výjimečnými jsou NPR Adršpašsko-teplické skály a Broumovské stěny, kde se v hlubokých roklích, propastech a jeskyních tvoří výrazná klimatická inverze. V těchto oblastech se pak často nachází sníh a led ještě během letních měsíců. [9]

V CHKO Broumovsko se nalézají se čtyři zvláště chráněná maloplošná území – Národní přírodní rezervace (dále NPR) Adršpašsko-teplické skály, NPR Broumovské stěny, Přírodní rezervace (dále PR) Křížová cesta a přírodní památka (dále PP) Borek.

Adršpašsko-teplické skály jsou největší a nejdívočejší skalní město v celé střední Evropě o rozloze 1 712,6582 ha. Jedná se o území kvádrových pískovců se skalními městy, reliktními bory a význačnou zvířenou a květenou. Území je chráněno od roku 1933. Oblast skalního města se dělí na dvě části. První je Adršpašské skalní město, které je typické soustavou izolovaných věží a pilířů. Tato část je turisticky nejzajímavější v celém regionu a rozsah turismu je již zřejmě na hraně ekologické únosnosti. Druhá část je Teplické skalní město, pro něž jsou naopak typické výrazné souvislé skalní stěny. Skalní města dělí od sebe přirozeným způsobem Vlčí rokle. Pozoruhodná je i rozmanitost rostlinných a živočišných druhů. Vrcholky skal jsou vhodným hnízdištěm vzácných druhů ptáků (výr velký a sokol stěhovavý) a vyskytují se zde pouze nenáročné druhy rostlin. Naopak v hlubokých roklích se nachází řada horských druhů rostlin. Jedná se o turisticky nejvíce navštěvovanou oblast v regionu.

NPR Broumovské stěny se nachází v jihozápadní části Broumovské kotliny. Jedná se o kuestu táhnoucí se ze sedla pod Hejšovinou ke státní hranici nedaleko Horních Teplíc. Temeno Broumovských stěn je místy široké jen několik metrů a padá do údolí jako souvislá stěna s převýšením i více než 300 m. Z hřebenu často vystupují skupiny skal, které místy lemují rokle. V oblasti se hojně vyskytují jeskyně a pozoruhodné skalní útvary, jenž vznikly postupným zvětráváním. Tak jako v Adršpašsko-teplických skalách, jsou vrcholky skal v NPR rovněž vhodným hnízdištěm vzácných ptáků. Celková výměra NPR je 1179 ha. [8]

Přírodní rezervace Křížová cesta se nachází v katastru obce Adršpach nedaleko Adršpašsko-teplických skal. Jde o velmi členitou oblast pískovcových skal. Území je chráněno pro krajinářsko estetické hodnoty. Rozloha PR je 12,92 ha.

PP Borek se rozkládá v katastrálním území Teplice nad Metují. Skupina pískovcových skal s fragmenty reliktního boru s přirozenými společenstvy nižších rostlin je chráněna jako význačný geologický a krajinný útvar. Cílem ochrany je uchování zajímavého území kvádrových pískovců v okolí Lysého vrchu s příkrou skalní stěnou a vysokým balvanitým osypem. Rozloha chráněného území je 46,69 ha.

Pro zajištění ochrany přírody v CHKO Broumovsko byla v roce 1992 založena správa CHKO Broumovsko. Sídlo tohoto regionálního pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky je v Polici nad Metují. Organizačně se jedná o orgán státní správy, který je složkou státu, konkrétně Ministerstva životního prostředí ČR. Správa CHKO je podle zákona o ochraně přírody a krajiny orgánem ochrany přírody, který vykonává speciální státní správu, plní odborné úkoly, zajišťuje kulturně výchovnou činnost i péči o zvláště chráněná území. Správa CHKO Broumovsko byla založena v roce 1992 zákonem o ochraně přírody (č. 114/1992 Sb.).

Hlavním posláním správy CHKO je uchování a obnova základních přírodních hodnot a charakteristického krajinného rázu CHKO a umožnit je ekologicky vhodně využívat. Tyto oblasti mohou sloužit jako modelová území pro hledání možností trvale udržitelného

soužití člověka a přírody. Správa CHKO vykonává hlavně čtyři základní činnosti: odbornou správu, správní agendu, péči o krajinu a výchovnou a osvětovou činnost. Ke své činnosti využívá hlavně pozorování a měření spravovaného území a vyhodnocování nastalých změn. Na základě těchto měření vznikl velký počet studií. Pracovníci správy CHKO jsou často účastníky na různých grantech zaměřených na botanický a zoologický průzkum. Správa CHKO se také v rámci svých pravomocí účastní nejrůznějších jednání (např. jednání na stavebních úřadech) a vydává odborná stanoviska při vytváření územních plánů měst a obcí. Správa CHKO se účastní i výsadby nových stromů a alejí, pečuje o památné stromy a část prostředků CHKO jde na podporu šetrné turistiky (oprava turistických stezek, budování naučných stezek, apod.).

Celá oblast je zařazena nejen do CHKO Broumovsko, ale současně i do soustavy chráněných území Natura 2000. Tato soustava chráněných území byla vytvořena dle právních předpisů EU na ochranu přírody (směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících druhů a planě rostoucích rostlin). Ptačí oblast Broumovsko byla vymezena nařízením vlády ze dne 15. prosince. 2004 pro ochranu populace sokola stěhovavého a výra velkého a jejich biotopů. Cíle ochrany je zachování a obnova ekosystémů důležitých pro rozšíření a zajištění populací výše uvedených druhů na jejich přirozeném území.

V teritoriu obcí DSO Broumovsko se nachází tři Evropsky významné lokality (dále jen EVL). Jedná se o EVL Broumovské stěny, EVL Adršpašsko-teplické-skály a EVL Metuje a Dřevíč. Všechny EVL zasahují i mimo sledovanou oblast. Každá EVL má definovaná přírodní stanoviště, která jsou předmětem ochrany. Celková výměra EVL je 3119,0716 ha. [16]

4.2.2 Návrhy řešení

Aby se cestovní ruch doopravdy stal skutečným tahounem v rámci rozvoje oblasti, je nutné splnit určité předpoklady, které k tomuto stavu povedou.

Některé části Broumovska patří mezi turisticky nejznámější a nejatraktivnější části České republiky (např. Adršpašsko-teplické skály). Na druhé straně se však ve sledované oblasti nachází místa a oblasti s nemalým turistickým potenciálem, která nejsou prakticky vůbec známa a tudíž ani navštěvována. To také nepříznivě ovlivňuje délku pobytu turistů v oblasti, kteří většinou ani nevědí, že oblast nabízí program i pro delší pobyt. Cílem rozvoje cestovního ruchu tedy bude pokusit se prodloužit délku pobytu turistů ve sledované oblasti a zaměnit tvrdé formy turismu za měkký turismus.

Prvním návrhem je zaměřit propagaci regionu na celou oblast a ne jen na její nejznámější části. Oblast by měla být propagována i jako ideální výchozí bod pro návštěvy okolí regionu, které je také velmi zajímavé. Návštěvnost oblasti by mohla být zvýšena i pokud propagace ukáže i jiné “netradiční” způsoby trávení pobytu. Těmito směry by mohl být např. sport (horská kola, skalní lezení, apod.) nebo agroturistika. Tím by se podařilo přitáhnout do oblasti i návštěvníky, kteří o tradiční způsob trávení dovolené v této oblasti nestojí. Zvýšení zájmu sportovně založených návštěvníků by mohlo být zabezpečeno i vytvořením nabídky služeb jako je půjčovna sportovního vybavení (jízdní kola, lezecké vybavení apod.), nabídka sportovních kurzů (kurzy lezení, jízdy na koních, jízdy na horských kolech) a možnost využívání sportovních areálů.

Dalším návrhem je propagace využívání hromadné dopravy při cestách turistickými a kulturními památkami v oblasti. Na webových stránkách a propagačních tiskovinách by měl být uveden doporučený způsob dopravy do těchto oblastí.

Větší návštěvnosti méně známých oblastí regionu by mohlo napomoci sestavení vzorového plánu týdenního pobytu. Tento plán by obsahoval návrh možných způsobů trávení jednotlivých dní (včetně návrhu dopravního spojení) i s eventuelními alternativami pro případ špatného počasí. Vytvořením autobusového spojení (s možností přepravy kol) s polským příhraničím by se turistům zpřístupnila i tato atraktivní oblast (Valbříšské hory, Soví hory, podzemní město Osowka). Autobus by mohl jezdit na trase Broumov – Meziměstí - Mieroszów – Gluszycy – Nowa Ruda – Broumov a odpoledne ve směru opačném dvakrát nebo třikrát týdně. Délka pobytu turistů v oblasti se bude s počtem navštívených turistických cílů prodlužovat.

Další problém území je také fakt, že oblast není navštěvována celoročně. Turistická sezóna zde většinou trvá přibližně od května do poloviny září. Přitom v zimě jsou v oblasti velmi dobré podmínky pro běžecké lyžování a v Teplicích nad Metují a Janovičkách i pro sjezdové lyžování. Zdejší podmínky sice nemohou konkurovat nedalekým Krkonošům a Orlickým horám svou velikostí a náročností lyžařských tras. Tomu ale odpovídají i ceny, které jsou zde výrazně nižší. Propagace pro toto období by se měla zaměřit na spojení lyžování a možnosti turistiky (skalní města jsou přístupná a velmi zajímavá i v zimních měsících). Zatraktivnění oblasti v tomto období by napomohla i plánovaná výstavba krytého bazénu v Broumově a také právě realizované stavbě nafukovací sportovní haly v Teplicích nad Metují, jako dalších míst, kde lze trávit volný čas.

4.2.3 Zhodnocení

Cestovní ruch rozhodně může být hlavním rozvojovým činitelem Broumovska. Nicméně je nutno přeorientovat tvrdý a masový turismus na turismus měkký tak, aby přírodní krásy, kterými je Broumovsko obdařeno, zůstaly zachovány i pro další generace. Je nutné nabídnout zájemcům širší nabídku možností trávení času na Broumovsku, než je procházka ve špalíru turistů napříč Adršpašskými skalami. Pokud se tak nestane, turismus z Broumovska sice rozhodně nezmizí, otázkou potom ale zůstává, jak budou za 100 let vypadat turisticky frekventovaná místa, nehledě na nevyužitý potenciál, který cestovní ruch v této oblasti rozhodně má.

4.3 Uchovávání a obohacování kvality přírodních zdrojů

Princip uchovávání a obohacování kvality přírodních zdrojů lze aplikovat především v zemědělství. Zemědělství je v oblasti druhým nejčastějším oborem podnikání a tudíž jeho případný rozvoj povede k celkovému rozvoji oblasti. [10]

4.3.1 Zemědělství

Broumovsko bylo v minulosti vždy především zemědělskou oblastí, i když je v jisté míře limitováno přírodními podmínkami jako je členitý reliéf, převaha zemědělských pozemků na svazích nebo vyšší nadmořská výška. Přírodními podmínkami je oblast předurčena zejména k pěstování nenáročných zemědělských plodin (např. některé druhy obilovin, brambory, kukuřice, atd.). Oblast živočišné výroby je pak zaměřena na chov skotu a prasat.

Zemědělství ve sledované oblasti ovlivnily zejména dvě historické události. První z nich byl odsun původního německého obyvatelstva po druhé světové válce a druhou potom kolektivizace hospodářství v šedesátých letech dvacátého století. Subjekty, které vznikly kolektivizací, prošly ve svém vývoji několika reorganizacemi. V jedné z nich byly všechny státní statky spojeny v jeden velký Státní statek Broumov hospodařící na 16 000 ha. Poslední reorganizace proběhla v roce 1991, kdy Státní statek Broumov zanikl a na krátkou dobu vzniklo 7 nových zemědělských závodů.

V roce 1993 zpracoval Územní odbor Ministerstva zemědělství ČR „Regionální program rozvoje okresu Náchod“ se zvláštním zaměřením na Broumovsko. Program měl za cíl snížení výroby přebytkových a nákladných komodit a zvýšení produkce dietních mas a léčivých bylin. Kromě útlumu neprosperujícího chovu hovězího dobytka k žádné změně nedošlo. Po zrušení státních statků zůstalo v oblasti množství nevyužívaných (a v současné době již i chátrajících) zemědělských budov a neobhospodařovaných lánů polí. Nevyužívaná pole v současné době podléhají erozi. Ve sledované oblasti nyní převažuje rostlinná výroba. Rozvoj živočišné výroby by vyžadoval velké investice do objektů, které jsou ve stavu brownfields. Tyto objekty jsou lokalizovány v obcích Božanov a Křinice. [27]

Na území DSO Broumovsko v současné době hospodaří 97 ekonomických subjektů podnikajících v zemědělství. Několik z nich se věnuje alternativnímu ekologickému zemědělství, zejména pak chovu ovcí. Většinou se jedná o soukromé zemědělce, kteří hospodaří pouze na malých pozemcích bez zaměstnanců.

Tab. 4 Počty zemědělců dle velikostí pozemků

Počet zemědělských subjektů dle velikosti pozemku v ha					
Velikost pozemků v ha	Nad 1000	1000-200	200-50	50-15	1-15
Počet subjektů	2	15	15	18	47

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních dat DSO Broumovsko.

Z tabulky je zřejmé, že téměř polovina (48,5 %) všech subjektů působících v zemědělství hospodaří na méně než 15 ha. Lze se tedy domnívat, že tento fakt zanechává následky i na trhu práce (viz kapitola 4.1.2).

4.3.2 Návrhy

Prvním návrhem je pokusit se přeměnit stávající objekty ve stavu brownfield na funkční objekty. Příležitostí k tomu může být chov netradičních plemen zvířat, jako je např. pštros nebo muflon. Žádný zemědělský subjekt v současné době nepodniká v oblasti agroturistiky, o kterou začíná být velký zájem. Další návrh tedy je přeměnit některé vhodné zemědělské objekty na farmy, které budou služby v této oblasti nabízet. Vhodné by bylo podporovat i ekologické zemědělství, jež je v oblasti zastoupeno velice slabě.

Dalším návrhem je obnova obhospodařování nevyužívaných polí. V souvislosti s výše uvedenou výrobou pevných biopaliv (viz kapitola 4.5) lze navrhnout na části nevyužívaných lánů pěstování energetických plodin (rostliny i dřeviny). Druhou část těchto pozemků by bylo vhodné zalesnit.

Ve městech je vhodné založení skládek organického odpadu. To by mělo napomoci tomu, aby nebyl zbytečně směřován odpad, který se v přírodě snadno a rychle rozkládá, s ostatním odpadem.

4.4 Zajištění udržitelné úrovně populace

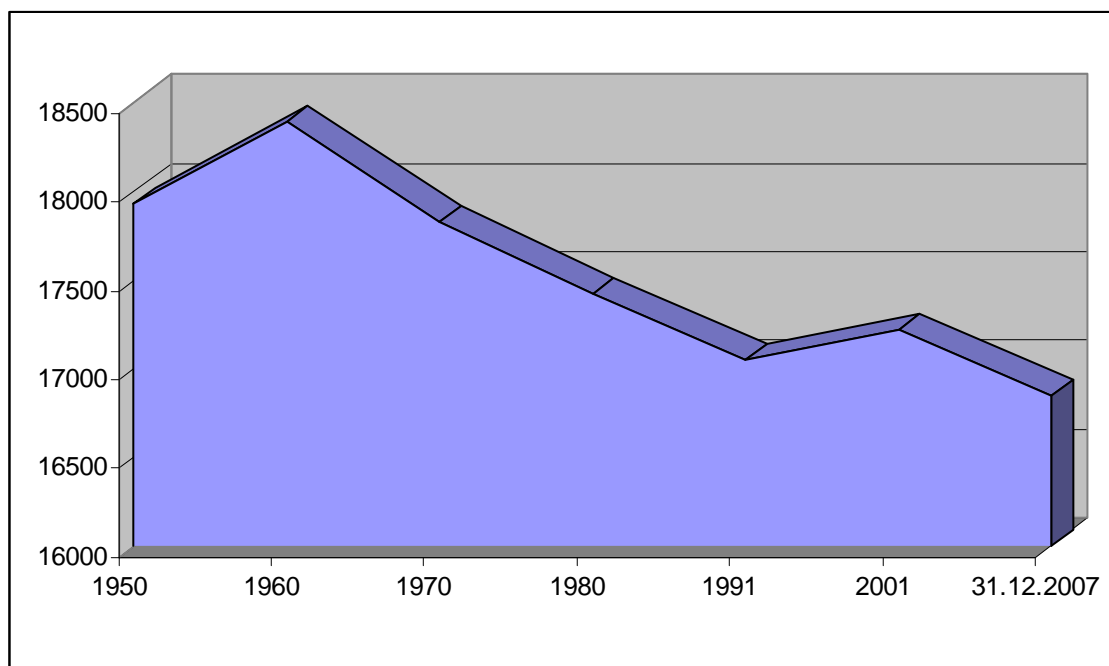
Broumovska se dotýká i jeden z typických problémů současných venkovských regionů. Tímto problémem je odchod mladých a vzdělaných lidí do měst a vůbec celkový úbytek obyvatel obcí DSO Broumovsko. Faktorem, který velmi významnou měrou ovlivňuje rozhodování mladých lidí o setrvání v určité oblasti je nabídka pracovních příležitostí. Tato problematika včetně návrhu možných řešení již je rozebrána v kapitole 4.1. a proto se jí nebudeme dále věnovat.

4.4.1 Demografické údaje

Demografické údaje jsou nedílnou součástí charakteristiky oblasti. Z těchto údajů lze často vyčíst příčiny problémů, které ovlivňují život a limitují možnosti dalšího rozvoje ve sledované oblasti.

Od druhé poloviny 20. a na počátku 21. století dochází k postupnému, mírnému poklesu počtu obyvatelstva. K 31. prosinci 2007 žilo v DSO Broumovsko 17 916 obyvatel. Vývoj počtu obyvatel je znázorněn na obrázku č. 4.

Obr. 4

Vývoj počtu obyvatel ve správní obvodu Broumov v letech 1950 až 2007

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/tab_3_dlouhodobvyvoj_obyvatelstva>

Třemi největšími obcemi jsou města Broumov s 8064 obyvateli, Meziměstí s 2762 obyvateli a Teplice nad Metují s 1775 obyvateli. Tato města jsou zároveň i největší podle rozlohy. Celkově se obce DSO Broumovsko rozkládají na území o celkové výměře přes 259 km².

Relativně velká rozloha území ve spojení s daným počtem obyvatel má za následek velmi malou hustotu zalidnění na sledovaném území. K 31. prosinci 2007 byla průměrná hustota zalidnění DSO Broumovsko přibližně 65 obyvatel na 1 km², což je téměř o polovinu méně než je průměr v celé ČR (průměr je 129,7 obyvatel na 1 km²). Mezi jednotlivými obcemi sdruženými v DSO jsou velké rozdíly, vyplývající většinou z rozdílných velikostí obcí. Největší zalidnění mají logicky největší města Broumov (364,42 ob./km²) a Meziměstí (107,97 ob./km²). Třetí obcí s největším hustotou zalidnění potom jsou Hynčice se 75,52 ob./km². Toto je způsobeno malou rozlohou obce, naproti tomu třetí největší město DSO Broumovsko Teplice nad Metují má hustotu zalidnění pouze 31,21 ob./km². Je to způsobeno velkou rozlohou tohoto města, kde velkou část města tvoří neobydlené skalní město. V následující tabulce jsou uvedeny počty obyvatel všech členských obcí

DSO Broumovsko, jejich rozloha a hustota zalidnění obcí k 31.prosinci 2007. Pro srovnání jsou zde uvedeny také údaje okresu Náchod, Královéhradeckého kraje a ČR. [21]

Tab. 5 Hustota zalidnění měst a obcí DSO, v DSO Broumovsko, v Královéhradeckém kraji a v ČR.

	Počet obyvatel	Rozloha obce (km ²)	Hustota zalidnění ob./km ²
Adršpach	540	19,72	27,38
Božanov	353	19,2	18,39
Broumov	8 064	22,26	362,26
Hejtmánkovice	649	13,02	49,85
Heřmánkovice	514	19,93	25,79
Hynčice	193	2,9	66,55
Křinice	384	16,45	23,34
Martínkovice	551	14,16	38,91
Meziměstí	2762	25,71	107,43
Otovice	386	10,59	36,45
Šonov	300	20,74	14,46
Teplice nad Metují	1775	56,04	31,67
Verněřovice	375	9,4	39,89
DSO Broumovsko	16 846	250,12	67,35
Okres Náchod	112 507	852	132,05
Královéhradecký kraj	552 212	4 758	116,06
Česká republika	10 381 130	78 867	131,63

Zdroj: Vlastní zpracování dle <http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/tabulky_za_spravni_obvody_obci_s_rozsirenou_pusobnosti_za_rok_2007>

Z tabulky vyplývá, že téměř polovina obcí DSO Broumovsko jsou vesnice s méně než 500 obyvateli. Pokud se zaměříme na obce s více než 1000 obyvateli, jsou v oblasti pouze tři. Tabulka jasně ukazuje nízkou hustotu zalidnění sledované oblasti, kdy průměrné hustoty zalidnění ČR dosahují pouze města Meziměstí a Broumov, kdy Broumov tuto hodnotu výrazně přesahuje. Ačkoli se z tabulky zdá, že hustota zalidnění města Broumov je vysoká, zdaleka nedosahuje hodnot dalších obcí s rozšířenou působností spadajících do okresu Náchod. Hustota zalidnění ORP Jaroměř je 543 ob./km², ORP Náchod 986 ob./km² a ORP Nové Město nad Metují 470 ob./km². Oproti městu Broumov stojí obce s velmi nízkou hustotou zalidnění jako je Šonov (14 ob./km²), Božanov (18 ob./km²) a Heřmánkovice (25,29 ob./km²). Tento stav je způsoben malým počtem obyvatel a poměrně velkou rozlohou těchto obcí.

V roce 2005 tvořili cizinci 12,3 % všech obyvatel Broumovska. To je takřka nejméně v Královéhradeckém kraji. Největší zastoupení má národnost německá, romská a slovenská. Nejvyšší podíl obyvatel romské národnosti je ve městě Broumov. V romských komunitách však žije odhadem až dvojnásobný počet Romů než udávají statistiky, protože zdaleka ne všichni se k romské národnosti hlásí. [23]

V porovnání s celým územím ČR je věková struktura obyvatelstva žijícího v DSO Broumovsko mírně příznivější. Podíl obyvatel v poproduktivním věku je totiž nižší než celorepublikový průměr (13,1 %) a je nižší než poměrný podíl obyvatelstva ve věku předproduktivním (15,8 %). Oproti tomu jsou hodnoty průměrného věku obyvatelstva ČR v předproduktivním a poproduktivním věku vyrovnané (14,4 %). Podíl obyvatelstva v produktivním věku (71,1 %) je potom přibližně shodný s průměrem ČR (71,2 %). [21]

Vzdělání je v současné době bráno jako jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících konkurenceschopnost na trhu práce a tvoří základ rozvoje regionů. Ač se úroveň vzdělanosti v Královéhradeckém kraji zvyšuje, bohužel v DSO stále značně zaostává za celorepublikovým průměrem České republiky. Alarmující je stav v počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí, kteří se na celkovém počtu obyvatel podílejí pouze 3,7 %, celorepublikový průměr je proti tomu 8,9 %. Porovnání nejvyššího dosaženého vzdělání je uvedeno

v tabulce č.2. Tato situace je způsobena situací na trhu práce, kde většina absolventů nenachází uplatnění v oboru a nebo, v případě že nachází tak za příliš nízkou mzdu. To má za následek, že mnoho jich potom odchází za prací do jiných oblastí ČR. Ani v dalších úrovních vyššího vzdělání není situace o moc lepší. Vyššího odborného a nadstavbového vzdělání dosáhlo pouze 2,8 % (průměr v ČR je 3,5 %). Úplného středního vzdělání s maturitou dosáhlo 19,9 % obyvatel oblasti, zatímco celorepublikový průměr je 24,9 %. Právě nízký počet obyvatel s vyšším vzděláním je obecně vnímán jako velmi podstatný faktor omezující další rozvoj oblasti. [23]

Tab. 6 Porovnání průměrného nejvyššího dosaženého vzdělání obce Broumovsko a ČR

Nejvyšší dokončené vzdělání	Území	
	Broumovsko	ČR
Bez vzdělání a nezjištěno	1,7	1,8
Základní včetně nedokončeného	27,7	23
Vyučení a střední odborné bez maturity	44,2	38
Úplné střední s maturitou	19,9	24,9
Vyšší odborné a nástavbové	2,8	3,5
Vysokoškolské	3,7	8,9

Zdroj: Vlastní zpracování dle MAS Broumovsko+, str.10

Z tabulky jasně vyplývá, že vysokoškolsky vzdělaných obyvatel žije na sledovaném území o více než polovinu méně než jaký je průměr v ČR. Naopak obyvatel s nižším než středním úplným vzděláním je v oblasti o téměř 20% více. Vysoký podíl obyvatel (téměř 74 % všech obyvatel) s nižším než úplným středním vzděláním výrazně ovlivňuje trh práce, který bude podrobněji rozebrán v kapitole 4.1.2.

4.4.2 Občanská vybavenost

Úroveň občanské vybavenosti má významný podíl na odlivu obyvatel z venkovských oblastí do měst a ovlivňuje i cestovní ruch. Větší nabídka možností využití volného času, kulturních akcí a příležitostí ke sportovnímu vyžití zatraktivní oblast i pro případné návštěvníky a může vést i k prodloužení délky pobytu (viz kapitola 4.2). V roce 2003 proběhlo ve sledované oblasti při přípravě programu Leader+ dotazníkové šetření mezi obyvateli obcí DSO Broumovsko. Toto šetření se týkalo zejména spokojenosti se vzhledem obce, občanskou vybaveností a prací veřejné správy. Mimo jiné byly zjišťovány i názory týkající se propagace Broumovska, ekonomiky a trhu práce. Vyhodnocení dotazníkového šetření je umístěno v příloze E a jeho výsledky budou použity i v této kapitole.

Obchody a služby jsou koncentrovány převážně ve větších městech, tj. v Broumově, Meziměstí a Teplicích nad Metují. V menších obcích jsou obchody zaměřeny zejména na potraviny a zboží denní spotřeby. Během dotazníkového šetření byly denní nákupy ohodnoceny průměrnou známkou 2,366 (viz příloha E), hůře už dopadlo hodnocení nákupů ostatních druhů zboží. Hodnocení ostatních nákupů se liší dle jednotlivých druhů zboží. Nejlépe v hodnocení skončily nákupy průmyslového zboží s hodnocením 2,467, nejhůře naopak skončily nákupy textilního zboží s hodnocením 3,26. Průměrná známka za všechny druhy nákupů (mimo potraviny) byla 2,845 (viz příloha E). Hodnocení lze interpretovat tak, že jsou občané obcí DSO Broumovsko s úrovní služeb při nákupech spíše spokojeni. Stravovací zařízení (restaurace, hospoda) je prakticky v každé obci DSO Broumovsko. Podobně je tomu s ubytovacími kapacitami, u těch ovšem hodně záleží na turistické atraktivitě obce či města. Nejvíce jich je v Teplicích nad Metují, Broumově a Adršpachu, tedy v oblastech které jsou turisticky nejatraktivnější. Většinou se jedná o ubytovací kapacity ve formě penzionů. Služby ostatních typů (kadeřnictví, pohřební služba, kosmetika, masérské služby, apod.) lze opět nalézt hlavně ve městech, kde je po nich poptávka a lidé z ostatních obcí za nimi většinou dojíždějí. Tyto služby byly hodnoceny průměrnou známkou 2,688 (viz příloha E).

Mimo výše uvedené formy existuje v oblasti ještě nabídka služeb v oblasti i bankovníctví. Bankovní zastoupení je jen v Broumově a Teplicích nad Metují, bankomat lze nalézt ještě v Meziměstí. Bankovní služby poskytuje ještě Česká pošta, která má pobočku v osmi

obcích DSO Broumovsko (Božanov, Heřmánkovice, Broumov, Meziměstí, Otovice, Šonov, Teplice nad Metují a Verněřovice). Služby peněžních ústavů byly ve výše uvedeném šetření ohodnoceny průměrnou známkou 2,31 (viz příloha E). [23]

Nedílnou součástí občanské vybavenosti je lékařská péče. Lékařská péče je dostupná u praktických lékařů v Broumově, Meziměstí a Teplicích nad Metují. Další možnosti návštěvy praktického lékaře jsou závodní ordinace, které jsou udržovány pouze u velkých podniků jako je Veba a.s. nebo Continental Automotive ČR s.r.o.

Problematická je otázka oblastní nemocnice v Broumově, pod kterou celá zmiňovaná oblast spadá. Ta se od počátku 90. let potýká s finančními problémy a uvažovalo se dokonce o jejím úplném uzavření. To by mělo za následek znemožnění zajištění základní zdravotní služby na Broumovsku. Některá oddělení (např. porodnické oddělení, ortopedická ambulance nebo dermatovenerologické oddělení) již byla uzavřena a obyvatelé DSO Broumovsko proto musí využívat některých služeb nemocnice v Náchodě nebo v Trutnově. K 1.lednu 2006 proběhlo sloučení Nemocnice Broumov a.s., Nemocnice Opočno a.s. a Nemocnice Náchod a.s. v jeden subjekt, čímž došlo ke stabilizaci situace v malých nemocnicích v Broumově a Opočně. Rychlá lékařská pomoc má sídlo a hlavní dispečink v Hronově a využívá zázemí v Broumovské nemocnici. Lékařská služba první pomoci má ambulanci v Broumovské nemocnici. Úroveň zdravotnických služeb byla v šetření ohodnocena průměrnou známkou 2,589 (viz příloha E) a občané jsou tedy s poskytovanou úrovní služeb spíše spokojeni.

Lékárny jsou dostupné ve městech DSO Broumovsko, opět tedy v Broumově (2), Meziměstí (1) a Teplicích nad Metují (1). I přes malý počet lékáren byly služby lékáren ohodnoceny průměrnou známkou 1,876 (viz příloha E). Spokojenost občanů se službami lékáren je podle autora způsobena tím, že většina lidí navštěvuje lékárnou až po návštěvě lékaře, což znamená návštěvu města kde lékárna je. Stomatologická péče je zajištěna opět v Broumově (7), Meziměstí (2) a Teplicích nad Metují (1). Sociální péče je zajištěna domy s pečovatelskou službou v Broumově, Meziměstí a Teplicích nad Metují, domov důchodců je pouze v Broumově a Teplicích nad Metují. [18]

Velmi důležitou součástí života každého člověka je oblast vzdělání. Nedosažitelnost kvalitního základního vzdělání může určitou skupinu lidí motivovat k odchodu do jiné oblasti, kde dosažitelné bude. V oblasti DSO Broumovsko je 14 mateřských, 9 základních, 3 zvláštní a 2 střední školy. Některé základní školy, zejména pak v malých obcích, mají jen 5 tříd. Střední školy jsou ve sledované oblasti dvě a sice Gymnázium v Broumově a SOU společného stravování v Teplicích nad Metují. Do roku 2001 v Broumově působila ještě obchodní akademie, které ale pro nedostatek studentů ukončila činnost školním rokem 2000/2001. Tento stav neuspokojuje potřeby všech studentů a proto jich řada za středoškolským vzděláním dojíždí. Cílem jsou nejčastěji města v okolí Broumova, zejména pak Hronov, Náchod, Nové Město nad Metují a Trutnov. Z výsledku dotazníkového šetření vyplývá, že obyvatelé Broumova postrádají zejména technicky zaměřenou střední školu. Jediná - Základní umělecká škola - sídlí v Broumově, v Teplicích nad Metují a v Meziměstí zřídila své pobočky. [23]

Možnost kulturního vyžití je rovněž jedním z významných činitelů, hrajících velkou roli při rozhodování absolventů škol z velkých měst, zda se do regionu vrátí či nikoliv. Hlavním kulturním centrem je město Broumov, který nabízí divadlo, Muzeum Broumova a Výstavní síň, ve které se vystavované expozice pravidelně mění. Většina obcí disponuje kulturním domem s širokou možností využití a dle místních možností i knihovnou. Se službami knihoven jsou občané obcí spokojeni (průměrné hodnocení 2,09).

Nejvýznamnější kulturní akce ve sledované oblasti jsou Polsko-české křesťanské dny kultury a Mezinárodní horolezecký filmový festival. Polsko-české křesťanské dny kultury se konají pravidelně v říjnu v obcích regionu a partnerských obcích v Polsku. Největší kulturní akcí regionu je bezpochyby Mezinárodní horolezecký filmový festival, který se koná pravidelně poslední srpnový víkend v Teplicích nad Metují a je vůbec největším a nejznámějším festivalem tohoto druhu v ČR. Historie tohoto festivalu sahá až do roku 1980, kdy se konal nultý ročník a až na krátkou přestávku po roce 1989 se festival koná každoročně. Pravidelně jsou v jednotlivých obcích pořádány i další akce pro veřejnost, jako jsou například plesy, poutě, koncerty, masopusty atd. [23]

Broumovsko je ideálním místem pro sportovní vyžití. V Adršpašsko-teplických skalách a v Broumovských stěnách jsou vhodné podmínky pro horolezectví a turistiku. Oblast je protkána velkým množstvím turistických stezek a cykloturistických tras, z nichž dvě propojují Broumovsko a polské příhraničí (více v kapitole 4.2.1). Cyklistika je v oblasti velmi populární. SK Redpoint pravidelně pořádá maratón horských kol Specialized Rally Sudety, který je každoročně zařazen do série Českého poháru v MTB maratónu. Mimo tento závod jsou v regionu pořádány i další menší závody (Specialized Sudety Tour a seriál Středeční pohár).

V Teplicích nad Metují a na Janovičkách (místní část obce Heřmánkovice) jsou lyžařské vleky. Větší obce disponují fotbalovými a volejbalovými hřišti, některé obce i tenisovými kurty. Veřejná koupaliště jsou v Meziměstí a Teplicích nad Metují, ale ke koupání jsou využívány (často i přes zákaz koupání) i přírodní vodní plochy. Ve stádiu plánování je výstavba krytého bazénu v Broumově, který by měl být vybudován v budově bývalého pivovaru.

Naopak ve fázi výstavby již je víceúčelové sportoviště v Teplicích nad Metují, o kterém se dlouhé roky spekulovalo. Toto sportoviště bude obsahovat nafukovací krytou víceúčelovou halu a technickou budovu s posilovnou a kurty na squash. Projekt vznikl z důvodu nevyhovující malé tělocvičny, která již nesplňovala požadavky místní ZŠ ani ostatních subjektů, které ji využívaly (hlavně oddíly místního TJ Slavoj Teplice nad Metují, občané města). Ostatní obce, s výjimkou Broumova (ten má sportovní halu), mají jen malou tělocvičnu. [11]

4.4.3 Návrhy opatření

Princip trvale udržitelné populace je primárně myšlen jinak, než jak bude použit v této diplomové práci. Světová problematika udržitelnosti populace je totiž myšlena především ve smyslu zajištění takové populace, pro níž bude možno zajistit hospodářský a sociální rozvoj, výchovnou a zdravotní péči a dostatečnou ekonomickou základnu. To znamená hlavně ve smyslu zodpovědného přístupu k plánovanému rodičovství. Problematika

v Evropě a zejména ve vesnických regionech je však naprosto opačná. V těchto regionech totiž dochází k závažnému úbytku obyvatel, zejména mladého věku.

Je potřeba vytvořit na Broumovsku takové podmínky pro život, aby lidé byli motivováni ve sledované oblasti zůstat. Kromě vytvoření dostatečné nabídky pracovních příležitostí (viz kapitola 4.1) se lze domnívat, že motivací obyvatel pro zůstání v oblasti bude dostatečná a kvalitní úroveň občanské vybavenosti.

Obyvatelé Broumovska postrádají zejména některé specializované oddělení v nemocnici jako jsou např. dermatovenerologická ambulance, ortopedická ambulance a porodnické oddělení. Autor se domnívá, že s výjimkou porodnického oddělení by bylo možné obě ambulance částečně otevřít. Vzhledem k propojení nemocnic v Broumově a Náchodě by bylo možné, aby byly výše uvedené ambulance v Broumově otevřeny, např. jeden den v týdnu. Lékař, který by byl pracovníkem v nemocnici Náchod, by jeden den v týdnu vykonával službu v Broumově. Otevření celého porodnického oddělení shledává autor jako nereálné.

Ke zlepšení situace by mohlo přispět i zlepšení nabídky kulturních akcí v oblasti. Nabídka není zejména v menších obcích dostatečná, obyvatelé těchto obcí za kulturními akcemi dojíždí do jiných míst v oblasti. Jako problém oblasti autor vidí i neexistenci kina. Kino je sice vybudováno v Teplicích nad Metují, ale již téměř 15 let se v něm nepromítá. Budova je využívána pouze během Mezinárodního horolezeckého festivalu a příležitostně při divadelních či jiných kulturních vystoupeních. Další návrh tedy je občasné (např. jedenkrát měsíčně) promítání filmů v průběhu celého roku. V období turistické sezóny by se mohla četnost promítání zvýšit, např. na jednou týdně.

4.4.4 Zhodnocení

Jak již bylo uvedeno výše, určujícím faktorem problematiky odchodu lidí z venkovských oblastí je nabídka práce. V okamžiku, kdy bude nabídka pracovních příležitostí dostatečná, začínají do rozhodování vstupovat další faktory.

Zkvalitnění úrovně základního vzdělání lze dosáhnout až jako následek snížení odchodu absolventů z oblasti, kdy se budou absolventi pedagogických fakult vysokých škol vracet po studiu zpět do rodného kraje. Pozitivem je, že v současné době je většina obyvatel s úrovní školství v oblasti spíše spokojená. Pouze necelých 9 % obyvatel DSO Broumovsko uvedlo v průzkumu (viz příloha E), že se jedná o oblast, na kterou by se měl místní obecní úřad více zaměřit.

Uvedené návrhy mohou přispět k vyřešení nedostatků ve zmíněných oblastech a tím přispět ke snížení počtu odcházejících obyvatel. Kromě výše uvedeného dále autor souhlasí s probíhající stavbou kryté víceúčelové haly v Teplicích nad Metují stejně jako s plánovaným projektem krytého bazénu v Broumově. Realizace zmíněných akcí povede k dalšímu zvýšení nabídky využívání volného času pro obyvatele sledované oblasti. Tyto projekty mohou přispět i k rozvoji cestovního ruchu v oblasti (viz kapitola 4.1).

Je ovšem nutné nezapomínat, že ani sebelepší kulturní program a nabídka způsobu trávení volného času bez odpovídající nabídky pracovních příležitostí, kvalitního základního vzdělání, možnosti nakupovat a zajištěné zdravotnické péče nic nezmůže.

4.5 Nové orientování techniky a odstraňování rizika

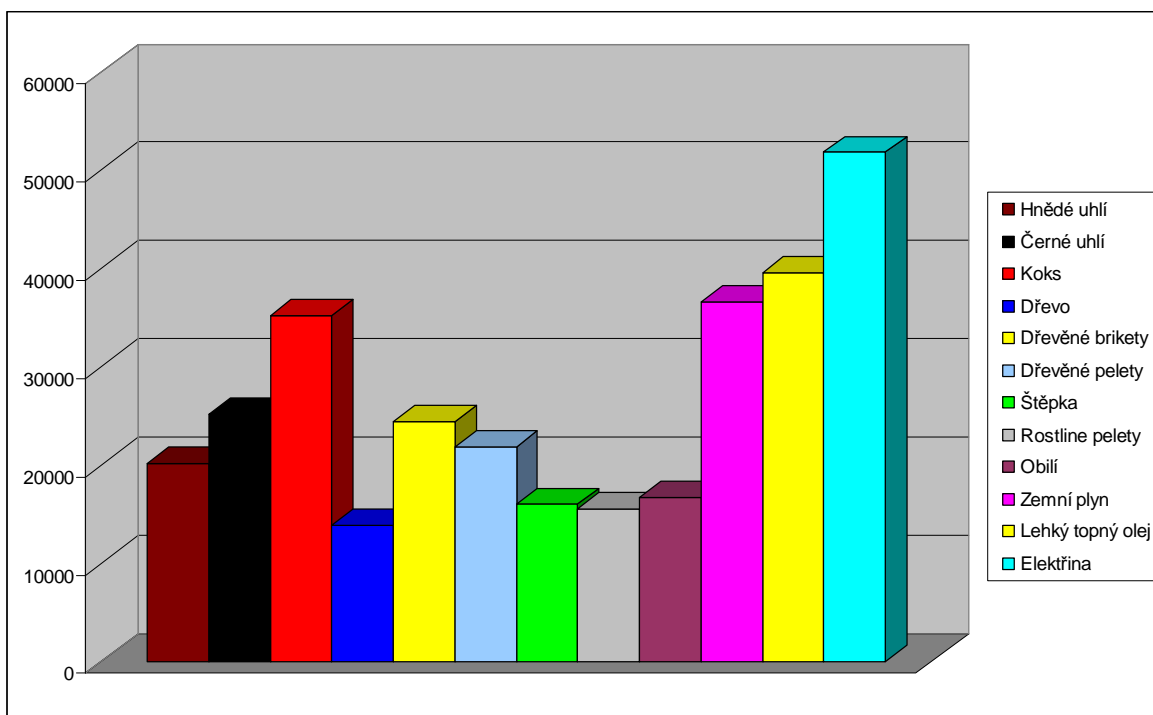
Ve sledované oblasti nedochází k vývoji technických zařízení ani k rozvoji technologických procesů. Možností rozvoje, která by byla v souladu s tímto principem UR by bylo zavedení nového typu výroby do oblasti. Taková výroby by musel splňovat výše uvedené požadavky (viz kapitola 4.1.4).

Výrobou, která by splňovala všechna uvedená kritéria, by mohla být výroba tuhých biopaliv používaných pro vytápění budov. Takovými palivy jsou brikety, pelety nebo dřevní štěpky. V oblasti se nacházejí velké lány nevyužívaných polí, která lze zužitkovat pro energetické biomasy určené k výrobě biopaliv. Při výrobě lze také využít dřevní odpad vznikající při zpracování dřeva na místních pilách. Navíc je výroba biopaliv činnost, u které prakticky nevznikají odpady a vzhledem k ekologickému zaměření by neměla vadit

ani správe CHKO Broumovsko. Tuto činnost tedy je tedy možné v dané oblasti doporučit. Výroba probíhá lisováním zbytkové biomasy (dřevní odpad) a energetických rostlin. Zavedením této výroby by došlo i k vytvoření několika nových pracovních míst.

Biopaliva jsou ekologický a perspektivní způsob vytápění budov. Tato paliva by mohla v budoucnost nahradit neekologické spalování fosilních paliv nebo sice ekologické spalování dřeva, které je ale stále dražší. Z ekonomického hlediska patří biopaliva mezi levnější variantu vytápění domů (viz obr. 5). Jelikož výroba biopaliv navazuje na produkci energetických plodin, vedlo by zavedení takové výroby ke snížení rozlohy nevyužívaných polí.

Obr. 5

Náklady na vytápění při roční spotřebě 28,6 MWh

Zdroj: <<http://www.tzb-info.cz/t.py?i=269&t=16>>

Z obrázku vyplývá, že náklady na vytápění tradičními fosilními palivy jsou vyšší než náklady při topení biopalivy. Tento rozdíl je ještě větší při využívání zemního plynu nebo elektřiny.

4.6. Integrovaní aspektů ekonomických a aspektů životního prostředí během rozhodování

Tento princip je možné aplikovat zejména ve fázi plánování budoucího rozvoje území. Za tímto účelem byly zpracovávány rozvojové dokumenty jako je např. Strategie regionálního rozvoje ČR, Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje nebo Integrovaný plán rozvoje Broumovska.

4.6.1 Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006-2015

Dalším významným dokumentem je Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje na období 2006 až 2015. Tento rozvojový dokument je založen na principech místní Agendy 21 a při jeho tvorbě byly respektovány zásady trvale udržitelného rozvoje. Tvorby tohoto dokumentu se účastnili odborníci, zájmové skupiny, občanská sdružení, zástupci podnikatelské sféry, veřejné správy a občané sledované oblasti. Výsledná strategie je postavena na vyváženém propojení pilířů udržitelného rozvoje. V rámci strategie byl stanoven globální cíl, který je dále rozvíjen prioritními osami rozvoje. Ty se dále dělí na prioritní oblasti. Prioritními oblastmi jsou Podnikání a zaměstnanost, Lidské zdroje, Venkov a zemědělství a Infrastruktura. Pro každou prioritní oblast je následně navržen prioritní cíl. Problémové podoblasti prioritního cíle jsou řešeny v rámci specifických cílů. K monitorování a vyhodnocování naplnění cílů byla vytvořena soustava indikátorů. [14]

4.6.2 Strategie rozvoje území Broumovska

Strategie rozvoje území Broumovska je rozvojový dokument zhotovený projektovou kanceláří Surpmo a.s. v roce 2007. Byl zhotoven na základě objednávky Centra evropského projektování v Hradci Králové pro období 2007 až 2015 a navazuje na Strategii rozvoje Broumovska z roku 2002. Na tvorbě dokumentu se podíleli zástupci všech místní sektorů a lze proto říci, že tento dokument definuje skutečné potřeby regionu. Tento dokument určuje hlavní směry rozvoje sledovaného území pro období 2007 až 2015.

Výchozím dokumentem byla Strategie zpracovaná v roce 2002. Strategie byla vytvořena na základě vyváženosti ekonomického, sociálního a environmentálního pilíře při aplikaci místní Agendy 21 v souladu s myšlenkami UR. V souladu s principy UR je také kladen důraz na zachování zdrojů, které se na daném území nachází. [23]

4.6.3 Integrovaný plán rozvoje Broumovska 2007 – 2013

Integrovaný plán rozvoje Broumovska (dále jen IPRB) byl zpracován na základě zadání DSO Broumovsko v roce 2007. Zpracovatelem bylo Centrum Evropského projektování Hradec Králové. Plán vychází z Strategie rozvoje území Broumovska z roku 2007. Projednávání IPRB se účastnili zástupci DSO Broumovsko, Místní akční skupiny Broumovsko+ a zástupci podnikatelského i neziskového sektoru. Cílem tohoto dokumentu je zkoordinovat rozvojové plány DSO s prioritami rozvoje Královéhradeckého kraje. Přizpůsobení jednotlivých akcí intervencím EU by mělo vést k zajištění maximálního využití těchto prostředků pro sledované území.

IPRB je postaven na analýze současné situace a z ní vycházející SWOT analýza. Na základě zjištěných informací byl formulován globální cíl pro období let 2007 až 2013, jenž povede k dosažení vize. Vize zní: „Broumovsko – přírodně hodnotný a turisticky atraktivní region poskytující kvalitní podmínky pro život současné i budoucí generace. Globálním cíl je definován jako: „Komplexní rozvoj celého území Broumovska založený na využití potenciálu v souladu s principy udržitelného rozvoje.“ [10]

Na základě jednání všech zúčastněných stran bylo vytvořeno pět prioritních os (Cestovní ruch a volný čas, Doprava, Podnikatelské prostředí a zemědělství, Infrastruktura a životní prostředí, Občanské vybavenost a kvalita života), které jsou vzájemně provázány. Osy se dále dělí do dalších 16 oblastí podpory (struktura IPRB je přiložen v příloze F), které hlavní cíl dále rozvádějí. Prioritní osy, stejně jako u strategie pro rozvoj kraje, mají určené indikátory hodnocení úspěšnosti naplnění IPRB. Následuje seznam priorit a jejich oblastí podpory s jejich krátkým popisem. V závorkách jsou uvedeny příklady indikátorů. Součástí každé prioritní osy IPRB je také výpis projektových záměrů s krátkým popisem.

V IPRB je u každé osy vytvořena soustava indikátorů, kterými je možné zhodnotit naplňování stanovených cílů. [10]

4.6.4 Zhodnocení

Všechny rozvojové dokumenty zabývající se sledovaným územím jsou tvořeny v souladu s myšlenkami trvale udržitelného rozvoje a proto není nutno vyvozovat žádná doporučení.

4.7 Reformování mezinárodních hospodářských vztahů

Blízké příhraničí sledované oblasti je ryze zemědělskou oblastí. V současné době hospodářské vztahy s touto oblastí prakticky neexistují. Všechny ekonomické vztahy probíhají pouze na úrovni nákupů místních obyvatel v zahraničí. Autor v tomto principu neshledává potenciál k rozvoji sledované oblasti.

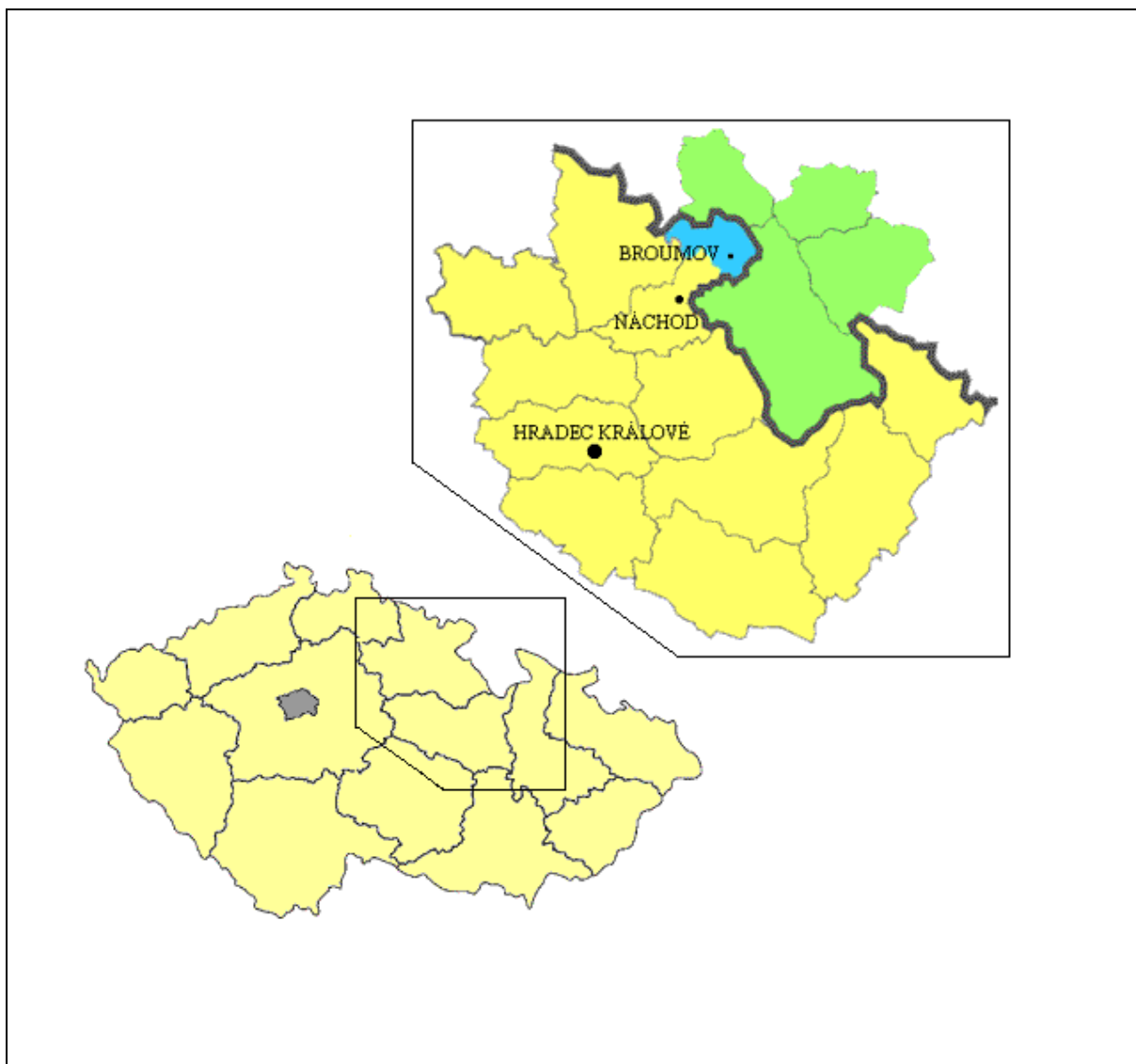
4.8 Posilování mezinárodní spolupráce

Princip posilování mezinárodní spolupráce je vzhledem k poloze sledované oblasti na hranici s Polskou republikou velmi významný. Zahrnutí celého DSO Broumovsko uvnitř Euroregionu Glacensis je jednou z cest posilování mezinárodní spolupráce.

4.8.1 Euroregion Glacensis

Euroregion Glacensis je nadnárodní dobrovolné sdružení měst, obcí a dalších právnických subjektů. Sdružení bylo založeno koncem roku 1996 a sdružuje obce a subjekty z oblasti Čech, Moravy a Kladska. Přesné vymezení euroregionu je zřejmé z obrázku č. 6. Na české straně má v současnosti 66 členských měst a obcí ze tří krajů ČR (Královéhradecký, Pradubický a Olomoucký kraj). Na Polské straně do euroregionu patří 33 obcí z okresů Dzierżoniów, Kłodzko, Wałbrzych a Ząbkowice. Euroregion Glacensis je největším česko-polským euroregionem s nejdelší společnou státní hranicí. Sídlo organizace je na české straně v Rychnově nad Kněžnou a na polské straně v Kłodzku. [17]

Obr. 6

Grafické znázornění euroregionu Glacensis s vyznačením DSO Broumovsko

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejdůležitějším cílem sdružení je podpora česko-polské přeshraniční spolupráce a rozvoj příhraničních oblastí spadající do euroregionu. Prostředky rozvoj česko-polských příhraničních oblastí poskytuje od roku 1999 Evropská unie. Nejprve se jednalo o dotační prostředky z programu Phare CBC. Po vstupu obou zemí do Evropské unie (2004) se využívaly dotační tituly INTERREG IIIA, který probíhal v letech 2004 až 2006. Na tento program navázal Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská

republika 2007 – 2013. Samostatnou částí Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007 – 2013 je Fond mikroprojektů. Jedná se o flexibilní instrument s cílem podporovat přímou přeshraniční spolupráci v regionech a je realizován najednou v šesti euroregionech – Nisa, Glacensis, Praděd, Těšínské Slezsko a Beskydy. Do Fondu mikroprojektů patří menší projekty místních společenství žádající o příspěvek od 2 000 do 30 000 EUR při celkové maximální velikosti projektu 60 000 EUR.

Tento fond obecně podporuje projekty vedoucí k ekonomickému rozvoji prostřednictvím obchodní spolupráce, rozvoji podnikání a napomáhající k rozvoji turismu jako prostředku regionálního rozvoje. Cílem je také zvýšení spolupráce mezi komunitami na obou stranách hranice a povzbuzení aktivity při zapojení do programu přeshraniční spolupráce.

Subjekty ze sledované oblasti již získaly z výše uvedených fondů více než 3 300 000 Kč. Nejčastějšími příjemci jsou město Meziměstí a trochu překvapivě Mateřská škola Broumov se třemi úspěšnými projekty. Naopak nejvyšší podíl na získání uvedených finančních prostředků mají město Broumov (s celkovou sumou dotací více než 1 100 000 Kč) a obec Otovice (více než 500 000 Kč). To je způsobeno tím, že obě tyto obce získaly vysokou dotaci na vytvoření projektové dokumentace k plánovaným cyklostezkám (v součtu přibližně 54 000 EUR).[17]

4.8.2 Partnerská města

Osm z celkových 13 obcí DSO Broumovsko má navázané vztahy se zahraničními městy. Tato města jsou označována jako partnerská. Partnerství měst vede k pěstování kulturních pout a kontaktu mezi obyvateli měst. Zástupci měst se vzájemně zvou na různé kulturní a sportovní události.

4.8.3 Návrhy a zhodnocení

Rozvoji oblasti by pomohla větší úspěšnost při získávání peněz z Fondu mikroprojektů. Některé obce tyto mikroprojekty vůbec nevytváří a o peníze z těchto fondů se neucházejí. Další návrh se týká již samotných obcí. Autor se domnívá, že spolupráce s obcemi v Polsku je pozitivní a je vhodné v ní pokračovat a nadále ji rozšiřovat. Rozšířením je myšleno např. zapojení do partnerství i místní školy. Žáci těchto škol by mohli absolvovat např. týdenní pobyt v partnerské škole. Během této doby by se žáci seznámili s prostředím, navázali kontakty a nová přátelství. V rámci pobytu by byli seznámeni s oblastí, tamní kulturou a absolvovali by poznávací výlety. Prohloubení spolupráce partnerských měst by mohlo vést k rozšíření kulturní nabídky pro obyvatele sledované oblasti (viz kapitola 4.4.3).

4.9 Indikátory hodnocení

K vyhodnocení účinnosti aplikace principů UR se využívá soustavy indikátorů. Těchto soustav již existuje několik, např. indikátory vydané Komisí OSN pro udržitelný rozvoj. (viz příloha A). V této kapitole budou navrženy indikátory, pomocí nichž bude možno ověřit účinnost navržených opatření. Tyto indikátory budou vybrány z různých druhů sad tak, aby splňovaly kritérium významnosti (viz kapitola 1.2.4). V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní vybrané indikátory a aplikované principy, které je ovlivňují.

Soubor těchto indikátorů lze po přizpůsobení využít pro zhodnocení aplikace principů UR i pro jiná území ČR.

Tab. 7 Navrhované indikátory udržitelného rozvoje pro DSO Broumovsko

Č.	Indikátor	Číslo principu ⁷							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dostupnost klíčových služeb			X			X		
2	Index občanské spokojenosti	X			X		X		X
3	Infrastruktura pro pěší a kola		X				X		
4	Odliv mozků	X		X	X				
5	Registrovaná míra nezaměstnanosti	X	X	X	X	X			
6	Rozloha chráněných území a efektivní management	X	X	X					X
7	Rozvoj brownfields a na zelené louce	X		X	X	X			
8	Zahájení a ukončení podnikání	X	X	X	X	X	X		X
9	Objem nákladní dopravy dle způsobu přepravy	X							
10	Objem finančních prostředků získaných z dotačních fondů	X	X	X		X	X		X
11	Počet dní, kdy je obsazena 1/3 ubytovacích kapacit		X		X				
12	Počet km rekonstruovaných silnic	X					X		

Zdroj: Timur a vlastní zpracování

⁷ Číslo principu:

1 - oživit hospodářský růst,

2 – změnit kvalitu růst,

3 - uchovávat a obohacovat kvalitu přírodních zdrojů,

4 – zajistit udržitelnou úroveň populace,

5 – nově orientovat techniku,

6 – při rozhodování integrovat aspekty ekonomické a aspekty životního prostředí,

7 – reformovat mezinárodní hospodářské vztahy,

8 – posílit mezinárodní spolupráci

Závěr

Broumovsko je oblastí s jedinečnými přírodními podmínkami zahrnuté v chráněné krajinné oblasti. Právě zvýšená ochrana přírody bez ohledu na možnost dalšího rozvoje je často vnímána jako příčina problémů sledované oblasti. Z pohledu udržitelného rozvoje se tedy jednalo o důraz pouze na enviromentální stránku věci, bez ohledu na možnosti ekonomického a sociálního rozvoje. To zcela zřejmě nekoresponduje s myšlenkou rovnováhy mezi těmito třemi pilíři vedoucí k trvalé udržitelnosti.

Jako nejzávažnější problém sledované oblasti se jeví vyšší míra nezaměstnanosti, nízká ekonomická aktivita místních obyvatel a další související jevy jako je např. nízká kupní síla. V souvislosti s tím je vážným problémem i odliv mladých vzdělaných lidí z tohoto regionu. V regionu je ale navíc umocněn nízkou mírou obyvatel s vyšší úrovní dosaženého vzdělání. Vzhledem k nepříznivé profesní struktuře a malému počtu kvalifikovaných obyvatel má Broumovsko horší výchozí pozici pro možnosti dalšího rozvoje. Naopak šancí pro Broumovsko jsou volné objekty, které lze k podnikání využít.

Velký potenciál pro rozvoj Broumovska má také cestovní ruch, který je často shledáván jako největší naděje oblasti. Ale i cestovní ruch je nutno identifikovat s myšlenkou udržitelného rozvoje, protože situace v některých lokalitách je neúnosná. K myšlence udržitelného rozvoje vede cesta záměny, tj. z tvrdé devastující formy na měkkou formu v souladu s přírodou. Právě na jedinečné přírodní podmínky v oblasti se lze dívat ze dvou pohledů. Na straně jedné znamená zvýšená úroveň ochrany restrikce pro každodenní život a rozvoj hospodářské činnosti, na straně druhé je přínosem pro možnost rozvoje cestovního ruchu, jehož potenciál není v oblasti zdaleka využit. Pokud se podaří využít potenciál cestovního ruchu (samozřejmě v rámci trvalé udržitelnosti), přínosy převáží nepříznivé důsledky omezení.

Použitá literatura

- [1] *Agenda 21* [online]. UN Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development [cit. 2008-12-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21toc.htm>>
- [2] *Co jsou to indikátory* [online]. 6. dubna 2005 [cit. 2009-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.cuni.cz/COZP-14.html>>.
- [3] ČESKÁ INFORMAČNÍ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Místní Agenda 21 – Informace, postupy, kritéria* [online]. [cit. 2008-12-10]. Dostupný z WWW: <[http://www.ma21.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFK2CK1O/\\$FILE/MA21-%20IPK_def.pdf](http://www.ma21.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFK2CK1O/$FILE/MA21-%20IPK_def.pdf)>.
- [4] ČESKÝ EKOLOGICKÝ ÚSTAV. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni ČR*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 2003. ISBN 80-7212-505-2.
- [5] *DSO Broumovsko* [online]. Dobrovolný svazek obcí Broumovsko [2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.obcebroumovska.cz/page.php?obsah=broumovsko/o_nas>.
- [6] *Ecotourism* [online]. The International Ecotourism Society [cit. 2009-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://209.85.129.132/custom?q=cache:Q3a3fAJjYkUJ:www.ecotourism.org/webmodules/webarticlesnet/articlefiles/62-Ecotourism%2520Definition%2520and%2520Principles.pdf+definition&cd=1&hl=en&ct=clnk&client=google-coop-np>>.
- [7] ELLIOTT, J. A. *An Introduction to Sustainable Development*. 2nd ed., London: Routledge, 1999. ISBN 0-415-19151-3.
- [8] HOLMAN, M. *Možnosti regionálního rozvoje DSO Broumovsko*. [Diplomová práce]. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Přírodovědecká fakulta, 2008.

- [9] *Charakteristika oblasti* [online]. Správa CHKO Broumovsko [cit. 2009-05-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.broumovsko.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=3>>.
- [10] *Integrovaný plán rozvoje Broumovska 2007 – 2013* [CD-ROM]. Centrum evropského projektování 2007.
- [11] *Jak strávit volný čas* [online]. [cit. 2009-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://broumovsko.cz/info/jak-stravit-volny-cas.htm>>.
- [12] MARKVART, J. *Principy udržitelného územního rozvoje. Urbanismus a územní rozvoj*. 2000, roč. 3, č. 5, s. 5-6. ISSN 1212-0855.
- [13] MEZŘICKÝ, V. *Enviromentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.
- [14] *Místní agenda 21 a strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006-2015* [online]. Centrum evropského projektování [cit. 2009-05-18]. Dostupné z WWW: <http://www.cep-rra.cz/strategie/MA21_a_Strategie_rozvoje_Kralovehradeckeho_kraje.pdf>.
- [15] MOLDAN, B. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2000. ISBN 80-238-6357-6.
- [16] *Nature 2000* [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [cit. 2009-04-06] Dostupné z WWW: <<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=18051>>.
- [17] *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika v letech 2007 – 2013* [online]. Euroregion Glacensis [cit. 2009-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.euro-glacensis.cz/new/index.html>>.
- [18] *Plus pro naše Broumovsko* [online]. Místní akční skupina Broumovsko+ [cit. 2009-05-07]- Dostupný z WWW: <http://mas.broumovsko.cz/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=4:strategick-pln-leader&download=39:strategick-pln-leader-mas-broumovsko&Itemid=80>.

- [19] *Podnikatelský klub Broumovska* [online]. Podnikatelský klub Broumovska [cit. 2009-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://invest.broumovsko.cz/?ref=0&id=2>>.
- [20] REMTOVÁ, K. *Trvale udržitelný rozvoj a strategie ochrany životního prostředí*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 1996. ISBN 80-85 368-93-5.
- [21] *Správní obvody* [online]. Český statistický úřad Hradec Králové [cit. 2009-05-06]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/tabulky_za_spravni_obvody_obci_s_rozsirenou_pusobnosti_za_rok_2007>.
- [22] *Stanovisko TIMUR k MA21 v ČR* [online]. 10. prosince 2007 [cit. 2009-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/cz/aktuality/stanovisko-timur-k-ma21-v-cr.html>>.
- [23] *Strategie rozvoje území Broumovska a plán rozvoje města Broumov* [CD-ROM]. Surpmo a.s., Projektové středisko Hradec Králové, 2007.
- [24] *Strategie udržitelného rozvoje České republiky* [online]. [cit. 2009-05-03] Dostupné z WWW: <http://www.ecomonitor.cz/txt_tzpr_full.stm?x=954241>.
- [25] *Trvale udržitelný nezájem: V ČR probíhá třetí pokus o vypracování Strategie udržitelného rozvoje* [online]. Ekolist.cz [cit. 2009-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekolist.cz/zprava.shtml?x=170541>>.
- [26] ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, *Principy udržitelného rozvoje území* [online]. 12. června 2006 [cit. 2009-12-05]. Dostupný z WWW: <http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaA/A11_VymezeniPojmuUdrzitelnehoRozvoje_20061206.pdf>.
- [27] VLACHOVÁ, R. *Broumovsko – Profil území* [online]. [cit. 2009-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.obcebroumovska.cz/prb/profil_2004.pdf>.
- [28] *Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů*.
- [29] *Zapadlými cestami minulosti* [online]. Collegium pro arte antiqua [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <http://www.collegium.cz/index.php?menu=broumovsko/zapcest&page=zap_cest>.

- [30] Zpráva o situaci na trhu práce okresu Náchod za 1. pololetí 2008. Úřad práce v Náchodě. Interní dokument, 2008.

Seznam příloh

Příloha A	Přehled indikátorů Komise OSN pro trvale udržitelný rozvoj
Příloha B	Indikátory udržitelného rozvoje ČR
Příloha C	Stanovy Dobrovolného svazku obcí Broumovsko
Příloha D	SWOT analýza Broumovska
Příloha E	Výsledky dotazníkového šetření
Příloha F	Plán rozvoje Broumovska

Příloha A Přehled indikátorů Komise OSN pro trvale udržitelný rozvoj

A) SOCIÁLNÍ

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

3 - Boj s chudobou

5 - Dynamika demografického růstu a trvale udržitelný rozvoj

36 - Podpora vzdělání, uvědomění veřejnosti a odborná příprava

6 - Ochrana a podpora lidského zdraví

7 - Podpora trvale udržitelného rozvoje lidských sídlišť (včetně dopravy)

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
1	3	Vliv	Míra zaměstnanosti	%
2	3	Vliv	Poměr průměrné mzdy žen k průměrné mzdě mužů	%
3	5	Vliv	Růst populace	%
4	5	Vliv	Saldo migrace	os/rok
5	36	Vliv	Růst populace ve školním věku	%
6	36	Vliv	Podíl populace navštěvující základní školu	%
7	36	Vliv	Podíl populace navštěvující střední školu	%
8	6	Vliv	Podíl populace bez dostupné nezávadné pitné vody	%
9	6	Vliv	Podíl populace bez základního sanitárního zařízení	%
10	6	Vliv	Podíl populace vystavené vysokým, zdraví poškozujícím koncentracím znečištění ovzduší	%
11	6	Vliv	Podíl populace trpící podvýživou	%
12	7	Vliv	Míra růstu městské populace	%
13	7	Vliv	Spotřeba pohonných hmot	l/os
14	7	Vliv	Velkoměsta nad 10 mil. obyvatel	počet
15	3	Stav	Populace žijící v absolutní chudobě	poč., %
16	3	Stav	Příjmový koeficient	
17	5	Stav	Hustota obyvatelstva	os/km ²
18	36	Stav	Gramotnost dospělé populace	%
19	36	Stav	Podíl populace s ukončeným základním pětiletým vzděláním	%
20	36	Stav	Průměrný počet let školní docházky	počet
21	6	Stav	Kojenecká úmrtnost (počet na 1000 živě narozených)	index
22	6	Stav	Naděje na dožití při narození	roky
23	6	Stav	Úmrtnost matek při porodu (počet na 1000 živě narozených)	index
24	7	Stav	Podíl městské populace	%
25	7	Stav	Plocha a počet osob žijících v neoficiálních sídlištích	počet, km ²

26	7	Stav	Počet úmrtí při přírodních katastrofách	počet
27	7	Stav	Obytná plocha na osobu	m ² /os
28	7	Stav	Podíl výdajů na bydlení z celkového příjmu	%
29	5	Odezva	Plodnost	počet
30	36	Odezva	Podíl HDP vynaložený na vzdělání	%
31	36	Odezva	Podíl dívek na středních školách vzhledem k chlapcům	%
32	36	Odezva	Podíl zaměstnaných žen vzhledem k mužům	%
33	6	Odezva	Podíl HDP vynaložený na zdravotní péči	%
34	6	Odezva	Podíl populace zabezpečené základní zdravotní péčí	%
35	6	Odezva	Podíl populace plně očkované proti základním infekčním chorobám	%
36	6	Odezva	Ženy v reprodukčním věku mající přístup k plánovanému rodičovství	%
37	6	Odezva	Státní prostředky věnované na lokální zdravotní péči (alternativa k základní zdravotní péči)	
38	7	Odezva	Náklady na sociální bydlení	USD
39	7	Odezva	Výdaje na veřejnou osobní dopravu	USD
40	7	Odezva	Výdaje na infrastrukturu	USD/os
41	7	Odezva	Úvěry na bydlení	USD

B) EKONOMICKÉ

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

2 - Mezinárodní spolupráce k urychlení trvale udržitelného rozvoje v rozvojových zemích a příslušná domácí opatření

4 - Změna vzorců spotřeby

33 - Finanční zdroje a mechanismy

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
42	2	Vliv	Růst HDP na osobu	%
43	2	Vliv	Export zboží a služeb	USD
44	2	Vliv	Import zboží a služeb	USD
45	4	Vliv	Čerpání nerostných surovin (% z prokázaných zásob)	%
46	4	Vliv	Roční spotřeba energie	J/os
47	2	Vliv	Poměr čistého transferu zdrojů z HDP	%
48	2	Stav	HDP na osobu	USD/os
49	2	Stav	Environmentálně upravený HDP	USD/os
50	2	Stav	Podíl průmyslu na tvorbě HDP	%
51	2	Stav	Míra koncentrace exportu	%

52	4	Stav	Ověřené zásoby nerostných surovin	t
53	4	Stav	Ověřené zásoby energetických zdrojů	ropný ekv.
54	4	Stav	Životnost ověřených energetických zásob	roky
55	4	Stav	Podíl surovinově a energeticky náročných průmyslových odvětví na celkové průmyslové výrobě	%
56	4	Stav	Podíl průmyslových výrobků na celkovém objemu exportovaných výrobků	%
57	33	Stav	Celková rozvojová pomoc poskytnutá nebo přijatá (vztaženo k HDP)	%(HDP)
58	33	Stav	Poměr státního dluhu k HDP	%
59	33	Stav	Poměr dluhové služby k exportu	%
60	2	Odezva	Podíl investic na HDP	%
61	2	Odezva	Účast v regionálních obchodních smlouvách	ano/ne
62	4	Odezva	Poměr spotřeby obnovitelných zdrojů ke spotřebě neobnovitelných	%
63	33	Odezva	Výdaje na ochranu ŽP jako podíl HDP	%
64	33	Odezva	Celkový objem výnosů z ekologických daní a plateb (% z příjmu státního rozpočtu a SFŽP)	%
65	33	Odezva	Objem dodatečných zdrojů pro financování programu trvale udržitelného rozvoje přijatý od r. 1992	USD
66	33	Odezva	Program integrovaného ekologického a ekonomického účetnictví	ano/ne
67	33	Odezva	Prominutý dluh	USD

C) ENVIRONMENTÁLNÍ - VODA

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

18 - Ochrana kvality a zásob sladkovodních zdrojů

17 - Ochrana oceánů, všech druhů moří a pobřežních oblastí (nelze aplikovat v ČR)

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
68	18	Vliv	Roční odběry podzemní a povrchové vody, poměr k celkovému množství disponibilní vody	%
69	18	Vliv	Spotřeba vody v domácnostech	m ³ /os
70	17	Vliv	Úlovky mořských živočichů	t
71	17	Vliv	Růst populace v pobřežních oblastech	%
72	17	Vliv	Vypouštění ropných látek do pobřežních vod	t
73	17	Vliv	Vypouštění N a P do pobřežních vod	t
74	18	Stav	Zásoby podzemních vod	m ³
75	18	Stav	Koncentrace fekálních koliformních bakterií ve sladkých vodách	ks/100ml

76	18	Stav	BSK a CHSK v povrchových vodách	mg/l
77	17	Stav	Odchylka v zásobách mořských druhů od maximální udržitelné úrovně lovu (MSY)	%
78	17	Stav	Poměr mezi MSY a současnou průměrnou úrovní lovu	%
79	17	Stav	Index řas	%
80	18	Odezva	Čištění odpadních vod (% obyvatel napojených na ČOV))	%
81	17	Odezva	Účast v úmluvách a smlouvách týkajících se moře	ano/ne

D) ENVIRONMENTÁLNÍ PŮDA

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

10 - Integrovaný přístup k plánování a obhospodařování zemského povrchu (půd a ploch)

12 - Boj s desertifikací a suchem

13 - Trvale udržitelný rozvoj horských oblastí

14 - Podpora trvale udržitelného rozvoje zemědělství a venkovských oblastí

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
82	10	Vliv	Využití půdy	
83	12	Vliv	Spotřeba palivového dříví	m ³ /os
84	12	Vliv	Stav dobytka v suchých oblastech	poč./km ²
85	12	Vliv	Populace žijící pod hladinou chudoby v suchých oblastech	%
86	14	Vliv	Spotřeba pesticidů	t/km ²
87	14	Vliv	Spotřeba průmyslových hnojiv	t/km ²
88	14	Vliv	Rozloha orné půdy	ha/os
89	14	Vliv	Podíl zavlažované orné půdy	%
90	10	Stav	Území ovlivněné půdní erozí	km ² , index
91	12	Stav	Území ovlivněné desertifikací	km ² , index
92	12	Stav	Frekvence významných suchých období	
93	14	Stav	Území ovlivněné zasolením a podmáčením	km ²
94	10	Odezva	Existence půdní reformy	ano/ne
95	10	Odezva	Decentralizovaný přístup k řízení správy přírodních zdrojů na lokální úrovni	ano/ne
96	14	Odezva	Podpůrná opatření a náklady na zemědělský výzkum	USD
97	14	Odezva	Plocha rekultivovaných území	km ²

E) ENVIRONMENTÁLNÍ - OSTATNÍ PŘÍRODNÍ ZDROJE

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

11 - Boj proti odlesňování

15 - Uchování biologické diverzity

16 - Ekologicky vhodné využívání biotechnologií

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
98	11	Vliv	Rozsah a rychlost odlesňování	km ² /rok
99	11	Vliv	Roční produkce kulatiny	m ³
100	11	Stav	Zásoby dřeva	m ³
101	11	Stav	Rozloha lesů	km ²
102	11	Stav	Podíl palivového dříví na spotřebě energie	%
103	15	Stav	Ohrožené a vymizelé druhy	počet
104	11	Odezva	Tvorba nových lesních ploch	km ² /rok
105	11	Odezva	Podíl chráněné půdy na celkové rozloze půdního fondu	%
106	15	Odezva	Podíl chráněných území na celkové rozloze půdního fondu	%

F) ENVIRONMENTÁLNÍ - OVZDUŠÍ

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

9 - Ochrana atmosféry

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
107	9	Vliv	Emise CO ₂	t
108	9	Vliv	Emise SO _x a NO _x	t
109	9	Vliv	Spotřeba látek narušujících ozonovou vrstvu	t
110	9	Stav	Koncentrace SO ₂ , CO ₂ , NO _x , O ₃ a prašného aerosolu v městských oblastech	ppm
111	9	Odezva	Výdaje na omezení znečišťování ovzduší	USD
112	9	Odezva	Omezení produkce emisí CO ₂ , SO ₂ a NO _x	%/rok

G) ENVIRONMENTÁLNÍ - ODPADY

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

21 - Ekologicky vhodné nakládání s tuhými a tekutými odpady (kaly)

19 - Ekologicky vhodné nakládání s toxickými chemickými odpady

20 a 22 - Ekologicky vhodné nakládání s nebezpečným a radioaktivním odpadem

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
113	21	Vliv	Produkce průmyslového a komunálního odpadu	t
114	20	Vliv	Produkce nebezpečného odpadu	t
115	20	Vliv	Import a export nebezpečných odpadů	t
116	21	Stav	Zneškodněný odpad	t/os
117	20	Stav	Plocha kontaminovaná nebezpečným odpadem	km ²
118	21	Odezva	Výdaje na sběr a zneškodňování odpadu	USD
119	21	Odezva	Podíl recyklovaných odpadů	%

120	21	Odezva	Zneškodnění komunálního odpadu	t/os
121	21	Odezva	Objem vyprodukovaného odpadu na jednotku HDP	t/HDP
122	20	Odezva	Výdaje na zneškodňování nebezpečného odpadu	USD

H) INSTITUCIONÁLNÍ (SPOLEČNOST)

Odpovídající kapitoly Agendy 21:

35 - Věda pro trvale udržitelný rozvoj

37 - Národní mechanismy a mezinárodní spolupráce při vytváření potenciálu rozvojových zemí

8,38,39,40 - Struktury pro rozhodování

40 (část) - Informace pro rozhodování, posilování "tradičních znalostí"

23 až 32 - Posilování úlohy velkých skupin

Č. ind.	Kap.A21	Vliv, stav, odezva	Název	Jednotka
123	8	Stav	Povinné hodnocení vlivů na ŽP (EIA)	ano/ne
124	8	Stav	Systém národní statistiky ŽP a indikátorů trvale udržitelného rozvoje	ano/ne
125	8	Stav	Strategie trvale udržitelného rozvoje	ano/ne
126	8	Stav	Národní rada pro trvale udržitelný rozvoj	ano/ne
127	8	Stav	Základní telefonní linky (na 100 obyv.)	počet
128	40	Stav	Zástupci sociálně slabých vrstev v národních radách pro trvale udržitelný rozvoj	ano/ne
129	40	Stav	Existence databází tradičních znalostních informací	ano/ne
130	23	Stav	Zástupci hlavních skupin v národních radách pro trvale udržitelný rozvoj	ano/ne
131	8	Odezva	Ratifikace mezinárodních smluv se vztahem k trvale udržitelnému rozvoji	počet
132	8	Odezva	Počet zaměstnanců místních samospráv	počet/ 1000 os.
133	8	Odezva	Objem osobních výdajů k celkovému objemu mezd	%

Příloha B Indikátory udržitelného rozvoje ČR

	Zařazení indikátoru		Označení a název indikátoru
Sociální a kulturní rozměr udržitelného rozvoje	Zaměstnanost	S/1	Míra nezaměstnanosti
	Boj proti chudobě	S/2	Procento populace žijící pod hranicí chudoby
	Sociální spravedlivost	S/3	Giniho index nerovnosti příjmů
		S/4	Poměr mzdy žen ke mzdě mužů
		S/5	Míra závislosti ekonomicky neaktivních obyvatel
	Demografický vývoj	S/6	Růst populace
		S/7	Saldo migrace
		S/8	Podíl městské populace
	Územní rozložení obyvatelstva	S/9	Hustota populace
	Úroveň vzdělávání	S/10	Nejvyšší dosažené vzdělání
		S/11	Střední délka vzdělávání
	Finanční podpora vzdělávání	S/12	Výdaje na vzdělávání
	Zdravotní stav obyvatelstva	S/13	Úmrtnost podle pohlaví a příčin smrti
		S/14	Střední délka života při narození
		S/15	Dietární expozice cizorodým chemickým látkám
		S/16	Index tělesné hmotnosti
	Finanční podpora zdravotnictví	S/17	Výdaje na zdravotnictví
	Bezpečnost obyvatelstva	S/18	Zločinnost podle druhu trestného činu
	Bydlení a životní úroveň	S/19	Struktura domácností
		S/20	Výdaje domácností podle kategorií
	Přístup k informacím	S/21	Přístup k internetu
	Spoje a komunikace	S/22	Komunikační infrastruktura
	Věda a výzkum pro udržitelný rozvoj	S/23	Výdaje na výzkum a vývoj
Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje	Ekonomická výkonnost	Ek/1	HDP na osobu
		Ek/2	Přidaná hodnota podle hlavních ekonomických sektorů
		Ek/3	Míra inflace
	Finanční status	Ek/4	Poměr hrubého veřejného dluhu k HDP
		Ek/5	Zahraniční zadluženost
		Ek/6	Celková poskytnutá nebo přijatá rozvojová pomoc
	Zahraniční obchod	Ek/7	Bilance zahraničního obchodu
	Ocenění přírodního kapitálu	Ek/8	Hodnota hmotných nevyrobených aktiv
		Ek/9	Podíl spotřeby obnovitelných zdrojů energie
	Vzorce spotřeby	Ek/10	Roční spotřeba energie na osobu
		Ek/11	Intenzita spotřeby energie
		Ek/12	Přímá materiálová spotřeba
		Ek/13	Intenzita spotřeby surovin
		Ek/14	Objem osobní dopravy podle druhu dopravy
	Doprava	Ek/15	Objem nákladní dopravy podle způsobu přepravy
		Ek/16	Internalizace externích nákladů na dopravu
	Cestovní ruch	Ek/17	Výjezdy do zahraničí a příjezdy zahraničních návštěvníků

Environmentální rozměr udržitelného rozvoje	Mezinárodní nástroje ochrany přírody	En/1	Implementace ratifikovaných mezinárodních smluv
	Globální změna klimatu	En/2	Emise skleníkových plynů
	Ochrana ovzduší	En/3	Emise okyselujících látek
		En/4	Emise prašného aerosolu
		En/5	Index kvality ovzduší (IKO)
	Ochrana vod	En/6	Roční odběry podzemní a povrchové vody
		En/7	Roční odběry vody podle odvětví
		En/8	Biochemická spotřeba kyslíku v povrchových vodách
		En/9	Obsah anorganického dusíku a celkového fosforu v povrchových vodách
		En/10	Čištění odpadních vod
	Zemědělství	En/11	Rozloha zemědělské půdy a ekologické zemědělství
		En/12	Spotřeba hnojiv
		En/13	Spotřeba pesticidů
	Ochrana neobnovitelných přírodních zdrojů	En/14	Intenzita těžby neobnovitelných přírodních zdrojů
	Ochrana lesa	En/15	Rozloha lesů s rozlišením druhové skladby
		En/16	Intenzita těžby dřeva
	Ochrana biodiverzity	En/17	Kalamitní těžba dřeva
		En/18	Podíl rozlohy chráněných území na celkové rozloze
		En/19	Podíl ohrožených druhů na celkovém počtu původních druhů
	Odpadové hospodářství	En/20	Produkce a zneškodňování odpadů podle druhu odpadu
		En/21	Produkce a zneškodňování nebezpečných odpadů
		En/22	Recyklace odpadů
	Finanční podpora ochrany ŽP	En/23	Výdaje na ochranu ŽP jako podíl HDP

Příloha C Stanovy Dobrovolného svazku obcí Broumovsko

Článek 1

Název dobrovolného svazku obcí: "Broumovsko".

Sídlo svazku: Mírové náměstí 56, 550 01 Broumov.

Název a sídlo členů dobrovolného svazku obcí "Broumovsko":

Obec Adršpach, Horní Adršpach 128, 549 51 Horní Adršpach

Obec Božanov, Božanov čp. 110, 549 74 Božanov

Město Broumov, Masarykova 239, 550 01 Broumov

Obec Hejtmánkovice, Hejtmánkovice čp. 118, 550 01 Broumov

Obec Heřmánkovice, Heřmánkovice čp. 215, 549 84 Heřmánkovice

Obec Hynčice, Hynčice čp. 15, 549 83 Meziměstí

Obec Křinice, Křinice čp. 45, 550 01 Broumov

Obec Martínkovice, Martínkovice čp. 186, 549 73 Martínkovice

Město Meziměstí, ul. 5. května čp. 1, 549 81 Meziměstí

Obec Otovice, Otovice čp. 196, 549 72 Otovice

Obec Stárkov, Stárkov čp. 82, 549 36 Stárkov

Obec Šonov, Šonov čp. 318, 549 71 Šonov

Město Teplice nad Metují, Roosveltova 15, 549 57 Teplice nad Metují

Obec Verněřovice, Verněřovice čp. 1, 549 82 Meziměstí

Článek 2

Hlavní cíle svazku obcí

Spolupráce při ochraně životního prostředí a trvale udržitelného života v CHKO Broumovsko, a to zejména:

- účastí na vytváření regionální ekologické a hospodářské politiky,
- koordinací činností souvisejících se zajišťováním ochrany přírody a ochrany a tvorby krajiny v územních obvodech sdružených obcí
- využíváním státních podpůrných programů určených na obnovu venkova a krajiny
- ekologickou výchovou a osvětou

Spolupráce při ochraně zájmů venkovského prostoru a kvality života, jmenovitě trvalého osídlení, trvale udržitelného hospodářství a kulturního dědictví v CHKO Broumovsko, a to zejména v těchto oblastech:

- v dopravě zajištěním dopravní obslužnosti a dostupnosti území
- ve zdravotnictví zajištěním dostupné a kvalitní lékařské péče
- ve školství udržováním a rozvojem sítě základních a středních škol
- v sociální péči zajišťováním a koordinací kvalitních sociálních služeb pro staré, zdravotně postižené a sociálně potřebné občany
- v lesnictví šetrným hospodařením v lesích a obnovou přirozené druhové skladby lesa
- ve využití území kvalifikovaným zpracováním a využíváním územně plánovací dokumentace
- ve stavebnictví odborně fundovaným posuzováním stavebních záměrů investorů při respektování závazné územně plánovací dokumentace
- v turistice a cestovním ruchu podporou šetrných decentralizovaných
- v památkové péči udržováním a obnovou kulturního dědictví Broumovska

Přeshraniční spolupráce.

Článek 3

Předmět činnosti svazku obcí

Členové svazku obcí budou dosahovat výše uvedených cílů zejména těmito činnostmi:

- zapojením obcí do programu obnovy vesnice, do rozvojových a podpůrných programů ministerstev, předvstupních programů EU a dostupných grantových programů
- spoluprací se Správou CHKO Broumovsko při projednání úprav zonace CHKO a vyhlášení maloplošných chráněných území
- nezávadnou likvidací všech druhů odpadů
- asanací starých skládek a jiných ekologických zátěží
- zásobováním vodou a odváděním a čištěním odpadních vod
- ochranou vodních toků a revitalizačními opatřeními na nich, zakládáním drobných vodních nádrží
- podporou šetrnějších forem zemědělského a lesního hospodaření za pomoci financování prostředky státního rozpočtu určenými pro podhorské zemědělství

- podporou veřejné hromadné dopravy, zejména regionálních železničních tratí
- podporou rozvoje turistiky, zejména jejích šetrných forem
- plynofikací obcí
- údržbou a obnovou kulturního dědictví
- podporou sítě základních a středních škol

Článek 4

Majetek svazku obcí

Zdroji jmění svazku obcí jsou zejména:

- členské příspěvky, účelové příspěvky a vstupní vklady členů svazku obcí (dále jen příspěvky)
- dary
- dotace, granty.
- Majetek svazku obcí tvoří souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a peněží ocenitelných hodnot) a závazků, nabytých ze zdrojů uvedených v odstavci 1.

Článek 5

Příspěvky členů svazku obcí

Každý člen svazku je povinen přispívat na jeho činnost finanční částkou, jejíž výši určí členská schůze svazku. Pokud není stanoveno jinak, je příspěvek splatný vždy do tří měsíců ode dne, kdy se konalo zasedání členské schůze, na němž bylo rozhodnuto o placení členského příspěvku a jeho výši. Pokud se v kalendářním roce příspěvek nemění, je splatný do 30. 4.

Majetek, který byl převeden na svazek obcí, se stává jeho majetkem.

Článek 6

Hospodaření svazku obcí

Svazek obcí sestavuje svůj rozpočet a hospodaří podle něj. Rozpočet sestavuje na příslušný kalendářní rok a vyúčtování výsledků svého hospodaření provede do tří měsíců po skončení kalendářního roku. Sestavení rozpočtu a závěrečného účtu a finanční hospodaření svazku se řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Svazek obcí vede účetnictví o svých příjmech a výdajích, o o finančních vztazích k rozpočtu členských obcí a o stavu a pohybu majetku. Evidence a účetnictví se vede způsobem stanoveným obecně závaznými právními předpisy.

Návrh rozpočtu a vyúčtování hospodaření za uplynulý kalendářní rok předloží poradce svazku obcí nejpozději do 15. 3. kalendářního roku revizní komisi k přezkoumání. Po přezkoumání je výsledek hospodaření předložen auditorovi a poté členské schůzi. Není-li do výše uvedeného termínu rozhodnuto o výši dotací ze státního rozpočtu, je sestaveno rozpočtové provizorium.

Článek 7

Členství ve svazku obcí

Členem svazku obcí se může stát obec, která leží v CHKO Broumovsko a souhlasí s účelem a předmětem činnosti svazku a s těmito stanovami.

Členství vzniká odevzdáním přihlášky a zaplacením vstupního vkladu. Spolu s přihláškou je obec povinna předložit usnesení zastupitelstva obce, z něhož je patrný souhlas zastupitelstva se vstupem do svazku obcí a se zaplacením příspěvku. Přihláška se odevzdává předsedovi DSO. Obec je povinna zaplatit vstupní vklad ve stanovené výši do dvou měsíců od odevzdání přihlášky.

Členství ve svazku obcí zaniká:

- vystoupením na základě rozhodnutí ZM, ZO
- nezaplacením příspěvku
- sloučením obce s jinou obcí
- vyloučením pro jednání, které závažným způsobem porušilo tyto stanovy nebo dobrou pověst svazku obcí.

V případě zániku členství podle bodu 3, písmeno a) a c) je obci vrácena poměrná část členského příspěvku zaplaceného v běžném roce.

Článek 8

Práva a povinnosti členů svazku obcí

Každý člen svazku obcí má tato práva a povinnosti:

- podílet se na činnosti svazku a jeho řízení
- být informován o všech skutečnostech týkajících se činnosti svazku obcí
- podávat návrhy, stížnosti a připomínky
- účastnit se členské schůze svazku obcí, hlasovat na ní, požadovat a dostat vysvětlení záležitostí týkajících se svazku a jeho činnosti a uplatňovat návrhy a protinávrhy
- platit členské příspěvky.

Člen svazku obcí má právo na podíl na likvidačním zůstatku svazku, jestliže majetek nepřechází na právního nástupce. Podíl člena svazku na likvidačním zůstatku je určen poměrem jeho splacených příspěvků k souhrnné výši splacených příspěvků všech členů svazku obcí.

Každý člen svazku obcí má při hlasování jeden hlas. Člen svazku nemůže vykonávat hlasovací právo, pokud:

- členská schůze rozhoduje o jeho zbavení povinnosti platit členský příspěvek nebo o jeho snížení, resp. o prominutí jiné povinnosti
- členská schůze rozhoduje o ocenění jeho nepeněžitěho vkladu
- členská schůze rozhoduje o tom, zda s ním má být uzavřena smlouva
- členská schůze rozhoduje o jeho vyloučení ze svazku obcí
- v jiných případech, pokud se o jeho vyloučení z hlasování vyslovila nadpoloviční většina přítomných členů svazku.

Článek 9

Orgány svazku obcí

Svazek má tyto orgány:

- členskou schůzi
- předsedu a dva místopředsedy
- revizní komisi.

Článek 10

Členská schůze

Členská schůze je nejvyšším orgánem svazku obcí.

Členská schůze je tvořena všemi členy svazku obcí zastoupenými statutárními zástupci.

Do působnosti členské schůze náleží:

- rozhodnutí o změně stanov
- rozhodnutí o výši příspěvků
- rozhodnutí o vyloučení člena svazku a o vyloučení člena z hlasování
- volba a odvolání předsedy a místopředsedů DSO a revizní komise
- rozhodování o odměňování statutárních zástupců a revizní komise
- schvalování rozpočtu a vyúčtování hospodaření za uplynulý kalendářní rok
- rozhodnutí o zrušení svazku obcí s likvidací nebo o převodu jmění na právního nástupce
- rozhodování o nabytí a převodu nemovitých věcí, o bezúplatném převodu movitých věcí včetně peněz
- rozhodování o bezúplatném postoupení pohledávek
- rozhodování o přijetí úvěru, o poskytnutí úvěru
- rozhodování o peněžitých a nepeněžitých vkladech do obchodních společností a svazků
- rozhodování o zastavení movitých a nemovitých věcí
- rozhodování o dohodách o splátkách se lhůtou splatnosti delší než 18 měsíců
- rozhodnutí o zrušení členství
- stanovit osobu poradce svazku na základě výběrového řízení

Členská schůze se koná nejméně čtyřikrát v kalendářním roce, z toho první nejpozději do tří měsíců od posledního dne minulého kalendářního roku. Svolává ji předseda nebo místopředseda DSO. Každý člen DSO má při hlasování jeden hlas.

Jménem člena svazku obcí jedná na členské schůzi starosta nebo jeho zástupce, případně starostou pověřená osoba. Přítomní členové svazku obcí se zapisují do listiny přítomných.

Členská schůze je schopna se usnášet, je-li na ní přítomna nadpoloviční většina všech členů svazku.

Členská schůze rozhoduje většinou hlasů přítomných členů svazku obcí, pokud stanovy nevyžadují jinou většinu. Nejprve se hlasuje o protinávru, resp. protinávruzích. Pokud je návrh přijat, o dalších protinávruzích se již nehlasuje.

O záležitostech uvedených v článku 10, odst. 2, písm. b) a d) rozhoduje členská schůze nadpoloviční většinou hlasů všech členů svazku obcí. O záležitostech uvedených v písm. a), g), h), j), k) a n) rozhoduje členská schůze souhlasem dvou třetin všech členů svazku obcí.

Jednání členské schůze řídí předseda nebo místopředseda DSO.

O jednání členské schůze se pořizuje zápis. Zapisovatelem je poradce svazku obcí.

Předseda svazku obcí je povinen svolat členskou schůzi, požádá-li o to nejméně jedna třetina členů svazku obcí nebo revizní komise.

Článek 11

Předseda a místopředsedové

Předseda svazku obcí je jeho statutárním orgánem. Řídí svazek obcí a jedná jeho jménem způsobem upravený těmito stanovami.

Úkony, které požadují předchozí schválení členskou schůzí, může předseda svazku provést jen po tomto schválení.

Předseda svazku svolává a řídí členskou schůzi svazku.

Předseda a místopředsedové jsou voleni nebo odvoláváni členskou schůzí podle čl. 10, odst. 2, písm. d). Do těchto funkcí mohou být voleni jen starostové členských obcí svazku.

Funkční období předsedy a místopředsedů svazku obcí je čtyřleté a je shodné s volebním obdobím zastupitelstev obcí. Nekončí dříve, než jsou zvoleni noví předseda a místopředsedové svazku obcí.

Opětovná volba předsedy a místopředsedů je možná.

Článek 12

Revizní komise

Revizní komise je kontrolním orgánem svazku obcí. Dohlíží na výkon působnosti předsedy, místopředsedů a poradce svazku obcí. Revizní komise má tři členy, které volí členská schůze.

Členové revizní komise jsou oprávněni nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti svazku obcí. Členové revizní komise kontrolují, zda jsou účetní zápisy vedeny v souladu se skutečností a zda se činnost svazku obcí uskutečňuje v souladu s právními předpisy a stanovami a usneseními členské schůze.

Revizní komise navrhuje potřebná opatření členské schůzi.

Funkční období revizní komise je čtyřleté, shodné s funkčním obdobím předsedy a místopředsedů svazku obcí. Nekončí dříve, než je zvolena nová komise. Opětovná volba do funkce člena revizní komise je možná.

Člen revizní komise může ze své funkce odstoupit. Odstoupení z funkce musí být písemné a musí být doručeno revizní komisi. Výkon jeho funkce končí dnem, kdy jeho odstoupení projednala revizní komise.

Revizní komise volí svého předsedu.

Členové revizní komise se účastní členské schůze a jsou povinni ji seznámit s výsledky své činnosti.

Revizní komise zasedá alespoň čtyřikrát ročně. Předseda revizní komise je povinen svolat její zasedání, požádá-li o to některý člen revizní komise nebo předseda svazku. Vyžadují-li to zájmy svazku, svolává revizní komisi členská schůze.

Zasedání revizní komise řídí její předseda, v jeho nepřítomnosti jiný její člen. Revizní komise je způsobilá se usnášet, pokud na zasedání je přítomna nadpoloviční většina jejích členů. Každý člen komise má jeden hlas. Při hlasování rozhoduje nadpoloviční většina hlasů přítomných členů komise.

O průběhu zasedání revizní komise se pořizuje zápis, který podepisuje předseda a zapisovatel.

Článek 13

Obsah a rozsah kontroly svazku obcí

Obce, které vytvořily svazek obcí a občané těchto obcí, kteří dosáhli věku 18 let, jsou oprávněni

- účastnit se zasedání orgánů svazku obcí a nahlížet do zápisu o jejich jednání
- podívat orgánům svazku obcí písemné návrhy
- vyjadřovat se k návrhu rozpočtu svazku obcí a k závěrečnému účtu svazku obcí za uplynulý kalendářní rok, a to buď písemně nebo ústně na zasedání orgánu svazku obcí.

Článek 14

Zastupování svazku obcí

Jménem svazku obcí jedná předseda nebo jím pověřený zástupce. Jiného člena svazku než je předseda musí předseda jednáním písemně pověřit.

Podepisování za svazek obcí se děje tak, že k názvu svazku obcí připojí svůj podpis předseda, případně jiný člen předsedou pověřený, a uvede svou funkci.

Článek 15

Způsob rozdělení zisku a podíl členů na úhradě ztráty svazku obcí

Zisk a ztráta svazku obcí se rozděluje tak, že na každého člena svazku obcí připadne podíl, který je vyjádřen poměrem jeho schválených členských příspěvků k celkové výši schválených členských příspěvků v kalendářním roce, v němž byl vytvořen zisk nebo vznikla ztráta.

Článek 16

Poradce svazku obcí

Poradcem svazku obcí se může stát pouze fyzická osoba splňující všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního zákona, u níž není překážka provozování živnosti stanovená zvláštním zákonem bez ohledu na předmět podnikání.

Poradce plní úkoly uložené mu členskou schůzí.

Poradce je povinen při vyřizování záležitostí týkajících se svazku obcí postupovat s vynaložením veškeré odborné péče a v souladu se zájmy svazku obcí a jeho posláním.

Výkon funkce poradce není slučitelný s výkonem funkce člena revizní komise. Poradce rovněž nesmí vykonávat placenou funkci nebo jinou placenou činnost pro obdobně zaměřenou právnickou osobu bez souhlasu členské schůze svazku.

Poradce zejména:

- zabezpečuje vedení řádného účetnictví svazku obcí
- předkládá revizní komisi a členské schůzi ke schválení návrh rozpočtu a vyúčtování hospodaření za uplynulý kalendářní rok
- každých šest měsíců předkládá revizní komisi rozbor hospodaření
- informuje členskou schůzi o všech záležitostech týkajících se činnosti svazku obcí a o skutečnostech, které by mohly porušit dobrou pověst svazku obcí
- plní úkoly, které vyplývají z hlavních cílů svazku obcí
- vypracovává harmonogram činnosti svazku obcí a předkládá jej ke schválení členské schůzi.

Poradce je povinen účastnit se členských schůzí. Zasedání revizní komise se účastní jenom tehdy, je-li pozván.

Článek 17

Zrušení a zánik svazku obcí

O zrušení svazku obcí rozhoduje členská schůze.

Svazek obcí se zrušuje:

- dnem uvedeným v rozhodnutí členské schůze o zrušení svazku obcí nebo dnem, kdy bylo usnesení přijato
- rozhodnutím členské schůze o sloučení, splynutí nebo rozdělení svazku obcí

Svazek obcí zaniká výmazem z registrace.

Likvidační zůstatek majetku svazku obcí je členskou schůzí ustavená osoba povinna podle rozhodnutí členské schůze odevzdat členům svazku obcí v poměru jejich splacených příspěvků za dobu jejich členství ve svazku obcí k celkové výši splacených příspěvků všech členů svazku obcí.

Článek 18

Závěrečná ustanovení

Tyto stanovy byly schváleny členskou schůzí DSO "Broumovsko" dne 10. 2. 2005 a nabývají účinnosti dnem schválení.

Příloha D SWOT analýza Broumova

Silné stránky

Jednotné správní území – existence dobrovolného svazku obcí
Volné pozemky a objekty k mnohostrannému využití
Méně nákladná pracovní síla
Základní síť zdravotních a sociálních služeb, spádová nemocnice
Dostatečná kapacita sítě MŠ a ZŠ, menší počty žáků ve třídách, malotřídka, gymnázium v Broumově
Fungující síť knihoven, základ dostupnosti internetu
Přitažlivá jedinečná příroda a krajina s vysokým stupněm ochrany
Kvalitní životní prostředí
Zásobování pitnou vodou z velké části zajištěno ze zdrojů „Polické křídové pánve“ (PKP) – součást Vodárenské soustavy Východní Čechy (VSVČ)
Obecné povědomí o nebezpečnosti „černých skládek“
Menší produkce nebezpečných odpadů, zejména vzhledem k současné skladbě průmyslové výroby
Tradice a možnosti zemědělství a lesnictví – přírodní a lidské zdroje k dispozici
Poměrně hustá síť silnic II. a III. třídy
Obsluha území i železniční dopravou
Silniční i železniční propojení s Polskou republikou
Zapojení hromadné dopravy osob do integrovaného systému IREDO
Síť cyklotras v území
Probíhající obnova sítě NN včetně zvyšování transformačního výkonu vTS
Připravovaná výstavba TR 110/35 kV Broumov
Potřebám odpovídající hustota a kapacita přepravní a distribuční plynárenské soustavy
Základ vybavenosti pro cestovní ruch a možnost jeho rozvoje
Kulturní a historické dědictví a jedinečné prostorové rozvržení sídel v krajině –genius loci
Dostatek prostor pro kulturní činnost a setkávání lidí
Otevřené hranice, přeshraniční spolupráce

Slabé stránky

Nepříznivé demografické jevy (stárnutí populace, odchod mladých a vzdělaných lidí, nízká úroveň zdatnosti)
Nedostatek občanské aktivity ve věcech veřejných
Zvýšená koncentrace osob ze znevýhodněného sociokulturního prostředí
Rostoucí kriminalita a vandalismus
Atmosféra v regionu (uzavřenost, negativní vnímání zvýšené úrovně ochrany přírody)
Špatná údržba bytového fondu
Nízká ekonomická aktivita a související jevy (nezaměstnanost, nízká úroveň příjmů, malá kupní síla, nedostatek investičního kapitálu, nedostatek kvalifikované pracovní síly)
Snižování počtu průmyslových podniků
Nevyužívané a chátrající průmyslové a zemědělské stavby a památky
Nedostatek spolupráce a špatná vzájemná informovanost uvnitř regionu (státní správa, samospráva, podnikatelé, církve, občanský sektor) a snížená schopnost řešit společně budoucnost území
Nezájem rodin ze znevýhodněného sociokulturního prostředí o úroveň dosaženého vzdělání, omezení školství jen na zdroj informací
Nedostatečná síť obchodů a služeb
Nedostatečná kapacita a kvalita některých zdravotnických služeb
Chybějící vzdělávání (odborné střední školství, vzdělávání pro dospělé, rekvalifikace, pracovní poradenství, celoživotní vzdělávání)
Škola jako instituce není vnímána jako partner v komunitě
Nedostatečná síť a kapacita sociálních služeb
Nedostatek startovacích a sociálních bytů
Nedostatečný vztah lidí ke krajině a prostředí
Malá úroveň obecné informovanosti o ochraně přírody a možnostech využití přírodních zdrojů
Místní poškození přírody a krajiny (snížená rozmanitost druhů rostlin a živočichů, špatná druhová skladba lesů a nešetrné hospodaření v nich, narušený vodní režim, velké lány zemědělské půdy, nelegální skládky odpadů) a nedostatečné poznání limitů využití krajiny
Nedostatečné a nevyhovující zneškodňování odpadních vod u menších obcí

Nutnost dořešení realizace protipovodňových opatření na řece Stěnavě a přítocích včetně revitalizace vodních toků a krajiny v povodí

Velké množství a roztržitost starých ekologických zátěží

Praktická neexistence oprávněných osob k využívání odpadů

Větší dopravní zatížení při odvozu odpadů k využití nebo odstranění

Změny v zemědělství (úbytek pracovních míst, nejisté postavení zemědělsky hospodařících subjektů, omezení živočišné výroby)

Nedostatečná dopravní dostupnost území

Omezené parametry silnic a železničních tratí

Špatný technický stav dopravní infrastruktury (silnice, železnice)

Nedostatečná síť STL plynovodů

Nedostatek příležitostí pro využití volného času

Příležitosti

Výroba z místních přírodních zdrojů, kvalitní hospodaření s nimi a ochrana (lesy, voda, půda, ovzduší)

Šíření potřebných informací pro podnikatele, zemědělce, pracovní poradenství, pomoc začínajícím

Rozvoj informačních technologií

Rozvoj služeb

Prostor pro uplatnění a život kvalifikovaných lidí

Změna využití části zemědělské půdy např. pro krajinotvorné programy, sport, turistiku, pěstování energetických plodin, zalesňování

Postupné propojování místních zdrojů vody s VSVČ (dotace kvalitní podzemní vodou)

Připojení obcí ve spádovém území větších měst na jejich kanalizační systémy a ČOV – dle technických a finančních možností

Zlepšení parametrů silnic ve vlastním území i v širších vazbách zkvalitní silniční dostupnost regionu

Realizaci záměrů na železniční síti (odstranění dvojí úvratí železniční trati v prostoru Václavic a Starkoče) dojde k výraznému zlepšení časové dostupnosti celého území

Další možný rozvoj cyklotras vzhledem k turistické atraktivitě území

Realizace rozvojových projektů s využitím prostředků z dotačních a podpůrných programů, případně jiných zdrojů

Formy výchovy a vzdělávání využívající kvalitního životního prostředí

Rozvoj středisek spolkového a společenského života v obcích (školy, knihovny, spolky)

Zapojení místních lidí do zájmové kulturní činnosti

Rozvoj sportovních činností v tradičních i nových formách

Rozšíření spolupráce s okolními regiony (včetně přeshraniční spolupráce)

Rozvoj cestovního ruchu s ohledem na ochranu přírody a krajiny, prodloužení turistické sezony

Rozvoj občanských aktivit

Využití volných prostor, objektů a pozemků, obnova kulturního dědictví

Hrozby

Nízký podíl mladých a vzdělaných lidí v regionu, respektive jejich migrace mimo zájmové území způsobená nízkou nabídkou odpovídajících pracovních příležitostí

Potíže významných zaměstnavatelů – zejména přílišná koncentrace textilního průmyslu, existence jednoho velkého zaměstnavatele

Negativní dopady reformy školství

Budování nepřiměřené technické infrastruktury, neodpovídající schváleným koncepcím Královéhradeckého kraje a územně plánovacím dokumentacím (ÚP VÚC Adršpašsko – Broumovsko, ÚP měst a obcí)

Znehodnocení krajiny a přírody (nevhodné stavby, nedisciplinovaná turistika, nešetrné hospodaření v lesích atd.)

Pokračování nepříznivého vývoje zemědělství

Nevyřešení vlastnických vztahů (především půda)

Spekulace s nemovitostmi, hlavně se zemědělskou půdou

Nerealizací úprav a zlepšení parametrů silniční sítě a železničních tratí, a to včetně širšího území, je ohrožen ekonomický rozvoj regionu

Nekoncepční řešení problémů v dopravě

Oddálení výstavby TR 110/35 kV Broumov – zrušení průmyslového odvětví

Zhoršení kvality ovzduší v důsledku spalování levnějších druhů paliv, případně jejich kombinací, použitých z důvodu nárůstu cen zemního plynu

Příloha E Výsledky dotazníkového šetření

Vyhodnocení průzkumu názorů občanů Broumovska

(ve všech obcích Broumovska vybráno a osloveno 800 občanů)

celkem respondentů	626, z toho:	mužů	295	47,12 %
		žen	313	50 %
		neuvedlo	18	2,88 %

průměrný věk respondentů 43,3 let

vzdělání uvedlo 590 respondentů, z toho:	základní	114	19,32 %
	střední bez maturity	223	37,79 %
	střední s maturitou	212	35,93 %
	vysokoškolské	41	6,95 %

u každé otázky je uvedeno r = . . . : počet respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli
není-li r rovno počtu odpovědí celkem (vždy na konci hodnocení), znamená to, že
respondenti měli možnost vybrat v rámci otázky více odpovědí, případně tuto možnost
neměli, ale stejně to udělali

Jak se změnil vzhled vaší obce nebo města od r. 1990 ? r = 626

zlepšil	415
zůstal stejný	104
nedokážu posoudit	58
zhoršil	49
odpovědí celkem	626

Co kazí vzhled Vaší obce ? r = 598

černé skládky, lidé odkládají věci kdekoliv	231
nepořádek okolo domů a na soukromých pozemcích	227
nepořádek na veřejných prostranstvích, ulicích	170
špatná údržba veřejné zeleně a travnatých ploch	101
něco jiného	86
odpovědí celkem	815

Nač by se měla zaměřit ochrana přírody a krajiny ? r = 614

osvětu a výchovu lidí k šetrnému chování k přírodě	271
lepší péči o krajinu – udržování a obdělávání polí a luk	236
lepší péči o lesy a jejich obnovu	176
omezení škodlivých vlivů průmyslu a jiné lidské činnosti	150
šetrné (ekologické) zemědělství	71
usměrňování turistiky	40
odpovědí celkem	944

Jak hodnotíte ochranu přírody a krajiny na Broumovsku prováděnou Správou CHKO Broumovsko ? r = 616

opatření na ochranu přírody a krajiny jsou	
nedokážu posoudit	180
poměrně přísná, ale správná	160
velmi přísná	136
poměrně volná	77
velmi volná	69
odpovědí celkem	622

Co je překážkou rozvoje podnikatelských aktivit na Broumovsku ? r = 622

malý podnikatelský potenciál	445
špatná dopravní dostupnost	411
nedostatečná kvalifikace pracovních sil	188
postoje městských a obecních úřadů	175
omezení kvůli ochraně přírody a krajiny	162
vysoká konkurence v oboru	81
něco jiného	67
odpovědí celkem	1 529 (bylo možno vybrat 3 odpovědi)

Měla by na Broumovsku být nějaká instituce, která by pomohla a poradila při zahájení vlastního podnikání, zprostředkovala rekvalifikaci, organizovala další vzdělávání pro dospělé ? r = 614

ano	355	
ano, ale osobně bych jí nevyužil	142	ano + ano, ale... = 497, tj. 80,94 %
je to zbytečné	117	
odpovědí celkem	614	

Uvažujete o tom, že byste po vstupu ČR do EU využil možnosti pracovat v zahraničí ? r = 619

ano	114, z toho	Polsko	6
		Záp. Evropa	46
		USA	1
ne	505		
odpovědí celkem	619		

Uvažujete nebo jste uvažoval o vlastním podnikání ? r = 609

ne	369
ano	159
nedokážu posoudit	80
jiná odpověď	1
odpovědí celkem	609

Byl byste v případě ztráty zaměstnání ochoten rekvalifikovat se pro jinou profesi ? r = 587

ne	160		
ano	427, tj. 72,74 %, z toho:	1. v rekvalifikačním kursu	146
		2. budu se snažit sám se něco naučit	56
		3. nechám to, jak se to vyvine	85
		1.+2.	15
		2.+3.	3
odpovědí celkem	587		

10. Jak jste celkově spokojen s úrovní služeb . . . . .

školní známkování 1 - 5

Denní nákupy – potraviny, běžné domácí potřeby

1	133
2	189
3	163
4	34
5	35
odpovědí celkem	554, průměrná známka 2,366

Nákupy textilu

1	28
2	94
3	205
4	111
5	88

odpovědí celkem 526, průměrná známka 3,260

C. Běžné služby (holič, kadeřník, čistírna, oprava obuvi)

1	68
2	174
3	176
4	84
5	30

odpovědí celkem 532, průměrná známka 2,688

D. Služby peněžních ústavů, pojišťovna

1	129
2	201
3	133
4	46
5	23

odpovědí celkem 532, průměrná známka 2,310

E. Lékaři

1	83
2	189
3	168
4	72
5	30

odpovědí celkem 542, průměrná známka 2,589

F. Lékárny

1	214
2	215
3	86
4	14
5	11

odpovědí celkem 540, průměrná známka 1,876

G. Nákupy specializovaného průmyslového zboží (elektro apod.)

1	154
2	175
3	84
4	36
5	82

odpovědí celkem 531, průměrná známka 2,467

H. Nákupy specializovaného výběrového zboží (klenoty apod.)

1	102
2	139
3	111
4	62
5	92

odpovědí celkem 506, průměrná známka 2,808

I. Taneční zábavy

1	30
2	52
3	107
4	133
5	124

odpovědí celkem 446, průměrná známka 3,603

J. Knihovny

1	150
2	163
3	113
4	19
5	13

odpovědí celkem 458, průměrná známka 2,087

K. Zájmové spolky

1	40
2	108
3	134
4	79
5	51

odpovědí celkem 412, průměrná známka 2,983

L. Veřejná hromadná doprava

1	48
2	111
3	170
4	85
5	70

odpovědí celkem 484, průměrná známka 3,037

Měly by se rozšířit služby ve zdravotnictví o další odborné lékaře ?

r = 616

ano	193
ne	148
nedokážu posoudit	273
jiné – připsané – odpovědi	2
celkem odpovědí	616

Odbornosti – počet hlasů:

ortoped	47
kožní	22
porodnice	19
alergologie	16
urologie	13
neurologie	11
oční	11
psycholog – psychiatr	8
rehabilitace, lepší rentgen	4
plicní, kardiologie, chirurgie	po 2
revmatologie, gerontologie, neurochirurgie, otolaryngologie	po 1
alternativní medicína	5
všechny obory	7

13. Byl byste ochoten zaplatit za sociální služby, které potřebujete ? r = 613

nedokážu posoudit 321

ne 144

ano 148

celkem odpovědí 613

uvedené částky se pohybují od 50,- do 2 000,- Kč

14. Jakému způsobu péče o seniory byste dal přednost ? r = 617

doma s pomocí pečovatelské služby	255	
v domě s pečovatelskou službou	167	
doma sám	86	doma + doma s něčím 381 = 61 %
doma s pomocí placeného asistenta	50	
v domově důchodců	38	
celkem odpovědí	642	

15. Využil byste služeb terénního pracovníka, který by zajišťoval další péči o staré lidi ?

r = 620

možná ano	253	možná ano + určitě ano 438, tj. 70 %
určitě ano	185	
nevím	96	
asi ne	68	
určitě ne	18	

odpovědí celkem 620

16. Jakým sociálním skupinám obyvatel by se mělo dostat víc péče než dosud ? r = 608

vybrat jednu nebo více možností	
rodinám s postiženými dětmi	308
zdravotně postiženým	297
seniorům	233
rizikové a problémové mládeži	174
osobám v obtížné životní situaci	118
osobám ohroženým závislostí na návykových látkách	61
jiným	40
odpovědí celkem	1 231

17. Navrhněte typ a obor školy, která na Broumovsku chybí (2 možnosti) r = 524

učební obory:	technické	122
	umělecká řemesla	104
	ekologicko-krajinářské	61
	pro cestovní ruch	57
	zemědělské	50
	ekonomické	39
	jiné	27
střední školy:	technické	95
	pro cestovní ruch	80
	zdravotní	69
	ekonomicko-správní	64
	ekologicko-krajinářské	50
	umělecké	44
	humanitní	27
	jiné	1
vyšší odborné:	bez oboru	25
	pedagogická	1
	technická	2
	b1	1
	b5	1
vysoké:	bez oboru	4
	pro CR	1
odpovědí celkem		925

nabídka škol je dostatečná 153 odpovědi

18. Považujete za potřebné další vzdělávání dospělých a zvyšování kvalifikace ? r = 612

spíše ano	326		
nevím	129		
určitě ano	123	SPÍŠE ANO + URČITĚ ANO	449 = 73,36 %
spíše ne	25	SPÍŠE NE + URČITĚ NE	34 = 5,55 %
určitě ne	9		
odpovědí celkem	612		

19. Trávíte svůj volný čas v místě vašeho bydliště ? r = 608

ano, jsem zvyklý trávit volný čas doma	398
ne, za zábavou a rekreací musím dojíždět	139
nemám volný čas	71
odpovědí celkem	608

odpovědi „musím dojíždět“: pokud byly uvedeny cíle, byly to Náchod, Trutnov, Hradec Králové, výjimečně Praha, jednou celá ČR

20. Jaké možnosti pro využití volného času sportem a kulturou ve vaší obci (okolí, Broumovsku) chybí ? (počet odpovědí neomezen)

<i>pro sport – r = 528:</i>	koupaliště	296
	krytý bazén	280
	dětská hřiště, místa pro hry dětí	155
	volně přístupná víceúčelová hřiště	152
	zimní stadion	143
	místa pro netradiční sporty	38
	hřiště určená pro některý druh sportu	34
	jiné	13
	odpovědí celkem	1 111

<i>pro kulturní vyžití r = 418:</i>	kino	277
	plesy, taneční zábavy, diskotéky	134
	koncerty	121
	divadlo	59
	výstavy	39
	jiné	14
	odpovědí celkem	630

<i>pro setkávání s lidmi, zájmy, koníčky – r = 287:</i>	zájmové kluby	142
	vzdělávací akce	112
	diskusní setkání	65
	spolky	30
	jiné	7
	odpovědí celkem	356

nic nechybí, raději zmodernizovat a vybavit stávající zařízení 61

21. Ovlivňuje vaši návštěvu kulturních a sportovních podniků program nebo cena vstupného ?

r = 605

nabídka: ano	374	cena: ano	228
ne	88	ne	210
nevím	82	nevím	57

22. Je propagace Broumovska dostačující ? r = 615

nedokážu posoudit	216
spíše ne	157
spíše ano	133
rozhodně ne	89
rozhodně ano	24
odpovědí celkem	619

Co se domníváte, že by přinesl rozvoj cestovního ruchu Broumovsku ? r = 614

(výběr možností neomezen)

zvýšení podnikatelské aktivity a pracovní místa	323
celkové oživení	280
zlepšení péče o kulturní památky	160
zvýšení životní úrovně	157
větší známost v republice i ve světě	114
větší kulturní nabídka	85
nepřeji si více turistů na Broumovsku	24
odpovědí celkem	1 143

Domníváte se, že by pohraniční oblasti ČR, jako je Broumovský výběžek, měly být více podporovány – zvýhodněny státní politikou ? r = 621

ano	492	79,22 %
ne	29	
nedokážu posoudit	100	
odpovědí celkem	621	

Na co by se měl více zaměřit městský – obecní úřad v místě vašeho bydliště ?

r = 618

(vybrat maximálně 3 možnosti)

podpora podnikání a vzniku pracovních míst	347
výstavba nových bytů	245
údržba chodníků a cest	201
úklid a pořádek na veřejných prostranstvích	182
údržba a rekonstrukce obecních domů a bytů	173
kultura, sport, rekreace	153
památky	96
sociální služby	77
budování a zlepšování technické infrastruktury	68
školení	54
všemu je věnována dostatečná pozornost	22
jiné	13
odpovědí celkem	

26. Jakou cestou získáváte informace z městského – obecního úřadu ? r = 622

z místního nebo regionálního tisku	438
z úřední desky a ostatních vývěsek	194
z doslechu	164
z www stránek	95
jinak	42
z IC	14
tyto informace nevyhledávám	23
odpovědí celkem	970

27. Jak hodnotíte vztah mezi občanem a obecním úřadem ve vaší obci ? r = 603
školní známkování 1 – 5

1	37
2	120
3	315
4	89
5	41

odpovědí celkem 602, 1 nepublikovatelná
průměrná známka 2,957 („krasobruslařské“ hodnocení 2,48)

28. Chtěl byste se zúčastnit veřejné diskuse o výsledcích tohoto průzkumu a rozvoji obce - města-regionu ? r = 603

asi ne	236	
spíše ano	199	
ano	99	spíše ano + ano 298
určitě ne	48	asi ne + určitě ne 284
nezajímá mě to	32	velmi vyrovnané = další bod pro samosprávu
odpovědí celkem	614	

29. Jste spokojen s tím, jak se PČR stará o bezpečnost občanů ve vaší obci ? r = 612

spíše nespokojen	244
spíše spokojen	217
naprosto nespokojen	122
naprosto spokojen	28
jiná odpověď	1
odpovědí celkem	612

30. Jaká opatření byste udělal ke zlepšení bezpečnosti obyvatel ? r = 621

dohlížení na nebezpečná místa obce	379
více policejních hlídek	214
zlepšení veřejného osvětlení	118
odpovědí celkem	711

31. Kolikrát jste za poslední rok navštívil Polsko ? r = 619

1 – 5x	288
ani jednou	209
6 – 10x	75
11 – 20x	34
21x a více	13
odpovědí celkem	619

32. Jaký účel cesty při vašich návštěvách převažoval ? r = 429

nákupy	304
rekreace, turistika	119
tranzit	47
návštěva známých	27
pracovní cesta	24
jiné	20
odpovědí celkem	541

33. Jak hodnotíte česko-polské vztahy na Broumovsku ? r = 608

jsou přiměřené	298
měly by se prohlubovat	154
nedokážu posoudit	147
měly by se omezovat	9
odpovědí celkem	608

34. Většinu cest jsem uskutečnil	r = 439
autem	390
na kole	57
pěšky	17
autobusem	14
vlakem	11
odpovědí celkem	489

35. Myslíte si, že členství ČR v EU přinese Broumovsku prospěch ?	r = 621
nedokážu posoudit	234
nezaměstnanost na Broumovsku bude ještě horší	146
vše zůstane beze změny	120
celkové oživení	83
rozvoj cestovního ruchu a příjmy z něj	62
budou dostupné finanční prostředky na investice	35
zvýší se podnikatelská aktivita a počet prac. míst	30
zlepší se informovanost o Broumovsku	16
odpovědí celkem	726

36. Vezměte v úvahu všechny stránky vašeho života a zhodnoťte, jak vidíte svou životní perspektivu na Broumovsku	r = 568
školní známkování 1 - 5	
1	273
2	172
3	58
4	56
5	9
odpovědí celkem	568
průměr	3,379
nejčastější hodnota	3

druhá část otázky – Důvod toho, že tak vidíte svou životní perspektivu:	r = 556
nejčastější uvedené důvody:	
nezaměstnanost	134
opak – mám zaměstnání	20
přizpůsobím se, jsem v pohodě	18
líbí se mi tady, jsem tady doma	17
málo peněz	17
Romové	14
odlehlost, izolace regionu	10

37. Hlavní problém obce – města	r = 537
nezaměstnanost	129 = 24 %
Romové	125 = 23 %
čistota a údržba obce	24
špatná dopravní dostupnost	21
špatná práce veřejné správy	21
nízké mzdy	17
kriminalita	16
odlehlost, izolace území	16
nezájem o dění v obci	15
špatná komunikace a tolerance	11
málo kultury	11
nedostatek dotací	10
demografické důvody	9
lži, závist, pomluvy	9
nedostatek bytů	9
jiné důvody	85

Příloha F Plán rozvoje Broumova

